Tekst jednolity
Załącznik Nr 1 do uchwały Nr 3/2020
Walnego Zebrania Członków
Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania”
z dnia 3 stycznia 2020 roku

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

„STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ OBJĘTEGO PROGRAMEM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020”

LSR dla obszaru gmin: Baranów Sandomierski, Bojanów, Grębów, Gorzyce, Nowa Dęba, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Zaklików, Zaleszany.

Grudzień, 2015 r.

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD 2
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR 7
Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności 11
Rozdział IV. Analiza SWOT 28
Rozdział V. Cele i wskaźniki 32
V.1. Matryca logiczna dla celów i wskaźników LSR. 33
V.2 Matryca logiczna dla celów i wskaźników związanych z kosztami bieżącymi i aktywizacją. 40
Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 43
VI.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych 43
VI.3 Ustalenie kryteriów wyboru. 44
VI.4 Sposób wyboru operacji innowacyjnych oraz zasady jej oceny 45
Rozdział VII. Plan działania. 47
Rozdział VIII Budżet LSR 49
VIII.1. Budżet. 49
VIII.2. Plan finansowy 52
Rozdział IX Plan komunikacji. 53
IX.1. Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych 53
IX.2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane są do poszczególnych adresatów. 53
IX.3. Główni adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych. 54
Rozdział X Zintegrowanie 55
X.1. Opis komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami. 55
X.1.1. Zgodność celów ogólnych LSR z innymi dokumentami strategicznymi. 56
X.2. Integracja podmiotów różnych sektorów w ramach planowanych przedsięwzięć. 59
X.3. Integracja zasobów – sposób realizacji zaplanowanych przedsięwzięć a wykorzystanie różnych zasobów obszaru w celu rozwiązania w sposób kompleksowy zdiagnozowanego problemu. 61
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja 62
XI.1. Monitoring. 62
XI.2. Ewaluacja. 63
Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko 64
Wykaz wykorzystanej literatury. 65
ZAŁĄCZNIK: Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. 66
Schemat procedury aktualizacji 66
Formularz zmian / aktualizacji. 67
ZAŁĄCZNIK: Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu. 68
1. Działania realizowane w ramach czynności / zadań ewaluacyjnych. 68
2. Działania realizowane w ramach czynności / zadań monitoringowych. 69
Załącznik. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu. 71
Załącznik. Plan komunikacji. 78

Rozdział I Charakterystyka LGD

I.1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia.

Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania", jest stowarzyszeniem utworzonym i działającym na podstawie ustawy z 7 kwietnia 1989 roku prawo o stowarzyszeniach oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.
Jest organizacją pozarządową realizującą swoje cele statutowe jako stowarzyszenie „specjalne" posiadające osobowość prawną. Jako lokalna grupa działania podlega nadzorowi Marszałka Województwa Podkarpackiego.
W Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 10.12.2008 r. zostało wpisane pod numerem 0000319475.
W stowarzyszeniu w charakterze członków zwyczajnych działają: osoby fizyczne, podmioty gospodarcze, przedstawiciele organizacji i instytucji reprezentujących sektor pozarządowy oraz sektor publiczny.
W strukturze stowarzyszenia występują następujące organy: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna oraz Rada LGD.

I.2. Obszar objęty LSR.

Obszar Lasowiackiej Grupy Działania w nowym okresie programowania obejmuje dziewięć gmin północnej części województwa podkarpackiego, należących do dwóch powiatów: stalowowolskiego i tarnobrzeskiego. Na obszarze tym znajdują się trzy gminy miejsko-wiejskie: Baranów Sandomierski, Nowa Dęba i Zaklików oraz sześć gmin wiejskich: Bojanów, Gorzyce, Grębów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem i Zaleszany. Wszystkie gminy łączą się ze sobą stanowiąc spójny powiązany ze sobą terytorialnie obszar zajmujący 1 270,21 km^2, co stanowi 7,12 % całkowitej powierzchni województwa podkarpackiego.

Planowany do objęcia LSR obszar Lasowiackiej Grupy Działania na dzień 31 grudnia 2013 roku zamieszkiwało 98 890 osób, co stanowi 4,64 % ogólnej liczby mieszkańców zamieszkujących województwo podkarpackie. Średnio na 1 km^2 przypada 90,22 mieszkańców, co świadczy o niskim poziomie gęstości zaludnienia opisywanego obszaru.

Tab. Liczba ludności i powierzchnia gmin.

Gmina	Liczba ludności na 31.12.2013 wg zamieszkania			Powierzchnia [ha]	Gęstość zaludnienia [liczba osób/1km²]
	Ogółem	kobiety	mężczyźni		
Baranów Sandomierski	12051	6070	5981	12155	99
Gorzyce	13464	6773	6691	6890	195
Grębów	9852	4938	4914	18720	53
Nowa Dęba	18551	9553	8998	14341	129
Bojanów	7482	3666	3816	17933	42
Pysznica	10480	5313	5167	14669	71
Radomyśl nad Sanem	7397	3721	3676	13390	55
Zaklików	8709	4446	4263	20213	43
Zaleszany	10904	5474	5430	8717	125
Razem (wartość uśredniona)	**98 890**	**49 954**	**48 936**	**127 028**	**90,22**

Ten spójny geograficznie, przyrodniczo i kulturowo region jest obszarem usytuowanym na terenie Kotliny Sandomierskiej w widłach rzek Wisły i Sanu.
Obszar, na którym działa LGD to obszar o dużym zróżnicowaniu gospodarczym. Od przemysłu zbrojeniowego, maszynowego i obróbczego do przedsiębiorców działających w branżach takich jak, m.in. przetwórstwo aluminium, farmaceutyki, szkło gospodarcze, elektronika, produkcja materiałów budowlanych, meblarstwo i przemysł poligraficzny, turystyka. W miejscowości Turbia (gmina Zaleszany) zlokalizowane jest lotnisko sportowe.
Przez obszar LGD przebiegają ciągi dróg łączące północ z południem kraju oraz wschód z zachodem.
Omawiany teren ze specyficznym mikroklimatem występującym w obrębie kompleksów leśnych, stanowi pozostałość dawnej Puszczy Sandomierskiej.
Lasy i grunty zadrzewione znajdujące się na prezentowanym obszarze stanowią niewątpliwe jego bogactwo. Powierzchnia obszarów leśnych występujących na omawianym terenie wynosi 56 461,07 ha, co stanowi 44,45% powierzchni obszaru działania LGD, w tym lasy prywatne obejmują powierzchnię 9 296,1 ha, natomiast grunty leśne publiczne 471 64,97 ha.
Obszar w całości leży w prawym dorzeczu Wisły. Gęsta sieć rzeczna stanowi pomost łączący wszystkie gminy ze sobą.
Położenie gmin realizujących LSR, w tym samym regionie fizyczno-geograficznym warunkuje występowanie podobnych cech środowiska naturalnego, takich jak: ukształtowanie terenu, szata roślinna, świat zwierzęcy, warunki klimatyczne i glebowe.
Kulturowo teren związany jest z występowaniem etnicznej grupy Lasowiaków, którzy zamieszkiwali teren między Sanem a Wisłą, a więc obszar objęty LSR.
Społeczność lokalna ze wszystkich partnerskich gmin chętnie i licznie uczestniczy w organizowanych przedsięwzięciach i imprezach okolicznościowych. W przeciągu ostatnich kilku lat obserwuje się wzmożoną aktywność mieszkańców wpływającą na rozwój inicjatyw integrujących lokalne środowiska poprzez organizację wspólnych, dla całego obszaru LGD przedsięwzięć, szczególnie w zakresie kultury, edukacji i sportu.
Wzrasta również znaczenie ośrodków kultury, bibliotek, zespołów ludowych i artystycznych, które stanowią mocne zaplecze dla rozwoju i kultywowania tradycji. Duży wpływ na ten rozwój miały środki pozyskane przez te instytucje w ramach PROW 2007-2013, dzięki którym zrealizowano wiele przedsięwzięć związanych z krzewieniem lokalnej kultury i historii.

I.3. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków.

Gminy Baranów Sandomierski, Nowa Dęba i Bojanów od wielu lat prowadzące ze sobą ścisłą współpracę w zakresie gospodarki, kultury, promocji oraz zachowania wspólnego dziedzictwa podjęły decyzję o wzięciu współodpowiedzialności za rozwój społeczny i gospodarczy obszarów wiejskich, na terenie których są zlokalizowane. Przedstawiciele samorządów powyższych gmin, mając świadomość, iż działania wynikające z partnerskich metod planowania i realizacji przedsięwzięć, kompleksowo wdrażane w ramach wspólnych programów są znacznie skuteczniejsze od projektów jednostkowych, dostrzegli szansę na rozwój regionu dzięki wykorzystaniu wspólnych doświadczeń i powiązań pomiędzy tymi obszarami.
Gminy te, w dniu 21 listopada 2007 r. na pierwszym spotkaniu w sprawie LGD w Przyszowie, podpisały Deklarację Współpracy, inicjującą porozumienie instytucji i osób, zamierzających opracować Lokalną Strategię Rozwoju i powołać stowarzyszenie pn.: Lasowiacka Grupa Działania, którego zadaniem jest realizacja celów oraz wdrażanie zadań opisanych w strategii. Działanie to zostało podjęte celem lepszej integracji i włączenia obszaru w/w gmin w krąg gmin objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich, szczególnie w zakresie Osi 4 Leader. Deklaracja ta była podstawą dla rozpoczęcia prac nad przygotowaniem LSR. Inicjatorzy LGD zadeklarowali w powyższym dokumencie uczestnictwo w pracach grup zadaniowych, sesjach strategicznych, spotkaniach organizacyjnych, planowaniu, zarządzaniu i wdrażaniu projektów wynikających z LSR oraz podjęcie działań promujących postanowienia LSR w lokalnym środowisku. Przedsięwzięcie to zagwarantowało aktywne zaangażowanie się wielu podmiotów, reprezentujących sektor samorządowy, gospodarczy, pozarządowy, rolniczy oraz osób prywatnych (liderów społecznych) w proces przygotowania LSR oraz utworzenia i rejestracji stowarzyszenia: Lasowiacka Grupa Działania. Potwierdzeniem woli współpracy 3 samorządów tworzących Lasowiacka Grupę Działania były też uchwały Rad Gmin o przystąpieniu w/w samorządów do LGD.
Od momentu powstania LGD do czerwca 2015 roku do Stowarzyszenia Lasowiacka Grupa Działania przystąpiło 6 nowych gmin, 4 ośrodki kultury, 17 przedsiębiorców, 25 stowarzyszeń oraz 25 mieszkańców.
W związku z przystąpieniem w dniu 16 czerwca 2015 r. nowych gmin, tj. Gorzyce, Grębów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Zaklików i Zaleszany, obszar LGD uległ zwiększeniu o ok. 60 000 mieszkańców. Wskazane gminy realizowały Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2009-2015 stowarzyszenia pn. Forum Mieszkańców Wsi „SANŁĘG" Lokalna Grupa Działania mające swą siedzibę w Zaleszanach.
Aktualnie we wdrażaniu podejścia Leader wiodącą rolę pełni LGD, która zrealizowała:

- „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w ramach PROW na lata 2007-2013, realizacja od 21.05.2009 r. do 30.06.2015 r.
- „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”, realizacja od 07.09.2009 r. do 30.06.2015 r.
- „Wdrażanie projektów współpracy” w zakresie operacji polegającej na realizacji projektu współpracy objętego PROW na lata 2007-2013, realizacja 29 maja do 31 grudnia 2012 r.

Poprzez realizację powyższych działań budowała lokalne partnerstwa, szkoliła mieszkańców, zapoznawała z różnorodnością obszaru działalności, prezentowała dorobek mieszkańców, stowarzyszeń, przedsiębiorców.
W ramach działania „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” zrealizowała 6 zadań dotyczących „Badań nad obszarem objętym LGD”, wydała 3 publikacje dotyczące kultury i tradycji Lasowiackiej, opracowywała i wydawała materiały informacyjno-promocyjne, banery, gadżety promocyjne przeprowadziła 37 szkoleń, 51 imprez promocyjnych i integrujących lokalne środowiska, zorganizowała 15 spotkań informacyjnych dotyczących przeprowadzanych naborów wniosków oraz udzieliła doradztwa 85 podmiotom w zakresie składania wniosków o dofinansowanie.
Podczas realizacji Projektu współpracy, który realizowany był łącznie przez trzy LGD, Lasowiacka Grupa Działania była grupą koordynującą. W ramach tego działania powstało Ekomuzeum w Widłach Wisły i Sanu w tym trasy turystyki zrównoważonej w zakresie prezentacji, udostępniania i interpretacji dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego, zorganizowane zostały warsztaty szkoleniowe, w których udział wzięło 36 osób, opracowana i wydana została mapa turystyczna obszaru współpracy, zorganizowane zostały imprezy, jarmarki i festiwale promujące projekt współpracy, podczas których wystawiane były stoiska promocyjne oraz prezentowane były występy zespołów artystycznych. Opracowano również trasę szlaku rowerowego wraz z informatorem, metodą malarską oznakowane zostały szlaki rowerowe oraz miejsca początkowe realizacji gier terenowych, wybudowane zostały wiaty i altany postojowo-wypoczynkowe na trasie szlaków rowerowych i pieszych oraz wykonane tablice informacyjne.
Ponadto LGD posiada doświadczenie w realizacji innych projektów. W ramach Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 realizowała projekt pod nazwą „Kluby Wiosny i Jesieni” mający na celu zapobieganiu wykluczeniu społecznemu seniorów w wieku 60^{+} poprzez zaangażowanie ich w działania społeczno-edukacyjne, artystyczno-kulturowe i sportowo – rekreacyjne. Od czerwca 2015 roku realizowany jest również projekt w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich pn. "Kluby Środowiskowe dla dzieci i młodzieży" - czyli system aktywnego wsparcia dzieci i młodzieży w rozwoju i na rzecz zapobiegania wykluczaniu społecznemu.
W przyszłym okresie programowania 2014-2020 Stowarzyszenie będzie kontynuowało swoją działalność. Ze względu na duży obszar działalności LGD wychodząc naprzeciw potrzebom przyszłych beneficjentów w zakresie pomocy w ubieganiu się o środki finansowe, jego obsługą będą zajmowały się dwa Biura, główne z siedzibą w Nowej Dębie i drugie zamiejscowe w Zaleszanach.
Każdy z zatrudnionych pracowników w LGD posiada wiedzę i wieloletnie doświadczenie związane z wdrażaniem i aktualizacją dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, jak również doświadczenie w zakresie udzielania doradztwa przyszłym beneficjentom pomocy.
Zatrudnieni w Biurze LGD pracownicy to osoby uczestniczące we wdrażaniu LSR w poprzednim okresie programowania w tym wdrażania LSR w ramach PROW 2007 – 2013, pracownicy posiadają również specjalistyczną wiedzę zdobytą na szkoleniach organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Centrum Doradztwa Rolniczego w Krakowie i Podkarpacki Oddział Doradztwa Rolniczego w Boguchwale.
Biuro LGD w ramach wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020, będzie realizowało swoje zadania w oparciu o następujących pracowników:
- Dyrektor Biura – zatrudnienie: umowa o pracę w wymiarze ½ - 1 etatu;
- Z-ca dyrektora - specjalista ds. wdrażania LSR – zatrudnienie: umowa o pracę w wymiarze ½ - 1 etatu;
- Specjalista ds. wdrażania LSR i administracji – zatrudnienie: umowa o pracę w wymiarze 1 etatu;
- Specjalista ds. informacji i promocji – zatrudnienie: umowa o pracę w wymiarze 1 etatu;
- Specjalista ds. finansowych – zatrudnienie: umowa o pracę w wymiarze 1/2 etatu;
- Specjalista ds. monitoringu – zatrudnienie: umowa zlecenie;

Dla powyższych stanowisk pracy zostały opracowane procedury i podziały zadań do realizacji. Dodatkowo w celu zapewnienia wysokiej jakości obsługi zarówno LSR jak i działalności biura LGD, dla ww. został opracowany plan szkoleń uwzględniający podnoszenie wiedzy i kwalifikacji zawodowych wynikający z wdrażanych działań oraz ze zmieniających się przepisów. Dodatkowe szkolenia jakie będą mogły być wprowadzone do planu szkoleń wynikać będą z przeprowadzonego monitoringu działań doradczych (zgodnie z tab.„Działania realizowane w ramach czynności monitoringowych” oraz „Regulaminem pracy biura LGD”).
Szczegółowy opis stanowisk, zakres zadań pracowników, opis zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy, metody ich pomiaru a także metody pomiaru udzielanego doradztwa znajdują się w regulaminie pracy Biura LGD.

Lokalna Grupa Działania dopuszcza możliwość realizacji usług księgowych przez wyspecjalizowane firmy zewnętrzne. W takim przypadku gdy stanowisko specjalista ds. finansowych pozostaje nieobsadzone.
Siedziby Biur zlokalizowane są w wynajętych lokalach w Nowej Dębie oraz w Zaleszanach. Pomieszczenia Biur wyposażone zostały w podstawowy sprzęt biurowy tj. biurka, krzesła, stoły, szaforegały, telefony-faxy, drukarki, kserokopiarki kolorowe - urządzenia wielofunkcyjne, rzutniki, komputery stacjonarne i przenośne. Część wyposażenia wymaga wymiany ze względu na ich częściowe zużycie oraz niskie parametry techniczne sytuacja ta dotyczy np. komputerów oraz części narzędzi pracy bezpośredniej. Biura posiadają podstawowe zaplecze sanitarno-socjalne. Pomieszczenia pozwalają na prowadzenie działalności biurowej umożliwiającej podstawową obsługę beneficjentów oraz archiwizowanie tworzonej dokumentacji przez okres wymagany przepisami prawa. Wielkość i wyposażenie sal szkoleniowych są wystarczające do odbywania w nich posiedzeń Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej. Dla potrzeb odbywania Walnych Zebrań Członków, bardziej liczebnych narad, spotkań i szkoleń, LGD ma zapewnioną możliwość korzystania z sal konferencyjnych Urzędów Gmin.
Dotychczasowa działalność członków LGD w zakresie realizacji projektów na obszarach wiejskich oraz o zakresie podobnym do zakresu realizacji LSR przedstawia doświadczenie członków LGD.
Gmina Zaleszany jest jedyną gminą z powiatu stalowowolskiego i tarnobrzeskiego, która zakwalifikowała się do Programu Pilotażowego Leader+. W ramach części pierwszej programu tj. Schematu I z uzyskanej dotacji sfinansowano: wykonanie operatów geodezyjnych, wykonanie dwóch miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów przeznaczonych pod działalność gospodarczą, wykonanie koncepcji osuszania terenów gminy i regulacji nierolniczych zasobów wodnych, opracowanie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Wiejskich.
W ramach drugiej części programu tzw. Schematu II otrzymaną dotację wykorzystano na przygotowanie mieszkańców, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe do skutecznego sięgania po środki unijne poprzez: organizowanie szkoleń, przedsięwzięć o charakterze promującym, opracowanie studiów wykonalności wraz z projektami technicznymi.
W okresie programowania 2007-2013 w ramach wdrażania LSR na obszarze objętym LGD zrealizowanych zostało wiele operacji przez podmioty, które uczestniczyły w realizacji LSR oraz są członkami LGD.
9 gmin, członków LGD zrealizowało 42 projekty w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi" oraz 57 w zakresie małych projektów. Ww. dotyczyły m.in.: poprawy infrastruktury lokalnej (21), termomodernizacji budynków (2), budowy parkingów (2), chodników i ścieżek rowerowych (1), placów zabaw (18), boisk i infrastruktury towarzyszącej (18), remontów i doposażenia budynków komunalnych (16), budowa i rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (6), powstanie tablic i infrastruktury informacyjno-promocyjnej (2), zagospodarowanie terenów zielonych i zbiorników wodnych (2), organizacji imprez kulturalnych i historycznych (1), prowadzenie warsztatów tematycznych (1), wydawania publikacji książkowych i albumów (4), wytyczania tras rowerowych i szlaków tematycznych (5).
4 Ośrodki Kultury będące członkami LGD zrealizowały 29 operacji z zakresu małych projektów dotyczące remontu, modernizacji i doposażenia budynków (1), zakup sceny (1), sprzętu nagłaśniającego i instrumentów muzycznych (4), strojów ludowych (1), doposażenia pracowni tematycznych (1), organizacji imprez kulturalnych i plenerowych, festiwali (16), przeglądów zespołów ludowych (1), festynów, kiermaszów i wystaw (1) oraz wydawania publikacji książkowych, albumów, przewodników i gier planszowych (3).
6 przedsiębiorców, członków LGD zrealizowało: 2 operację z zakresu „małych projektów" dotyczącą wykonania placu zabaw oraz zakup sprzętu służącego rozwojowi turystyki , 3 projekty w ramach działania „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej" dotyczące zakupu wyposażenia do budynku usługowo-hotelowego i utwardzenie parkingu, zakupu urządzenia do świadczenia usług wywozu ścieków komunalnych, zakupu ładowarki kołowej do tartaku oraz 1 operację w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw" dotyczącą dokończenia budowy budynku wielofunkcyjnego handlowo-gastronomicznego.
13 stowarzyszeń, członków LGD zrealizowało 17 operacji z zakresu małych projektów dotyczące budowy małej infrastruktury (3), ciągów pieszych (1), remontów, modernizacji, zakupu wyposażenia świetlic, domów ludowych (3), organizacji turniejów piłkarskich (3), warsztatów (1) i plenerów tematycznych (2), imprez rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych (1), zakup strojów ludowych i instrumentów muzycznych (2), wydawania książek (1) oraz wytyczania, budowy trasy i organizacja zawodów motocrossowych (1).
1 osoba fizyczna, członek LGD realizowała projekt z zakresu małych projektów dotyczący wydania płyty CD promującej lokalna twórczość artystyczną.1 osoba prawna, członek LGD realizowała projekt z zakresu małych projektów dotyczący budowy ciągów pieszych.
Członkowie Stowarzyszenia Lasowiacka Grupa Działania w okresie programowania 2007-2013 zrealizowali łącznie 149 projektów.

I.4. Opis struktury LGD.

Lokalna Grupa Działania jest partnerstwem trójsektorowym. Na trójsektorowość składają się przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego, społecznego i mieszkańcy.
Reprezentatywność sektorowa członków zwyczajnych LGD przedstawia się następująco:
- z sektora publicznego (osoby prawne – gminy, ośrodki kultury, zakłady opieki zdrowotnej) wywodzi się – 14 członków;
- z sektora gospodarczego (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą) wywodzi się - 23 członków;
- z sektora społecznego (organizacje pozarządowe - stowarzyszenia) wywodzi się - 33 członków;
- mieszkańcy stanowią – 76 członków.

Dynamika wzrostu liczby członków w stosunku do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009-2015 przedstawia się następująco:
- sektor publiczny wzrósł z 4 członków do obecnych 14 członków;
- sektor gospodarczy wzrósł z 4 członków do obecnych 23 członków;
- sektor społeczny wzrósł z 6 członków do obecnych 33 członków;
- liczba mieszkańców w LGD wzrosła z 51 do obecnych 76 członków.

Głównym obszarem sektora publicznego jest działalność w zakresie świadczenia usług publicznych, rozwoju infrastruktury lokalnej, kultury, promocji, sportu oraz ochrony zdrowia. Natomiast głównym obszarem sektora gospodarczego jest działalność usługowa w zakresie gastronomi, hotelarstwa, handlu, motoryzacji oraz przetwórstwa.
Obszarem działania sektora społecznego jest aktywizacja społeczności lokalnej, w zakresie promocji i upowszechniania produktów lokalnych, dziedzictwa kulturowego, historii, oświaty, sportu i bezpieczeństwa publicznego.
Natomiast ostatnia grupa wchodząca w skład LGD czyli mieszkańcy pełnią następujące funkcje społeczne tj.: pracownicy przedsiębiorstw, sołtysi, pracownicy samorządowi, domownicy, doradcy i nauczyciele.
Opisane partnerstwo członków LGD odzwierciedla jego trójsektorowość w różnorodnych dziedzinach działalności z których wywodzą się lokalni liderzy. Członkowie LGD mają rozeznanie w lokalnym środowisku w szczególności, w zakresie specyfiki lokalnego zatrudnienia oraz świadczonych usług, osób dotkniętych bezrobociem, ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
Bezrobocie, ubóstwo i wykluczenie społeczne to główne płaszczyzny z jakimi musi się w latach 2015-2020 zmierzyć LGD.
Partnerstwo LGD z powyższymi wyzwaniami zmierzy się podczas opracowywania LSR w szczególności wskazując cele ogólne i szczegółowe oraz przedsięwzięcia, których realizacja znacząco przyczyni się do niwelowania wskazanych wyzwań.
W sposób szczególny LSR ukierunkowana jest na tworzenie nowych miejsc pracy oraz wspierania grup defaworyzowanych.

I.5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Rada Stowarzyszenia – organ decyzyjny w zakresie wyboru operacji LSR. Do kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie LSR.
Rada Stowarzyszenia wybierana jest w głosowaniu jawnym na Walnym Zebraniu Członków spośród członków reprezentujących partnerów sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Kadencja Rady wynosi cztery lata, członkowie Rady nie mogą być jednocześnie członkami Zarządu Stowarzyszenia, Komisji Rewizyjnej lub pracownikami Biura.
W razie zmniejszenia liczby członków Rady, Walne Zebranie Członków dokonuje wyboru uzupełniającego na najbliższym posiedzeniu.
Rada Stowarzyszenia Lasowiacka Grupa Działania, liczy 9 członków, wybrana została przez Walne Zebranie Członków w dniu 11 grudnia 2015 roku. W skład Rady wchodzi: Przewodniczący, dwóch Wiceprzewodniczących oraz 6 członków. Przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesów nie mają więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez ten organ. Co najmniej 50% członków Rady zgodnie z przyjętymi założeniami jest przedstawicielami społeczno gospodarczego.
Reprezentatywność partnerów z poszczególnych sektorów w składzie osobowym Rady przedstawia się następująco:
1) sektor społeczny (w tym 1 mieszkaniec) – 3 członków Rady tj. ~33,3% składu Rady;
2) sektor gospodarczy – 4 członków Rady tj. ~44,4% składu Rady, w tym 1 kobieta poniżej 35 roku życia;
3) sektor publiczny – 2 członków Rady tj. ~22,2% składu Rady.

I.6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD:
1) Statut;
2) Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków (WZC);
3) Regulamin Zarządu;
4) Regulamin Organizacyjny Rady;
5) Regulamin Komisji Rewizyjnej;
6) Regulamin Pracy Biura;

Wspólnym celem działania wszystkich organów Stowarzyszenia Lasowiacka Grupa Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na obszarze działania 9 gmin: Baranów Sandomierski, Nowa Dęba, Zaklików, Bojanów, Gorzyce, Grębów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem i Zaleszany.
Organem uprawnionym do uchwalenia Lokalnej Strategii Rozwoju jest Walne Zebranie Członków. Statut Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania" – jest nadrzędnym dokumentem regulującym funkcjonowanie LGD określa zakres uregulowań zgodnie z ustawą prawo o stowarzyszeniach oraz ustawą o rozwoju lokalnym m. in. cele i zasady działania Stowarzyszenia, sprawy dotyczące członkostwa w szczególności sektorowość, procedury wprowadzania zmian w LSR, określa władze Stowarzyszenia i zakres działania Walnego Zebrania Członków i innych organów Stowarzyszenia, określa majątek i gospodarkę finansową Stowarzyszenia.
Wszystkie regulaminy określają skład organów, wskazują reprezentatywność organu, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, zasady podejmowania decyzji oraz sposób protokołowania posiedzeń. Regulaminy są uchwalane i zmieniane przez Walne Zebranie Członków, z wyłączeniem Regulaminu Organizacyjnego Biur, który uchwala i zmienia Zarząd LGD.
Regulamin Obrad WZC określa ponadto szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie składu, wyboru i odwoływania organów stowarzyszenia. Do wyłącznej właściwości WZC należą sprawy wymienione w Statucie Stowarzyszenia dotyczące jego kompetencji.
Regulamin Zarządu ponadto określa sposób reprezentowania Stowarzyszenia na zewnątrz, wskazuje uprawnienie zarządzania majątkiem, nadaje uprawnienia do przyjmowania nowych członków, daje umocowanie prawne w zakresie opracowywania projektu i realizację LSR, określa zakres nadzoru w stosunku do Prezesa Zarządu wynikający z prawa pracy oraz uprawnia do zatwierdzania regulaminu funkcjonowania Biura Stowarzyszenia.
Regulamin Organizacyjny Rady określa ponadto sposób wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady, reprezentatywność sektorową w składzie osobowym Rady, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji członków Rady, prowadzenia rejestru interesów, oraz sposób postępowania w przypadku wnoszenia protestów i odwołań.
Regulamin pracy biura LGD określa zasady naboru i zatrudniania pracowników, strukturę i opis stanowisk, sposób świadczenia bezpłatnego doradztwa, uprawnienia dyrektora Biura, zasady udostępniania informacji uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

Celem realizowanych konsultacji społecznych było przede wszystkim zapewnienie mieszkańcom obszaru LGD umożliwienie uczestniczenia w procesie przygotowania, opracowania i zatwierdzenia Lokalnej Strategii Rozwoju.
Realizowane w ramach partycypacji społecznej związanej z przygotowaniem LSR działania to także w przypadku prowadzonych prac:
- informowanie o planowanych działaniach,
- zebranie wniosków i uwag uczestników konsultacji społecznych, ich analiza, stosowna zwrotna informacja, zawierająca wskazania zgłoszonych uwag i sugestii, które zostały uwzględnione, jak również tych, które odrzucono, wraz z podaniem stosownego uzasadnienia.
Wyniki realizowanych konsultacji społecznych udostępniano za pośrednictwem strony internetowej LGD (zgodnie ze wskazaniami zawartymi w raporcie z badań ankietowych poświęconych planowi komunikacji). Efektem przeprowadzonych konsultacji społecznych jest przyjęta do realizacji Lokalna Strategia Rozwoju.
LGD przystępując do pracy ze społecznością lokalną dokonała analizy, pozwalającej określić jej reprezentatywny skład, która to została przeprowadzona na podstawie wywiadów z mieszkańcami oraz członkami LGD (zgodnie z rekomendacjami zawartymi w ankiecie dot. Kierunków rozwoju obszaru LGD, pyt. nr 10. „Proszę o wskazanie minimum 3 grup osób (imię i nazwisko lub nazwa organizacji), których doświadczenie, wiedza, umiejętności (autorytet lokalny) są niezbędne i gwarantują bronić interesów wszystkich mieszkańców w procesie budowy strategii rozwojowych".**)**. Na podstawie dokonanej analizy wyników ankiet uznano, iż istotnymi z punktu widzenia tworzenia

LSR będą: liderzy organizacji pozarządowych, przedstawiciele Rad Sołeckich, Rad Osiedlowych z miejscowości objętych LSR.
Chcąc zapewnić wszystkim zainteresowanym współtworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju, za pośrednictwem nw. tj.:

a. ogłoszeń prasowych („Tygodnik Nadwiślański"),
b. banerów informacyjnych (eksponowanych w każdej gminie objętej LSR),
c. informacji zamieszczonych na stronach internetowych (strony internetowe JST objętych LSR, organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD),
d. plakatów informacyjnych (eksponowanych w każdej gminie objętej LSR),

upowszechniano informacje w powyższym zakresie mając na uwadze dotarcie do jak najszerszego grona osób.

W wyniku przeprowadzonych działań dokonano:

a. dystrybucji ankiet wśród mieszkańców na podstawie, których dokonano m.in.: zdefiniowania potrzeb i problemów mieszkańców, określenia celów i ustalenie ich hierarchii ↔ wpłynęło 235 odpowiedzi określających w.w.
b. dystrybucji ankiet dot. stosowania kanałów komunikacji na linii LGD ↔ mieszkańcy, podmioty gospodarcze, instytucje społeczne i publiczne ↔ wpłynęło 187 odpowiedzi określających pożądane kanały komunikacyjne oraz kluczowe obszary o jakich LGD powinna informować społeczność lokalną.
c. dystrybucji kart pt. „propozycja projektu" ↔ wpłynęło 224 propozycje przedsięwzięć jakie mogą być realizowane w ramach LSR.

Efektem powyższych prac było uzyskanie informacji od mieszkańców dotyczących ich potrzeb i problemów, oraz celów jakim ma służyć LSR. Przy doborze próby / kolportażu informacji do badań uznano, iż „lepiej jest pozyskać zbyt wielu uczestników, niż przeoczyć kluczowe osoby"[1]. Przedstawiony raport z analizy danych zawartych w ww. dokumentach został poddany do dalszych konsultacji na organizowanych spotkaniach konsultacyjnych z mieszkańcami oraz za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania".
Zaznaczyć należy, iż realizowane badania ankietowe koncentrowały się na czynnikach – odnoszących się do sfery występujących na obszarze problemów, grup defaworyzowanych, lokalnej infrastruktury, gospodarki, rozwoju społecznego i środowiska naturalnego. Wykorzystane w badaniu pytania odnosiły się do ocen generalnych, a nie do szczegółowej analizy różnych aspektów funkcjonowania obszaru LGD.
Przeprowadzona badania miały umożliwić dokonanie oceny stanu jak i rozpoczęcie cyklicznego monitorowania satysfakcji mieszkańców z życia w określonym środowisku lokalnym oraz identyfikacji najważniejszych czynników na nią oddziałujących. W wyniku zrealizowanych badań możliwym było:

- zidentyfikowanie najważniejszych, w odczuciu mieszkańców, problemów występujących na planowanym do objęcia wsparciem obszarze,
- określenie problemów i potrzeb społecznych oraz ich społeczno-demograficzne rozprzestrzenienie,
- poznanie oczekiwań mieszkańców w odniesieniu do kierunków rozwoju obszaru objętego strategią i postulaty dotyczące planowanych do realizacji działań LGD.

Proces realizowanych konsultacji społecznych związanych z opracowaniem LSR uwzględniał następujące elementy:

a. informowanie o planowanych i realizowanych działaniach ↔ działania realizowane na etapie początkowym, ***informowanie o zmianie struktury obszarowej LGD***, zamiar przystąpienia LGD do opracowania LSR, otwarte zaproszenie do uczestnictwa w pracach nad LSR;
b. ***badania ankietowe – obszary problemowe i kierunki rozwoju obszaru*** ↔ przeprowadzono kolportaż ankiet w miejscach użyteczności publicznej, JST oraz za pośrednictwem stron internetowych (235 zebranych ankiet, raport z badań zaprezentowany w trakcie konsultacji społecznych);
c. ***przeprowadzenie badań w zakresie pożądanych do realizacji w ramach LSR przedsięwzięć*** ↔ przeprowadzono kolportaż kart pt. „propozycja projektu" w miejscach użyteczności publicznej, JST oraz za pośrednictwem stron internetowych (zgłoszono 222 propozycje przedsięwzięć w terminie do 7 sierpnia 2015r., propozycje zaprezentowane zostały trakcie konsultacji społecznych);
d. ***przeprowadzenie wywiadów indywidualnych związanych z pracami nad LSR*** ↔ w biurze LGD uruchomiono dyżury w trakcie których udzielano informacji nt. LSR i realizowanych konsultacji (informacja w tym zakresie zawarta była na banerach informacyjnych umieszczonych we wszystkich gminach obszaru), ***działanie realizowane na każdym kluczowym etapie prac nad LSR***;
e. ***warsztaty w trakcie których, doprecyzowano diagnozę obszaru analizę SWOT, (przeprowadzono 9 spotkań warsztatowych we wszystkich gminach obszaru objętego LSR, w których uczestniczyło ogółem 225 osób)***;

[1] Na podstawie „Partycypacja krok po kroku. Antologia tekstów." Fundacja Inicjatyw Społecznych, Warszawa 2014.

Spotkania konsultacyjne w trakcie których zaprezentowano raporty z przeprowadzonych badań, przeprowadzono prace związane z opracowaniem diagnozy obszaru oraz opracowano analizę SWOT dla obszaru zostały przeprowadzone w następujących miejscowościach i terminach:

1. Baranów Sandomierski (termin konsultacji: 24.08.2015r. , liczba uczestników: 38 os.),
2. Bojanów (termin konsultacji: 25.08.2015r., liczba uczestników: 22 os.),
3. Gorzyce (termin konsultacji: 26.08.2015r., liczba uczestników: 46 os.),
4. Grębów (termin konsultacji: 27.08.2015r., liczba uczestników: 25 os.),
5. Nowa Dęba (termin konsultacji: 28.08.2015r., liczba uczestników: 14os.),
6. Pysznica (termin konsultacji: 02.09.2015r., liczba uczestników: 13 os.),
7. Radomyśl nad Sanem (termin konsultacji: 03.09.2015r., liczba uczestników: 13 os.),
8. Zaklików (termin konsultacji: 08.09.2015r., liczba uczestników: 22 os.),
9. Zaleszany (termin konsultacji: 07.09.2015r., liczba uczestników: 32 os.).

W ww. spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyli wszyscy zainteresowani przedstawiciele społeczności lokalnych. Spotkania te umożliwiły: doprecyzowanie, wypracowanie i ustalenie m.in.:

- czynników zawartych w analizie SWOT;
- celów LSR;
- planowanych do osiągnięcia wskaźników;
- kategorii grup defaworyzowanych;
- poziomu dofinansowania (wyrażonego w %) przedsięwzięć adresowanych do sektora gospodarczego;
- kryteriów określających innowacyjność przedsięwzięć.

f. ***konferencja „Lokalna Strategia Rozwoju 2014 – 2020 dla obszaru „Lasowiackiej Grupy Działania" połączona z wysłuchaniami publicznymi*** (21 września 2015r. w Pysznicy) w trakcie której ***wytyczono cele LSR oraz planowane do osiągnięcia wskaźniki na podstawie ustalonych w trakcie konferencji i towarzyszącemu jej warsztatowi - poszczególnych typów przedsięwzięć***;

g. ***wyłonienie grupy roboczej do prac nad LSR liczącej*** 23 osoby (informacja o tworzeniu grupy roboczej przekazana została na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych, które zostały przeprowadzone do 21 września 2015 r.). Zadania grupy Roboczej to: uczestnictwo w opracowaniu LSR, zgłaszanie i opiniowanie zgłaszanych uwag, konsultowanie LSR z mieszkańcami, weryfikacja zgłaszanych uwag i propozycji zmian.

h. przeprowadzenie 2 listopada 2015 r. w Bojanowie spotkania w trakcie, którego ***opracowano projekt zasad wyboru operacji oraz lokalnych kryteriów wyboru. W trakcie spotkania ponadto omówiono założenia projektów grantowych, które mają być realizowane na obszarze LGD.***

i. przeprowadzenie 25 listopada w miejscowości Baranów Sandomierski warsztatów poświęconych ***procedurom wyboru operacji w trakcie, których zakończono prace nad lokalnymi kryteriami wyboru operacji wraz z określeniem wag poszczególnych kryteriów***. W trakcie warsztatów ustalono wagi poszczególnych kryteriów dzięki którym powinny być premiowane operacje, przyczyniające się do realizacji założeń Lokalnej Strategii Rozwoju.

j. przeprowadzenie 25 listopada w miejscowości Baranów Sandomierski ***warsztatów poświęconych zasadom monitorowania i ewaluacji LSR*** w trakcie warsztatów określono i zatwierdzono obszary monitoringu i ewaluacji LSR.

k. przeprowadzenie 11 grudnia spotkania w trakcie, którego dokonano zatwierdzenia planu komunikacji (założenia do planu komunikacji zostały opracowane na podstawie opracowanego raportu z przeprowadzonych badań ankietowych dot. zagadnień związanych z komunikacją pomiędzy LGD a otoczeniem zewnętrznym w trakcie których zebrano 187 ankiet).

l. ***prowadzenie mailingu na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR***. Każdorazowo biuro LGD przekazywało wiadomości do ok. 100 osób.

m. ***zamieszczanie informacji na stronie internetowej LGD*** dot. realizowanych działań, oraz udostępniania informacji społeczności lokalnej – działanie realizowane na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR.

Opracowując Lokalną Strategię Rozwoju jak to wyżej zaprezentowano wykorzystano następujące partycypacyjne metody konsultacji społecznych:

ETAP	***Zastosowane metody partycypacji***
Diagnoza i analiza SWOT	1. Badania ankietowe, opracowanie raportu i jego udostępnianie za pośrednictwem strony LGD. 2. Spotkania we wszystkich Gminach obszaru LGD. 3. Upowszechnianie informacji za pośrednictwem stron internetowych. 4. Mailing - biuro LGD przekazywało wiadomości do ok. 100 osób, które to osoby

	udostępniły swoje adresy w celu informowania ich o działalności LGD. 5. Banery informacyjne - zaproszenia w formie banerów informacyjnych (***eksponowanych we wszystkich gminach LGD w trakcie całego okresu prac nad LSR***) informujących i zapraszających do uczestnictwa w opracowywaniu LSR (upowszechnianie informacji nt. obszaru oraz informowanie o realizowanych pracach związanych z przygotowaniem i opracowaniem LSR);
Cele i wskaźniki oraz opracowanie planu działania	1. Badania ankietowe, opracowanie raportu i jego udostępnianie za pośrednictwem strony LGD. 2. Konferencja w Pysznicy połączona z wysłuchaniami publicznymi. 3. Upowszechnianie informacji za pośrednictwem stron internetowych. 4. Mailing - biuro LGD przekazywało wiadomości do ok. 100 osób, które to osoby udostępniły swoje adresy w celu informowania ich o działalności LGD. 5. Banery informacyjne - zaproszenia w formie banerów informacyjnych (***eksponowanych we wszystkich gminach LGD w trakcie całego okresu prac nad LSR***) informujących i zapraszających do uczestnictwa w opracowywaniu LSR (upowszechnianie informacji nt. obszaru oraz informowanie o realizowanych pracach związanych z przygotowaniem i opracowaniem LSR);.
Zasady wyboru operacji i ustalenie kryteriów wyboru.	1. Spotkanie informacyjne w Bojanowie (2.11.2015r). 2. Warsztaty w Baranowie Sandomierskim (25.11.2015r). 3. Upowszechnianie informacji za pośrednictwem strony internetowej. 4. Utworzenie zespołu roboczego do prac nad LSR –e-konsultacje, prace zespołu. 5. Mailing - biuro LGD przekazywało wiadomości do ok. 100 osób, które to osoby udostępniły swoje adresy w celu informowania ich o działalności LGD. 6. Kolportaż materiałów informacyjnych na terenie LGD. 7. Banery informacyjne - zaproszenia w formie banerów informacyjnych (***eksponowanych we wszystkich gminach LGD w trakcie całego okresu prac nad LSR***) informujących i zapraszających do uczestnictwa w opracowywaniu LSR (upowszechnianie informacji nt. obszaru oraz informowanie o realizowanych pracach związanych z przygotowaniem i opracowaniem LSR);
Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji.	1. Warsztaty w Baranowie Sandomierskim (25.11.2015r). 2. Upowszechnianie informacji za pośrednictwem strony internetowej. 3. Zespół roboczy ds. opracowania LSR –e-konsultacje, prace zespołu. 4. Mailing - biuro LGD przekazywało wiadomości do ok. 100 osób, które to osoby udostępniły swoje adresy w celu informowania ich o działalności LGD. 5. Kolportaż materiałów informacyjnych na terenie LGD. 6. Banery informacyjne - zaproszenia w formie banerów informacyjnych (***eksponowanych we wszystkich gminach LGD w trakcie całego okresu prac nad LSR***) informujących i zapraszających do uczestnictwa w opracowywaniu LSR (upowszechnianie informacji nt. obszaru oraz informowanie o realizowanych pracach związanych z przygotowaniem i opracowaniem LSR);
Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.	1. Badania ankietowe, opracowanie raportu i jego udostępnianie za pośrednictwem strony LGD. 2. Spotkanie informacyjne w Gorzycach dn. 11.12.2015r.; 3. Zespół roboczy ds. opracowania LSR – e-konsultacje, prace zespołu. 4. Upowszechnianie informacji za pośrednictwem strony internetowej. 5. Mailing - biuro LGD przekazywało wiadomości do ok. 100 osób, które to osoby udostępniły swoje adresy w celu informowania ich o działalności LGD. 6. Banery informacyjne - zaproszenia w formie banerów informacyjnych (***eksponowanych we wszystkich gminach LGD w trakcie całego okresu prac nad LSR***) informujących i zapraszających do uczestnictwa w opracowywaniu LSR (upowszechnianie informacji nt. obszaru oraz informowanie o realizowanych pracach związanych z przygotowaniem i opracowaniem LSR);

W trakcie realizowanych konsultacji społecznych przyjęto następujące kryteria, których brak akceptacji powodował odrzucenie propozycji przedsięwzięć lub uwag (działania realizowane w trybie ciągłym na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR):

- brak powiązania z diagnozą obszaru i analizą SWOT;
- przedsięwzięcie nie realizuje celów inicjatywy LEADER określonych w PROW na lata 2014 – 2020;
- przedsięwzięcie nie jest zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i UE;
- przedsięwzięcie w sposób negatywny wpływa na środowisko lub w sposób istotny narusza zasoby przyrodnicze obszaru LGD;
- koszt przedsięwzięcia nie mieści się w ramach budżetu LSR lub nie jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW 2014 - 2020;
- przedsięwzięcie nie jest możliwe do wykonania w okresie wdrażania LSR,
- przedsięwzięcie nie jest zgodne z przepisami prawa miejscowego m.in.: uchwałami Rad Sołeckich, Osiedlowych lub Gminnych;

Wszystkie ww. działania wraz z finalnym opracowaniem LSR zostały przeprowadzone przez personel zatrudniony w biurze LGD oraz osoby (23 os.), które zgłosiły się do zespołu roboczego ds. opracowania LSR.

Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności

III.1. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup.

Najnowsza długookresowa prognoza ludności Polski na lata 2014 – 2050 nie przewiduje dynamicznego rozwoju demograficznego województwa[2]. W 2050 r. liczba ludności w porównaniu do stanu w roku bazowym 2013 zmniejszy się o 12%. Oprócz ujemnego przyrostu naturalnego, będziemy obserwować dalsze niekorzystne z zmiany w strukturze ludności według wieku oraz zmniejszanie się liczebności kobiet w wieku rozrodczym. Osoby w wieku 65 lat i więcej życia będą stanowiły prawie 1/3 populacji, a ich liczba znacząco wzrośnie w porównaniu do 2013 r. Z kolei kobiety w wieku rozrodczym w 2050 r. w będą stanowiły jedynie 62% stanu z roku wejściowego. Widać więc, że w perspektywie lat liczba ludności województwa podkarpackiego będzie się systematycznie zmniejszać, przy czym tempo spadku będzie coraz większe wraz z upływem czasu. Do roku 2050 liczba ludności nie zwiększy się w żadnym z powiatów obszaru LGD. Natomiast największy ubytek ludności nastąpi w powiecie stalowowolskim. Należy zaznaczyć, iż większość terenów miejskich będzie charakteryzował spadek liczby ludności, na korzyść terenów wiejskich. Świadczy to o rozwoju rozpoczętych już procesów suburbanizacyjnych na terenie województwa podkarpackiego.
Na obszarze LGD należy zwrócić uwagę na trzy podstawowe grupy defaworyzowane zidentyfikowane na podstawie przeprowadzonych badań własnych oraz w trakcie realizowanych konsultacji społecznych:

- **Osoby bezrobotne w tym matki powracające na rynek pracy, osoby bezrobotne o niskim wykształceniu** – w trakcie realizowanych na obszarze LGD badań ankietowych w okresie lipiec – sierpień 2015r. zebrano 235 ankiet. W opinii badanych najsłabiej wspierane na obszarze są: matki powracające na rynek pracy, osoby bezrobotne oraz osoby z niskim wykształceniem. Pytanie to miało na celu wskazanie grup defaworyzowanych nie mających odpowiedniego wsparcia na poziomie lokalnym. Działania ukierunkowane na wsparcie ww. grup powiązane są w bezpośredni sposób z tym, iż 64% respondentów wskazało rynek pracy jako główne źródło naprawy tej sytuacji, co jest powiązane z ekonomicznymi obszarami życia mieszkańców regionu.
  Powyższy wynik badania ankietowego został potwierdzony w trakcie realizowanych konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. Konsultacje, w których wzięło udział 225 osób przeprowadzone zostały w okresie od 24 sierpnia do 8 września 2015 r. W ramach konsultacji społecznych uznano, iż matki powracające na rynek pracy, osoby bezrobotne oraz osoby o niskim wykształceniu zakwalifikowane zostaną do grupy deforyzowanej jaką są osoby bezrobotne zamieszkujące obszar LGD pozostające bez zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, którego specyfika została przedstawiona w punkcie III.3 LSR tj. opis rynku pracy.
- **dzieci i młodzież** – stanowiącej 20,58% wszystkich osób zamieszkujących obszar LGD, dla której istnieje słaba oferta na interesujące zajęcia, które pozwoliłyby tej grupie na rozwijanie swoich talentów i zainteresowań. Jedyną ofertę na obszarze dla tej grupy oferują gminne ośrodki kultury, jednak ta oferta nie jest wystarczająca, ponieważ wiąże się z dalekim dojazdem do ośrodka oraz poziom tych zajęć nie jest na tyle wysoki, aby zainteresować szerszy udział młodzieży w tych zajęciach. Opierając się na danych własnych LGD oraz wywiadach z nauczycielami wynika, że w efekcie powinna być stworzona oferta łącząca naukę z zainteresowaniami, eliminując koszty związane z dodatkowym dojazdem do miejsca zajęć.

[2] Prognoza ludności na lata 2014-2050, GUS, Warszawa 2014.

- **osoby 50+**, które stanowią 18,8% (dane GUS na dzień 31.12.2013) ludności obszaru. Grupa ta została zidentyfikowana jako grupa defaworyzowana trakcie prowadzonych konsultacji w dniu 26 sierpnia 2015 roku w Gorzycach. W części osoby te są zrzeszone w grupach nieformalnych (koła lub kluby seniorów) i działają na rzecz swoich członków poprzez organizację imprez integracyjnych, wyjazdów i spotkań finansowanych ze składek. Natomiast nie mają wsparcia w sferze działalności edukacyjnej i wspomagającej samorealizację zgodnie z ich zainteresowaniami. W związku ze starzeniem się społeczeństwa powinny znaleźć się przedsięwzięcia skierowane do tej grupy defaworyzowanej, zapewniające wypełnienie tej brakującej sfery działalności. Warto zwrócić uwagę na konieczność przystosowania infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym, aby uniknąć spadku jakości życia mieszkańców LGD.

Tab. Liczba seniorów oraz liczba dzieci i młodzieży ogółem, liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą OPS oraz korzystających z KDR.

Gmina	Liczba seniorów (60+)	Liczba dzieci i młodzieży ogółem	Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą OPS (0-18 lat)	liczba dzieci korzystających z KDR
Gorzyce	2 378	2 743	383	270
Grębów	1 852	2 196	425	243
Baranów Sandomierski	2 041	2 545	659	272
Nowa Dęba	3 833	3 402	550	679
Zaleszany	2 223	2 307	398	113
Pysznica	1 910	2 182	246	255
Bojanów	660	1 625	650	459
Zaklików	1 749	1 694	690	62
Radomyśl nad Sanem	1 585	1 659	526	202
Razem	**18 231**	**20 353**	**4 527**	**2 555**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin, OPS oraz PCPR, dane na koniec 2013 r

III.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości i branż z potencjałem rozwojowym

Gospodarka obszaru LGD jest mocno uzależniona od rozwoju sektora rolniczego i przemysłowego. Jest ona ściśle związana z miastami: Sandomierz, Tarnobrzeg, Stalowa Wola, Nisko w pobliżu których znajdują się gminy wchodzące w skład LGD. Znaczna część obszaru LGD stanowi „sypialnię" tych miast i zaplecze dostarczające podstawowych produktów żywnościowych. Obszary te stanowią dobry teren do rozwoju turystyki, szczególnie weekendowej. Unowocześniane są już istniejące, jak również projektowane nowe zbiorniki wodne. Rozwija się sieć gospodarstw agroturystycznych, wyznaczane są ścieżki rowerowe. Rozwija się tu działalność usługowa oraz powstają małe, w większości prywatne, zakłady produkcyjne nastawione na zaspokajanie potrzeb mieszkańców. Wpływa to w znacznym stopniu na sytuację materialną mieszkańców. Mimo że obszar LGD jest typowo rolniczy, praca tylko w rolnictwie jest źródłem utrzymania niewielu jej mieszkańców. Przeważająca część ludności czynnej zawodowo, znajduje zatrudnienie w firmach w pobliskich miastach.
Warto zauważyć, że między rokiem 2007 a 2013 wzrosła przedsiębiorczość mieszkańców wyrażona m.in. liczbą podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym z 87,2 do 93,3. Potwierdza to wzrost kolejnego wskaźnika związanego z przedsiębiorczością mieszkańców, czyli liczbą podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. W 2013 r. wszystkich osób prowadzących działalność gospodarczą na obszarze LGD było 4799, co stanowi 4,8% mieszkańców tego terenu.

Tab. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.

Gmina	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007
	2007	2013	dane na koniec 2013 r.
Bojanów	353	433	262
Pysznica	458	638	587
Radomyśl nad Sanem	508	595	334
Zaklików	531	551	387
Zaleszany	610	621	548
Baranów Sandomierski	621	613	600

Gorzyce	625	656	723
Grębów	434	509	405
Nowa Dęba	659	686	929
RAZEM	**4799**	**5302**	**6788**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W strukturze branżowej tych osób dominuje handel hurtowy i detaliczny (32,9% wszystkich podmiotów), budownictwo (17,9%) i przetwórstwo przemysłowe (10,6%). Pozostałe to transport (8,5%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (5,8%) i działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (4,7%). Brak tu jednak firm, które realizują przedsięwzięcia innowacyjne. Innym zagrożeniem dla dużej grupy jest ekspansja dużych sieci handlowych na obszarze miast, wokół których funkcjonuje LGD. Grozi to wypieraniem, a co za tym idzie zanikaniem sektora małych firm handlowych.
Z analiz ekonomicznych wynika również efekt spowolnienia w postaci braku kapitału na rozwój i inwestowanie w nowe dziedziny czy przedsięwzięcia, niski poziom dostępności funduszy pomocowych dla właścicieli małych firm oraz brak wsparcia merytorycznego dla osób chętnych na tworzenie mikroprzedsiębiorstw.
Dość dużym zagrożeniem dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw w regionie jest wzrost obciążeń fiskalnych wynikających z sytuacji budżetowej kraju – wpływające na kondycję finansową firm - skutkujące zmniejszeniem możliwości finansowania inwestycji, ograniczonymi możliwościami wykorzystania funduszy unijnych etc.
Efektem nadmiernie restrykcyjnych przepisów i regulacji, zbyt skomplikowanych procedur oraz nakładania, zwłaszcza na małe i średnie firmy, zbyt wysokich obciążeń i danin na rzecz państwa może być wchodzenie do szarej strefy. *„W sytuacjach takich niejednokrotnie ludzie stają przed alternatywą, czy zaprzestać działalności gospodarczej, czy wejść w szarą strefę”*. Oczywiście, niesie to za sobą spadek liczby oficjalnych miejsc pracy i ograniczenie prowadzenia działalności gospodarczej.[3]

Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LSR (obliczony jako średnia z gmin tworzących obszar LSR) w kwocie 908,62 zł jest niższy niż średni obliczony dla województwa podkarpackiego, który wynosi 912,13 zł.

Na terenie LGD przedsiębiorczość społeczna jest dziedziną dość nową, która mimo to jest rozwijana. Od 2012 roku działa spółdzielnia socjalna „Pod Lipami” w Pysznicy, która działa na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli w sektorze przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju gospodarczego. W Baranowie Sandomierskim od 2014 roku działa spółdzielnia socjalna Societa, która również działa w obszarze działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Niestety na obszarze LGD nie znajduje się żaden z podmiotów ekonomii społecznej związany z integracją społeczną, czyli Centrum Integracji Społecznej lub Klub Integracji Społecznej.
Działają natomiast Warsztaty Terapii Zajęciowej - placówki wykonujące rehabilitację społeczną i zawodową niepełnosprawnych: w Baranowie Sandomierskim oraz w Gorzycach – Fundacji Wspierania Rozwoju Społecznego "LEONARDO".

III.3. Opis rynku pracy

Na dzień 31 grudnia 2013 roku na obszarze objętym LSR bez pracy znajdowało się 6 299 osób, co stanowi 6,4% ogółu mieszkańców tego terenu.

Tab. Liczba osób pozostających bez pracy oraz liczba osób w wieku produkcyjnym (stan na 31.12.2013 r.)

L.p.	Gmina	Liczba osób pozostających bez pracy (stan na 31.12.2013 r.)	Liczba osób w wieku produkcyjnym (stan na 31.12.2013 r.)
1.	Bojanów	504	4 830
2.	Baranów Sandomierski	656	7 653
3.	Gorzyce	744	8 890
4.	Grębów	754	6 121
5.	Nowa Dęba	1 139	12 089
6.	Pysznica	529	6 863

[3] "Szara strefa w polskiej gospodarce w 2015 roku", Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2015.

7.	Radomyśl nad Sanem	514	4671
8.	Zaklików	737	5 503
9.	Zaleszany	722	6 879
RAZEM		**6 299**	**63 499**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Tab. Liczba osób w wieku produkcyjnym dane dla województwa (stan na 31.12.2013r.)

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych ogółem 2013	Liczba osób w wieku produkcyjnym 2013
województwo podkarpackie	154 216	1 355 579

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR wynosi 9,92% i nie przekracza liczby bezrobotnych w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie podkarpackim, który wyznaczono na poziomie 11,4%.

Z analizy danych z BDL wynika, że w ciągu ostatnich dwóch lat zmniejszyła się liczba zarejestrowanych bezrobotnych o 970 osób. Osiągnięte wskaźniki z jednej strony wynikają z rosnącej aktywności zawodowej mieszkańców obszaru objętego LSR, a z drugiej strony emigracji zarobkowej do Europy Zachodniej. Spadek bezrobocia spowodowany jest również większym odpływem bezrobotnych szczególnie za granicę przy jednoczesnym niskim napływie bezrobotnych.
We wszystkich gminach LGD w ostatnich latach obserwuje się wzrost liczby osób pracujących na 1000 ludności, jedynie w gminie Grębów w roku 2013 liczba osób pracujących spadła.
Najwięcej osób pracujących w stosunku do ogólnej liczby ludności jest w gminach Nowa Dęba i Gorzyce przy najmniejszym odsetku osób bezrobotnych, natomiast bezrobotnych jest najwięcej w gminach Zaklików i Grębów.
Na badanym obszarze największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym natomiast najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym. Największą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby w wieku od 25 do 34 lat, a najmniejszą osoby w wieku 55 lat i starsze. Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, największą grupę stanowią bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy.

Tab. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg. wykształcenia (stan na 31.12.2013 r.)

Obszar LGD/Gmina	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg wykształcenia									
	wyższe		policealne i średnie zaw.		średnie ogólnokszt.		zasadnicze zawodowe		gimnazjalne i poniżej	
	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K
Baranów Sandomierski	87	75	146	84	49	38	219	101	155	44
Gorzyce	122	91	214	138	57	44	197	100	154	67
Grębów	108	92	150	86	63	42	232	119	201	76
Nowa Dęba	172	102	279	159	126	82	367	155	195	61
Bojanów	45	32	103	67	37	31	186	78	133	39
Pysznica	61	43	127	71	64	43	160	51	117	38
Radomyśl nad Sanem	54	40	126	80	36	26	148	68	150	55
Zaklików	81	59	201	120	80	51	192	76	183	77
Zaleszany	90	63	174	115	49	36	200	74	209	70
Razem	**820**	**597**	**1520**	**920**	**561**	**393**	**1901**	**822**	**1497**	**527**

K – kobiety
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Tab. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg. wieku (stan na 31.12.2013 r.)

Obszar LGD/Gmina	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg wieku											
	od 18 do 24		od 25 do 34		od 35 do 44		od 45 do 54		od 55 do 59		60 i więcej	
	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K
Baranów Sandomierski	133	64	183	119	143	75	132	66	54	18	11	-
Gorzyce	159	91	257	176	132	76	118	70	57	27	21	-

Grębów	180	90	214	142	175	113	128	52	50	18	7	-
Nowa Dęba	218	110	326	179	257	134	196	90	114	46	28	-
Bojanów	137	69	125	76	108	62	84	32	36	8	14	-
Pysznica	136	58	135	84	113	62	99	32	36	10	10	-
Radomyśl nad Sanem	146	74	138	89	80	54	91	39	42	13	17	-
Zaklików	186	91	211	131	138	80	132	71	55	10	15	-
Zaleszany	155	88	199	118	161	85	126	52	66	15	15	-
Razem	**1450**	**735**	**1788**	**1114**	**1307**	**741**	**1106**	**504**	**510**	**165**	**138**	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Tab. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg. czasu pozostawania bez pracy.

Obszar LGD/Gmina	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy											
	do 1 m-ca		od 1 do 3		od 3 do 6		od 6 do 12		od 12 do 24		powyżej 24	
	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K
Baranów Sandomierski	88	30	136	64	102	58	109	58	95	53	126	79
Gorzyce	53	23	152	92	127	66	121	71	154	85	137	103
Grębów	86	27	141	72	115	60	129	68	139	85	144	103
Nowa Dęba	107	50	208	89	172	86	186	79	195	86	271	169
Bojanów	32	15	84	38	72	33	73	31	90	45	153	85
Pysznica	50	12	105	46	89	45	83	40	100	50	102	53
Radomyśl nad Sanem	38	13	79	42	86	42	90	44	97	51	124	77
Zaklików	71	22	122	57	131	68	122	54	108	62	183	120
Zaleszany	64	12	119	57	116	57	134	72	106	52	183	108
Razem	**589**	**204**	**1146**	**557**	**1010**	**515**	**1047**	**517**	**1084**	**569**	**1423**	**897**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Według danych GUS w roku 2013 w województwie podkarpackim odnotowano spadek odsetka osób zagrożonych ubóstwem relatywnym (procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych) w stosunku do 2007 r. z 21,8% do 20,9%, podczas gdy w Polsce wyniósł on 16,2% w 2013 roku. W świetle diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej z uwzględnieniem analizy wyzwań i potrzeb istnieje silna korelacja w występowaniu zjawiska bierności zawodowej i wykluczenia społecznego. Mieszkańców wsi cechuje stosunkowo niska aktywność w zakresie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych i mobilność zawodowa. Dlatego szczególnie ważne są działania z zakresu aktywnej integracji ukierunkowane na zwiększanie szans na rynku pracy i w efekcie zatrudnienie.

Tab. Liczba osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (stan na 31.12.2013 r.)

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy																		
	do 25 roku życia		długotrwale bezrobotni		kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	powyżej 50 roku życia		Bez kwalifikacji zawodowych		bez doświadczenia zawodowego		bez wykształcenia średniego		samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia		które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia		niepełno-sprawni	
	razem	K	razem	K	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K	razem	K
Razem 31.12.2013 r.	**1450**	**735**	**3528**	**2048**	**1004**	**1209**	**404**	**1677**	**836**	**1865**	**1125**	**3398**	**1349**	**420**	**342**	**104**	**2**	**289**	**145**
Baranów Sandomierski	133	64	360	217	102	135	55	166	81	168	104	374	145	40	32	5	1	28	16
Gorzyce	159	91	422	269	128	137	59	210	126	194	135	351	167	53	45	18	0	31	17
Grębów	180	90	424	271	134	120	40	213	105	220	138	433	195	51	43	15	0	23	12
Nowa Dęba	218	110	630	349	159	243	93	260	122	258	157	562	216	80	68	22	0	67	25
Bojanów	137	69	309	162	81	92	24	144	69	185	97	319	117	31	22	8	0	22	17
Pysznica	136	58	275	140	74	103	23	143	62	185	93	277	89	23	17	8	0	28	11
Radomyśl nad Sanem	146	74	290	169	76	104	29	134	63	168	103	298	123	39	34	4	0	24	12
Zaklików	186	91	432	258	124	137	40	218	121	277	163	375	153	43	34	10	1	35	22
Zaleszany	155	88	386	213	126	138	41	189	87	210	135	409	144	60	47	14	0	31	13
Razem 31.12.2014 r.	**1062**	**572**	**3098**	**1819**	**971**	**1069**	**360**	**1401**	**732**	**1489**	**939**	**2825**	**1157**	**369**	**315**	**102**	**2**	**264**	**128**
Baranów Sandomierski	114	59	309	186	98	121	42	146	81	153	100	359	138	36	34	8	1	37	15
Gorzyce	105	58	359	221	112	134	60	172	104	156	100	315	146	59	50	18	0	30	18
Grębów	135	71	368	225	110	101	27	168	91	174	115	332	141	45	37	10	0	20	12
Nowa Dęba	167	93	590	347	168	230	89	220	114	205	139	474	200	67	61	26	0	57	26
Bojanów	106	63	267	154	92	83	20	131	62	159	96	269	101	24	20	8	0	17	10
Pysznica	106	48	250	125	77	89	22	120	55	140	83	223	76	29	19	10	1	22	10
Radomyśl nad Sanem	98	52	267	152	78	91	21	117	60	139	87	241	97	30	28	2	0	24	11
Zaklików	118	61	352	216	119	114	47	181	97	214	128	309	138	38	32	7	0	33	18
Zaleszany	113	67	336	193	117	106	32	146	68	149	91	303	120	41	34	13	0	24	8

III.4. Działalność sektora społecznego, w tym integracja i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Najlepszym przykładem integracji, rozwoju i aktywności społeczeństwa są zinstytucjonalizowane formy współpracy mieszkańców. Określenie to jest używane jako pojęcie zbiorcze dla wszystkich organizacji pozarządowych. Swoboda zrzeszania się ma umożliwić obywatelom równe, bez względu na przekonania, prawa czynnego uczestniczenia w życiu publicznym i wyrażania zróżnicowanych poglądów oraz realizacji indywidualnych zainteresowań.
Największy udział organizacji pozarządowych przypada na gminę Nowa Dęba (18,5%), następnie Gorzyce (15,5%) i Zaleszany (15,2%). Najmniej organizacji pozarządowych działało w Zaklikowie (6,4%), Grębów (7%) i Pysznica (7%).
W podziale na dziedziny, którym poświęcają się członkowie zaangażowani w działalność społeczną dominuje sport – blisko 1/3 spośród wszystkich stowarzyszeń to organizacje związane z tą formą aktywności. Prawie co czwarta organizacja to ochotnicza straż pożarna. Pozostałe dziedziny to: wspieranie działalności lokalnej (15,5%), oświata i edukacja (6,7%) i inne (17%). Warto zauważyć dość niski odsetek klubów seniora (3 kluby na cały obszar LGD), co w odniesieniu do trendów demograficznych sygnalizuje potrzebę podejmowania działań w tej dziedzinie. Podobnie niewiele, bo tylko 4, działa sformalizowanych kół gospodyń wiejskich. W tym jednak przypadku jest to specyfika każdej niemal gminy w kraju – większość kół działa bowiem poza systemem rejestrów i wykazów. W rzeczywistości niemal każda miejscowość może pochwalić się grupą pań działających na rzecz kultywowania tradycji lokalnych. Jak wynika z rozmów z nimi, nie komunikują potrzeby rejestrowania formalnych stowarzyszeń, bo wystarcza im to, jak w tej chwili wygląda.
Słabą stroną obszaru LGD jest zbyt mała liczba przedsięwzięć integrujących społeczność lokalną, ich i niski poziom, co w jakimś stopniu rzutuje na niską jakość form aktywności ośrodkach wiejskich regionu.
Lokalna społeczność chętnie i licznie uczestniczy w organizowanych przedsięwzięciach i imprezach okolicznościowych, bezpośrednio angażując się w realizowane działania, na przykład poprzez przygotowanie wieńców dożynkowych, występów zespołów ludowych, dziecięcych i teatralnych, sportowych. Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój inicjatyw integrujących lokalne środowisko poprzez organizację wspólnych przedsięwzięć, szczególnie w zakresie kultury, edukacji i sportu.

Tab. Zinstytucjonalizowane formy aktywności społecznej na obszarze LGD.

Gmina / Rodzaj	Baranów Sandomierski	Gorzyce	Grębów	Nowa Dęba	Bojanów	Pysznica	Radomyśl nad Sanem	Zaklików	Zaleszany
Stowarzyszenia zarejestrowane, w tym:	**25**	**35**	**16**	**45**	**21**	**17**	**25**	**17**	**38**
sportowe	1	7	1	4	1	2	2	3	4
OSP	13	7	8	8	9	4	10	6	12
historyczne	1	0	0	0	0	0	0	0	1
kulturalne	1	1	0	3	3	0	0	0	0
oświatowo-edukacyjne	0	9	2	5	1	2	0	0	3
wspierające działalność lokalną	6	0	2	11	5	2	11	3	11
inne	3	11	3	14	2	7	2	5	7
Stowarzyszenia zwykłe, w tym:	**0**	**3**	**1**	**10**	**0**	**1**	**4**	**2**	**2**
sportowe	0	2	1	4	0	0	4	1	1
OSP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
historyczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kulturalne	0	1	0	0	0	0	0	1	0
oświatowo-edukacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wspierające działalność lokalną	0	0	0	0	0	0	0	0	0
inne	0	0	0	6	0	1	0	0	1
Kluby, w tym:	**7**	**13**	**6**	**6**	**4**	**5**	**15**	**2**	**10**
sportowe	7	13	4	5	4	5	10	1	10
seniora	0	0	2	0	0	0	1	0	0
zainteresowań	0	0	0	0	0	0	1	1	0
KGW	0	0	0	1	0	0	3	0	0
Razem	**32**	**51**	**23**	**61**	**25**	**23**	**44**	**21**	**50**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Na terenie gmin tworzących LGD funkcjonują ogółem 330 zinstytucjonalizowane formy aktywności społecznej, skupiające ludzi mających wspólne zainteresowania i pasje, niebędących obojętnymi wobec tego, co dzieje się w ich otoczeniu, których aktywność dotyczy wielu różnych dziedzin. Organizacje funkcjonujące na obszarze LGD organizują imprezy i przedsięwzięcia promujące i upowszechniające rodzimą kulturę, dziedzictwo kulturowe, produkty i wyroby lokalne. Są to głównie wydarzenia związane z promocją lokalnej kultury, historii, tradycji i obrzędów oraz zachwalające lokalne przysmaki. Wydają także książki i broszury promujące lokalne dziedzictwo kulturalne oraz kulinarne. Wiele stowarzyszeń i organizacji chętnie bierze udział w imprezach i przedsięwzięciach promocyjno-upowszechniających organizowanych przez gminne instytucje kultury. Najchętniej udział biorą zespoły artystyczne działające przy gminnych ośrodkach kultury oraz Koła Gospodyń Wiejskich. Jest to dla nich możliwość zaprezentowania swoich umiejętności i wyrobów zgromadzonej publiczności oraz szansa zmierzenia się z innymi. Organizacje społeczne działające na terenie gmin tworzących LGD realizują również projekty, które są sfinansowane lub współfinansowane przy udziale środków finansowych z funduszy unijnych oraz innych funduszy krajowych i zagranicznych. Dzięki pozyskanym dofinansowaniom udało się stworzyć m.in. Izbę Regionalną w Antoniowie. Organizacje społeczne angażują się również w działania charytatywne wspomagające ludzi poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych i znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych oraz wspierają działania Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.
Wśród organizacji wiele jest podmiotów krzewiących kulturę fizyczną i promujących działania pro-sportowe. W Nowej Dębie funkcjonuje Samorządowy Ośrodek Sportu i Rekreacji, przy którym działa „Miejski Klub Sportowy Stal Nowa Dęba" oraz sekcja badmintona. Na obszarach wiejskich znaczącą rolę odgrywają Gminne, Ludowe Zespoły i Kluby Sportowe. Ponadto prawie przy każdej placówce oświatowej funkcjonują uczniowskie klubu sportowe. Dzięki nim młodzież szkolna ma szanse na rozwijanie swoich umiejętności pod okiem nauczycieli, będących często trenerami w klubach sportowych. Dzięki temu najzdolniejsi uczniowie trafiają do drużyn młodzieżowych klubów sportowych, które prowadzą treningi w kilku grupach wiekowych. Łącznie na obszarze objętym LSR działa 59 klubów sportowych.
Jednocześnie należy zauważyć, że na obszarze LGD zmniejszyło się zainteresowanie kulturą fizyczną, co jest trendem zbliżonym do procesów zachodzących w województwie. W porównaniu z 2008 rokiem w 2014roku zmniejszyła się zarówno liczba członków klubów sportowych, jak i liczba ćwiczących. Wynika to ze słabo wyposażonej bazy sportowo-rekreacyjnej, która ogranicza ambicje mieszkańców, aby uprawiać sport i rozwijać kulturę fizyczną.
Obszar LGD jest dość zróżnicowany, jeśli chodzi o tendencje wzrostowe i spadkowe pod względem płci. Na terenie powiatu tarnobrzeskiego zaobserwowano spadek liczby ćwiczących kobiet w klubach, natomiast na obszarze gmin stalowowolskiego powiatu nastąpił wzrost. Odwrotna tendencja występuje w przypadku mężczyzn: wzrost liczby ćwiczących jest czterech gminach powiatu tarnobrzeskiego, zaś spadek liczby mężczyzn ćwiczących w klubach w stalowowolskiej części obszaru LGD. Warto również zauważyć znaczące dysproporcje między obszarami powiatów w udziale kobiet ćwiczących w klubach sportowych. Średnio stanowią one jedynie niecałe 1/5 uczestników zajęć.
Bardzo istotnym czynnikiem rozwoju sportu na terenie LGD jest rozbudowa bazy sportowej oraz modernizacja istniejącej. Również bardzo ważną sprawą, która pozwoli na rozwój sportu jest popularyzacja sportu oraz aktywnego spędzania wolnego czasu. Koniecznym staje się więc stworzenie warunków lokalowych i sprzętowych umożliwiających aktywizację i lepszą integrację lokalnej społeczności w zakresie podejmowania inicjatyw społecznych aktywizujących i integrujących lokalne środowisko.

III.5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk.

Pomoc ubogiej społeczności udzielana jest głównie przez OPS. Prowadzą one dożywianie dzieci w postaci posiłków w stołówkach szkolnych, co ma na celu ograniczyć zjawisko niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Pomoc realizowana jest również w formie świadczenia pieniężnego na zakup żywości lub świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Tab. Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej oraz liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

Gmina	**Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej**		**Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego**	
	2009	**2013**		
	osoba	**osoba**	**gospodarstwo**	**gospodarstwo**

Bojanów	1202	1126	283	292
Pysznica	566	662	172	210
Radomyśl nad Sanem	1653	1369	476	396
Zaklików	1844	1481	595	486
Zaleszany	898	997	334	353
Baranów Sandomierski	1627	1642	415	442
Gorzyce	949	1005	278	309
Grębów	875	1095	247	332
Nowa Dęba	2390	2093	832	813
RAZEM	**12004**	**11470**	**3632**	**3633**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku na obszarze LGD wynosi 11470, co stanowi 11,6% ogółu mieszkańców tego terenu. Dla porównania – w 2009 r. wynosiła ona 12004 osób, ca dawało 12,1% mieszkańców. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystającym z pomocy społecznej zmieniła się na przestrzeni lat 2009-2013 i nieco spadła z 3,29 do 3,07. Na przestrzeni tych lat praktycznie nie zmieniła się liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej i oscyluje na poziomie 3632 i 3633.

Mieszkańcy gmin tworzących obszar LGD korzystają z pomocy społecznej na tym samym poziomie na przestrzeni lat 2009-2013, jeśli mowa o wskaźniku globalnym dla całego obszaru. Jednocześnie obszar LGD jest pod tym względem wewnętrznie zróżnicowany: w przypadku gmin z terenu powiatu stalowowolskiego ta tendencja zmniejsza się i spadek liczby korzystających z pomocy społecznej wyniósł o 6,6%. Z kolei powiat tarnobrzeski charakteryzuje się wzrostem tego czynnika, który osiągnął wzrost o 7%.

III.6. Położenie i warunki fizjograficzne.

Lasowiacka Grupa Działania (LGD) działa na obszarze obejmującym wszystkie gminy wiejskie powiatu stalowowolskiego, tj. Bojanów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Zaklików i Zaleszany oraz tarnobrzeskiego, tj. Baranów Sandomierski, Grębów, Gorzyce i Nowa Dęba. Obszar ten obejmuje łącznie 1271 km^2, co stanowi 7,1% obszaru województwa podkarpackiego. Zlokalizowany jest w północnej części województwa podkarpackiego, a na jego terenie znajduje się najbardziej na północ wysunięty punkt województwa. Od północnego zachodu sąsiaduje z województwem świętokrzyskim. Jego północno-wschodnią granicę stanowią gminy województwa lubelskiego.
Obszar LGD znajduje się pod silnym wpływem miast o dużym potencjale gospodarczym tj. Stalowej Woli, Tarnobrzega, Nowej Dęby, Niska. O wpływie tych miast świadczą m.in. codzienne dojazdy do pracy, które są wynikiem urbanizacji.
Pod względem klimatu obszar objęty LSR jest terenem ciepłym, o długości okresu wegetacyjnego w granicach 210 – 225 dni. Lata są ciepłe, a zimy łagodne. W części wschodniej zaznaczają się większe wpływy kontynentalne. Specyficzny mikroklimat lokalny występuje w obrębie kompleksów leśnych, stanowiących pozostałość dawnej Puszczy Sandomierskiej. Są to obszary zacienione, otrzymujące minimalne ilości bezpośredniego promieniowania słonecznego.
Wśród bogactw naturalnych obszaru możemy wyróżnić: utwory mioceńskie z pogipsową serią siarkonośną - bogate złoża siarki, duże zasoby gliny w Chmielowie i Skopaniu, złoże żwiru eksploatowane w Bojanowie. Surowce skalne występujące na tym terenie to surowce ilaste ceramiki budowlanej i kruszywo naturalne (piaski, żwiry). Część złóż jest aktualnie eksploatowanych, pozostałe zostały wyeksploatowane w latach ubiegłych i zaniechano ich dalszego wydobycia.
Lasy i grunty zadrzewione zajmujące stanowią bogactwo tego obszaru. Są one bogactwem zarówno pod względem gospodarczym, krajobrazowym i zdrowotnym. Stanowią dodatkowe źródło dochodów miejscowej ludności poprzez pozyskiwanie drewna, bogactwa runa leśnego i dużej ilości zwierzyny dostępnej dla pasjonatów myślistwa.
Obszar w całości leży w prawym dorzeczu Wisły. Na omawianym obszarze występuje duży zbiornik wód podziemnych GZWP nr 425 Dębica-Stalowa Wola - Rzeszów, który zaopatruje w wodę m.in. gminy: Nowa Dęba, Baranów Sandomierski i Bojanów. Zbiornik ten charakteryzuje się dużą i średnią wodonośnością.
W okresie intensywnych opadów zagrożenie powodziowe stwarzają małe cieki wodne, nie posiadające żadnych uregulowań czy zbiorników retencyjnych.
Przez teren działania LGD przebiegają ciągi dróg: droga wojewódzka nr 985 Tarnobrzeg – Mielec, sieć dróg wojewódzkich 854, 855, 856, 857, 861, 871, 872, 985 droga krajowa nr 9 i nr 77. Przez obszar LGD planowana jest budowa drogi ekspresowej S74 Opatów - Nisko. Węzeł kolejowy w pobliskim Rozwadowie posiada bezpośrednie połączenie z Rzeszowem, Tarnobrzegiem, Lublinem, Warszawą, Przeworskiem, Zamościem i Bydgoszczą. Przez

obszar działania LGD przebiega Linia Hutnicza Szerokotorowa, łącząca Ukrainę z Katowicami, która z uwagi na możliwość prowadzenia wzmożonego ruchu towarowego przyczynia się do podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej prezentowanego obszaru. Mimo to stan infrastruktury kolejowej, zwłaszcza tej służącej transportowi towarów, w województwie ulega stopniowemu pogorszeniu. W efekcie redukuje się układ połączeń pasażerskich, a transport towarów przerzucany jest na drogi kołowe. Najbliższy port lotniczy Rzeszów–Jasionka znajduje się w odległości około 50 km, które utrzymuje regularne połączenia lotnicze z wieloma miastami Unii Europejskiej. Lotnisko może także przyjmować loty cargo. W miejscowości Turbia (gmina Zaleszany) zlokalizowane jest lotnisko sportowe.
Poprzez inwestycje drogowe w pobliżu (droga ekspresowa S19 z Lublina do Rzeszowa i Barwinka oraz wspomniana S74) poprawi się dostępność obszaru, ale obecnie widać, że stan techniczny istniejącej infrastruktury jest niezadowalający i wymaga rozbudowy oraz remontów.
Przy wzmożonym ruchu na drogach krajowych i powiatowych brakuje wystarczającej liczby chodników dla pieszych oraz wydzielonych, bezpiecznych tras rowerowych (dopiero trasa Green Velo będzie częściowo wypełniała tę lukę).

Jednym z istotnych warunków rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich jest dostęp do usług teleinformatycznych. Zapewnienie mieszkańcom prawidłowego oraz w pełni funkcjonalnego dostępu do usług telekomunikacyjnych, jak i dostępu do Internetu warunkuje prawidłowy i dynamiczny ich rozwój. Teren województwa podkarpackiego, w skład którego wchodzi LGD, niewiele odbiega od średniej krajowej, jeśli porówna się wskaźnik odsetka gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu. Na koniec 2013 r. wskaźnik ten w skali kraju wynosił 68,8%, natomiast na poziomie województwa 67,6%. Obecnie w ramach Programu Rozwój Polski Wschodniej realizowany jest projekt Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej, dzięki realizacji tego przedsięwzięcia teleinformatycznego, powstanie nowoczesna infrastruktura ICT. Na obszarze LGD istnieje również dobrze rozwinięta infrastruktura telefoniczna, energetyczna i gazowa.

Obszar LGD znajduje się w pobliżu działania dwóch specjalnych stref ekonomicznych EURO – PARK MIELEC i tarnobrzeskiej EURO – PARK WISŁOSAN.
Zgodnie z założeniami polityki przestrzennej, wyodrębniane i przygotowywane są obszary terytorialne przeznaczone na działalność gospodarczą. Ich lokalizacja nie jest pod żadnym względem przypadkowa i opiera się o szczegółowe analizy logistyczne, ekologiczne, infrastrukturalne i rynkowe.

Znalezienie swojego miejsca przez przedsiębiorcę w tak określonej strukturze przestrzennej gminy może stać się czynnikiem rozwojowym jego firmy, zwłaszcza jeśli związane są z tym dodatkowe korzyści ekonomiczne oferowane przez lokalne władze.[4]

W ostatnich latach znacznie wzrosło zainteresowanie rowerami, jako środkiem transportu i turystyki. Odpowiedzią na to zjawisko jest umieszczenie części wielkiego szlaku rowerowego „Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej" (Green Velo) na części obszaru LGD (przez Trześń, Sokolniki, Orliska, Kępie Zaleszańskie, Zaleszany, Skowierzyn, Radomyśl nad Sanem, Żabno, Wolę Rzeczycką, Rzeczycę Okrągłą, Jastkowice, Pysznicę i Kłyżów).

III.7. Opis dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na bogatą i złożoną historię oraz wielokulturową i unikalną tradycję (w tym zwłaszcza lasowiacką) obszar LGD posiada znaczne zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego.
Ważnym elementem struktury kulturowej są obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków. Na koniec 2013 r. w rejestrze zabytków Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, było zapisanych 50 pozycji zabytków nieruchomych z powiatu tarnobrzeskiego i 52 pozycje z gmin powiatu stalowowolskiego, co stanowi łącznie 102 pozycje. Do specyficznych zasobów obszaru należą te, które świadczą o jego tożsamości i specyfice. Potencjał kulturowy obszaru LGD wzbogacają: Zamek w Baranowie Sandomierskim należący do najwybitniejszych dzieł architektury późnego renesansu na ziemiach polskich, często zwany "Małym Wawelem" i "Perłą Renesansu", Kościół modrzewiowy p.w. Św. Anny z ok. 1580 r. w Zaklikowie, zespół dworski w Zbydniowie, niezliczone kapliczki przydrożne i kościoły parafialne[5].
Ważną cechą obszaru LGD jest tradycja lasowiacka, kultywowana przede wszystkim w tradycji i kuchni. Bogactwo kultury ludowej kształtowało się tutaj przez wieki, a charakterystyczne dla regionu lasowiackie tradycje są pieczołowicie pielęgnowane i z wielką starannością podtrzymywane.
Do podstawowych instytucji kultury zalicza się domy kultury, ośrodki kultury, kluby oraz świetlice. Na terenie LGD w 2013 r. funkcjonowało 16 instytucji. W okresie od 2007 warto odnotować znaczący wzrost liczby klubów (kół) z 32 do 47.

[4] Źródło: rozmowy z przedstawicielami władz samorządowych

[5] Źródło: Zestawienie zabytków nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych/stan%20na%2030.09.2015/PDK-rej.pdf

Na obszarze LGD istnieje szereg obiektów, tradycji i tworów kultury świadczących o historii, dorobku kulturowym i walorach tego terenu. Zainteresowanie, a w następstwie tego wiedza o tych elementach zmniejsza się. Funkcjonujące obiekty, izby, domy kultury itp. nie cieszą się szczególnym zainteresowaniem wśród społeczeństwa, co wpływa na pogłębianie się niewiedzy i zanik poczucia związku z kulturą, tradycją i historią tego obszaru.
Źródło: obserwacje własne

Tab. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze LGD

Gmina	Domy i ośrodki kultury	koła (kluby)	
	2013	2007	2013
	obiekt	szt.	szt.
Bojanów	5	0	9
Pysznica	1	0	5
Radomyśl nad Sanem	1	5	3
Zaklików	1	8	3
Zaleszany	1	0	0
Baranów Sandomierski	1	4	0
Baranów Sandomierski - miasto	1	4	0
Gorzyce	4	5	11
Grębów	1	8	9
Nowa Dęba	1	6	16
RAZEM	**25**	**40**	**56**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Jedną z podstawowych i powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo, w którym ważną rolę pełnią biblioteki. Wskaźnik określający czytelników bibliotek publicznych na 1 tys. ludności (2,9 tys. osób na 1 placówkę) jest zdecydowanie wyższy od średniej wojewódzkiej (gdzie na 1 placówkę na wsi przypada przeciętnie 2,2 tys. osób). W porównaniu z rokiem 2007 ta liczba powoli rośnie.

III.8. Charakterystyka turystyki oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki.

Położenie obszaru LGD i związane z nim środowisko i walory krajobrazowe, powinny sprzyjać rozwojowi turystyki. Między 2007 a 2013 r. widać w tym zakresie pewne zmiany. Wskaźnik Schneidera, mówiący o intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 1000 mieszkańców stałych wzrósł z 200,2 do 239,9. Mimo tego wzrostu odnotowano stagnację w przypadku stopnia wykorzystania miejsc noclegowych ogółem ponieważ w latach 2010-2013 oscylował na poziomie 30,7% i 30, 5%.
Nieco odmiennie z kolei jest, gdy spojrzymy na dynamikę liczby miejsc noclegowych całorocznych, która w 2013 r. wzrosła o 115,3%. Mimo wzrostu tej dynamiki, na obszarze LGD odnotowano spadek liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów (o 14,5%).
Na obszarze LGD rozwija się turystyka kulturowa, oferująca uczestnictwo w imprezach kulturalnych, turniejach oraz wiejska i przyrodnicza, umożliwiająca zwiedzanie obszarów chronionych, obserwowanie i fotografowanie zwierząt. Na obszarze LGD funkcjonuje 11 gospodarstw agroturystycznych, z których 10 przypada na region stalowowolski, a 1 na tarnobrzeski (najwięcej gospodarstw, bo 4 jest w gminie Zaklików).

Tab. Liczba gospodarstw agroturystycznych.

Gmina	Liczba gospodarstw agroturystycznych	Liczba pokoi	Liczba miejsc noclegowych
Baranów Sandomierski	1	2	8
Zaklików	4	7	17
Zaleszany	3	9	22
Pysznica	1	3	7
Bojanów	2	4	9
OGÓŁEM	**11**	**25**	**63**

Źródło: Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale

Obszar, mimo istniejących atrakcji oraz interesujących zabytków nigdy nie będzie obszarem na tyle atrakcyjnym turystycznie, aby stawiać na rozwój w tym kierunku jako cel główny, ponieważ „przegra" z Bieszczadami, morzem i regionem bogatszym turystycznie. Potencjał może być wykorzystany w zakresie krótkich, jednodniowych pobytów dla czynnej turystyki rowerowej, kajakowej jak i turystyki kulturowej. Stąd, wydaje się, że uzupełnienie i rozwój infrastruktury turystycznej może być ujęty w formie jednego z celów szczegółowych w ramach budowania kapitału społecznego, jako jedna z form służąca aktywizacji społeczności. W działalność służącą rozwojowi turystyki mogą zostać włączone do różnych działań w ramach produktów turystycznych organizacje pozarządowe i społeczności lokalne, co pozwoli realizować cel główny.
Walory krajobrazowe omawianego terenu należy uznać za bardzo wysokie. Ważnym, jeśli nie najważniejszym elementem systemu przyrodniczego są lasy. Lesistość na obszarze LGD (na poziomie 46,2%) jest znacznie większa od średniej wojewódzkiej (blisko 37%).
Obszar ujęty w Strategii posiada wyjątkowe zasoby i walory przyrodnicze, w tym objęte różnymi formami ochrony prawnej. Rozkład obszarów i obiektów chronionych nie zmienił się w istotny sposób od wielu lat.
Najcenniejsze pod względem ornitologicznym są obszary stawów w Budzie Stalowskiej, gdzie został wyznaczony teren przyszłego rezerwatu przyrody „Stawy". Na terenie działania LGD występuje zespół lasów o najwyższych walorach ekologicznych. Są to naturalne biocenozy będące pozostałością dawnej puszczy, tworzone poprzez bogate gatunkowo drzewostany. Jeden z nich znajduje się pomiędzy Bojanowem a Stanami (od strony zachodniej). Cały obszar leśny położony jest w strefie chronionego krajobrazu.
Występujące rozległe obszary leśne Puszczy Sandomierskiej jak również szata roślinna łąk i muraw są ważnym komponentem struktury ekologicznej krajobrazu oraz ważnym elementem różnorodności biologicznej tego regionu. Ochroną indywidualną objęto pomniki przyrody w Nowej Dębie i Baranowie Sandomierskim. Leśny krajobraz urozmaicony jest dolinami rzek i cieków, wałami wydmowymi oraz dużymi kompleksami znaturalizowanych stawów rybnych.
Pomimo faktu, że obszar posiada dobre środowiskowe warunki do rozwoju turystyki rekreacyjnej, aktywnej, kwalifikowanej, miejskiej i kulturowej, biznesowej i inne to naturalne walory wykorzystywane są w niewielkim stopniu. Lasy stanowiące główne bogactwo naturalne tego obszaru, mogą być w znacznym stopniu wykorzystane do rozwoju turystyki. Należy więc podejmować działania zmierzające do zachowania piękna i unikalności otaczającego krajobrazu oraz prowadzić szeroko zakrojoną promocję walorów przyrodniczych tych terenów. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru jest możliwe poprzez budowę szlaków turystycznych, tras edukacyjno – przyrodniczych oraz ścieżek rowerowych. Obecnie na prezentowanym obszarze znajdują się następujące szlaki i ścieżki turystyczne: szlak Nr 7 – Zielony. Jego trasa wiedzie przez: Majdan Królewski (PKS), Huta Komorowska, Poręby Dębskie, Nowa Dęba, Rozalin, Ślęzaki, Dąbrowica, Skopanie, Baranów Sandomierski; trasa typowa nr 2 (piesza 14-dniowa) z Opatowa do Baranowa Sandomierskiego; szlak kulturowy, oznaczony jako trasa nr 4 (piesza 14-dniowa) „Szlakiem Rezydencji Pałacowych i Muzeów": Sandomierz, Tarnobrzeg, Baranów Sandomierski, Kamionka, Sędziszów Małopolski, Rzeszów, Łańcut, ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna Stary San Szlak Trzech Jezior, która zlokalizowana jest w ciągu starorzeczy Sanu w Gminie Zaleszany; ścieżki rowerowe: Rozalin – Nowa Dęba, Stalowa Wola – Bojanów – Zaklików, projektowana Nowa Dęba – Buda Stalowska, trasa rowerowa po gminie Radomyśl nad Sanem, trasa rowerowa prowadząca po okolicach Antoniowa, w Gminie Pysznica trasa rowerowa pętla Jastkowice-Lipowiec-Rzeczyca Długa-Jastkowice, oraz turystyczne ścieżki rowerowe gminy Zaleszany: „Poznajemy Własne Dziedzictwo" (żółta, dł.33km) i „Obrzeżami Gminy Zaleszany" (zielona, dł.38km).
Poziom zanieczyszczenia powietrza na badanym obszarze jest niewielki. Nie stwierdza się przekroczeń dopuszczalnych poziomów mierzonych substancji. Odnotowano wyraźną poprawę w zakresie ograniczenia niezorganizowanej emisji siarkowodoru pochodzącej w latach ubiegłych z Kopalni Siarki. Najważniejszymi problemami środowiskowymi obszaru działania LGD pozostają: zagrożenia powodziowe, gospodarka odpadami, kontynuacja i zakończenie prac likwidacyjnych i rekultywacyjnych kopalni siarki, zanieczyszczenie środowiska wodnego, narastające zanieczyszczenia komunikacyjne i pogorszenie warunków klimatu akustycznego w rejonie tras prowadzących ruch tranzytowy, ograniczanie tzw. emisji niskiej pochodzącej ze źródeł osadniczych oraz ograniczanie emisji pochodzącej z procesów technologicznych w zakładach przemysłowych.
Zgodnie z rozporządzeniem ministra środowiska z 5 września 2007 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 tereny te obejmują obszar Puszczy Sandomierskiej (kod obszaru PLB180005), zajmujący łącznie 129.115,6 ha, położony w województwie podkarpackim, z czego na terenie gmin: Baranów Sandomierski (3.139,6 ha), Bojanów (17.356,5 ha), Nowa Dęba (4.941,6 ha), Grębów (18.606,5 ha) oraz obszar Lasów Janowskich (kod obszaru PLB060005), zajmujący łącznie 60.235,8 ha, z czego na terenie gmin: Pysznica (5.417,8 ha), Radomyśl nad Sanem (6.511,8 ha) i Zaklików (13.247,3 ha). Dolina Wisły jest objęta programem ochrony w ramach krajowej sieci Econet – PL jako korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym wchodzący w skład europejskiej sieci ekologicznej. Do atrakcji należą również Rezerwat „Jastkowice" (Pysznica), Rezerwat florystyczny z dominacją orzecha wodnego „Pniów" w gminie Radomyśl nad Sanem i Rezerwat „Łęka" w gminie Zaklików obejmujący część Lasów Lipskich i Janowskich z dobrze zachowanym kompleksem naturalnego lasu. Na terenie Baranowa Sandomierskiego istnieje zabytkowy, pochodzący z przełomu XVIII i XIX stulecia ogród (park).

Współczesny układ rozplanowania kompozycji roślinnych pochodzi głównie z okresu renowacji zamku z połowy XX w. Z interesujących gatunków drzew i krzewów wymienić należy: tulipanowiec amerykański, magnolię, korkowiec amurski i surmię sercolistną. Natomiast na terenie parku dworskiego w Zbydniowie znajduje się z zabytkowa aleja orzecha czarnego. Na terenie objętym LSR ochronie prawnej podlegają pomniki przyrody: w Baranowie Sandomierskim (Tulipanowiec Amerykański, Klon Pospolity, 5 Dębów Szypułkowych, Kasztanowiec Zwyczajny, Robina akacjowa), Nowej Dębie (Lipa Szerokolistna, 3 Dęby Szypułkowe, zespół ośmiu Jesionów Wyniosłych, Grab Zwyczajny, zespół dwóch Dębów Szypułkowych, Wiąz Szypułkowy, Sosna Zwyczajna), na terenie gminy Grębów (6 Dębów Szypułkowych, 1 Lipa w Stalach, 5 Sosen Czarnych), na terenie gminy Pysznica (2 Dęby Szypułkowe, 1 Dąb w Lipowcu, Rosiczka Okrągłolistna i Widłak Torfowy).

III.9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych.

Produkt lokalny – w rozumieniu definicji O. Gałek z 2002 r. (produkt lokalny to wyrób lub usługa, z którą utożsamiają się mieszkańcy regionu, produkowana w sposób niemasowy i przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych), która została przyjęta interpretacją MRiRW (pismo ROW wi-ss-5503-34/11 z dnia 04.05.2011) na potrzeby realizacji PROW 2007-2013 – to zarówno produkt spożywczy, jak i rękodzieło oraz usługi oparte o lokalne dziedzictwo (warsztaty rękodzielnicze, kulturalne, przewodnicy itp.).
Dla mieszkańców danego terenu produkt lokalny jest czymś tradycyjnym i pospolitym, natomiast dla osób z zewnątrz czymś specyficznym i niepowtarzalnym. Wszelkie lokalne smakołyki, produkty, pamiątki, których nie kupi się w supermarkecie to wartości regionu, na bazie których można kreować jego niepowtarzalny wizerunek.
Najbardziej popularnym i jednocześnie coraz bardziej poszukiwanym produktem lokalnym jest żywność wysokiej jakości tj. produkty rolnictwa ekologicznego, produkty wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych tworzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, czy też produkty regionalne posiadające ochronę Unii Europejskiej w ramach certyfikatów: Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność. Tych pierwszych w Polsce obecnie jest 1475, w województwie podkarpackim 198, a tylko 11 na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.
Z tych 11 produktów pięć pochodzi z terenu gminy Nowa Dęba (podpłomyk, herbata miodowo-lipowa, pierogi z bobem, kwas wigilijny, kapusta z grochem i kaszą jaglaną), dwa z terenu gminy Radomyśl nad Sanem (chleb chwałowski, chwałowskie żeberka wędzone w wekach) a pozostałe cztery z terenu gminy Pysznica (pierogi z kaszy jaglanej z serem, kwas z gąsek zielonych, kapusta wigilijna po pysznicku, kiełbasa pieczona świąteczna po pysznicku).
Natomiast wyróżniającym się produktem lokalnym jest fasola tyczna „Piękny Jaś", która dzięki swoim specyficznym cechom, w 2012 r. została wpisana do rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia (ChNP) pod nazwą Fasola Wrzawska. Odtąd nazwą tą mogą być opatrzone tylko suche nasiona fasoli wielokwiatowej tycznej pochodzące z upraw na ściśle określonym obszarze powiatu tarnobrzeskiego czyli z miejscowości Wrzawy, Gorczyce, Motycze Poduchowne, Trześń, Zalesie Gorzyckie w gminie Gorzyce; powiatu stalowowolskiego czyli z miejscowości Skowierzyn, Zaleszany, Majdan Zbydniowski, Motycze Szlacheckie w gminie Zaleszany; z miejscowości Dąbrówka Pniowska, Pniów, Nowiny, Witkowice, Chwałowice, Antoniów i Orzechów w gminie Radomyśl nad Sanem. Jak istotną rolę odgrywa fasola w życiu mieszkańców Wrzaw i całego obszaru przy ujściu rzek, świadczy choćby fakt, że co roku, w drugą lub trzecią niedzielę sierpnia (czyli w okolicach Matki Boskiej Zielnej) organizują oni fasolowe święto, pod stałą już nazwą „W widłach Wisły i Sanu".
Innymi niemniej znanymi „produktami lokalnymi" są:

- „Turki"- wielkanocne straże grobowe – oryginalny obyczaj ludowy z rodowodem sięgającym 1683 roku – zwycięskiej kampanii przeciwko Turcji, jedno z najbarwniejszych i niepowtarzalnych świąt ludowych w kraju (Radomyśl nad Sanem, Wola Rzeczycka);
- Gwardia Narodowa im. Tadeusza Kościuszki (tzw. Wojsko Majdańskie) – istniejąca od 1818 roku w Majdanie Zbydniowskim (gm. Zaleszany), zgodnie z lokalnym zwyczajem trzyma wartę przy Grobie Chrystusa, uczestniczy w tradycyjnych obrzędach Świat Wielkiej Nocy i innych ważnych uroczystościach kościelnych, ponadto patriotycznych – gminnych, regionalnych, ogólnopolskich.

W pozostałych gminach obszaru LGD są znane inne oryginalne potrawy i wyroby, które jednak nie są zarejestrowane jako produkty tradycyjne, a które jak wynika z konsultacji z lokalną społecznością - nie są wystarczająco promowane z uwagi na niewystarczające na ten cel środki finansowe w tym wsparcie eksperckie. W nieodległej przyszłości może grozić to zanikiem regionalnych i lokalnych tradycji, gdyż nie będzie odpowiednich funduszy wspierających tego rodzaju inicjatywy.

III.10. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Gminy wchodzące w skład LGD charakteryzują się zróżnicowanym użytkowaniem gruntów. W gminach powiatu tarnobrzeskiego użytki rolne stanowią 53,4% jego powierzchni, a grunty leśne (zadrzewione i zakrzewione) 37,4%. Z kolei w gminach powiatu stalowowolskiego proporcje są odmienne: użytki rolne stanowią 38,4% powierzchni, zaś grunty leśne 55%. Przekłada się to również na mniejszy udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, które wynoszą 2,7%, podczas gdy w powiecie tarnobrzeskim osiągają 6,3%. Natomiast w przypadku nieużytków ich poziom nie jest zbyt wysoki i wynosi 1% dla powiatu tarnobrzeskiego i 2,2% dla gmin wiejskich powiatu stalowowolskiego.

Tab. Użytkowanie gruntów na obszarze LGD. (stan na 1.01.2014 r.).

Gmina	Ogółem	Użytki rolne (w ha)					Grunty leśne	Pozostałe grunty
		Razem	w tym					
			Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe		
Baranów Sandomierski	12155	7423	4181	164	1525	1042	3627	1105
Gorzyce	6890	4636	2685	98	977	561	1301	953
Grębów	18720	9764	3985	19	3645	1422	7430	1526
Nowa Dęba	14341	6038	2391	15	1817	738	7144	1159
Bojanów	17933	5811	2771	-	1630	1386	10624	1498
Pysznica	14669	4992	3061	22	1094	502	8968	709
Radomyśl nad Sanem	13390	6361	3744	63	1137	1123	5340	1689
Zaklików	20213	5226	3303	60	661	659	13807	1180
Zaleszany	8717	6534	4376	96	987	776	1432	751
Razem	**127028**	**56785**	**30497**	**537**	**13473**	**8209**	**59673**	**10570**

Źródło: *Urząd Statystyczny w Rzeszowie, „Podregiony, Powiaty, Gminy”*

Rolnictwo na obszarze dysponuje powierzchnią 56 785 ha użytków rolnych, przy czym grunty orne zajmują 30 497 ha, sady 537 ha , łąki trwałe 13 473 ha, pastwiska trwałe 8 209 ha, grunty leśne 19 489 ha, pozostałe grunty 4 801 ha. Na terenie działania LGD dominują gospodarstwa małe, indywidualne. Powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych wynosi 39 380,27 ha (stan na 2010 r.) co stanowi 69,35 % powierzchni użytków rolnych.
Przewaga małych i bardzo małych gospodarstw rolnych stanowi o rozdrobnieniu rolnictwa na terenie LGD. Zdecydowana większość użytków rolnych znajduje się we władaniu właścicieli prywatnych.
Produkcja rolnicza w zdecydowanej większości gospodarstw ma charakter wszechstronny bez określonego kierunku specjalizacji. Dominującymi uprawami są zboża oraz rośliny okopowe – głównie ziemniaki a w produkcji zwierzęcej chów bydła i trzody chlewnej. Przeważającą część wytworzonych płodów rolnych rolnicy przeznaczają na własne potrzeby, niewielką część na sprzedaż. Efektem tego jest brak dużej sieci punktów skupu produktów rolnych i innych.
Kierunkiem dominującym w większości gospodarstw jest produkcja roślinna, która ma jednak charakter wielokierunkowy i niewyspecjalizowany z przewagą upraw roślin mało pracochłonnych, tj. zbóż i okopowych. Wśród upraw zbożowych przeważa pszenica ozima, mieszanki zbożowe ozime i pszenżyto ozime mniejszy udział ma owies, żyto i jęczmień.
Dominacja gruntów rolnych i leśnych odgrywa ważną rolę gospodarczą i środowiskową, kształtując charakter krajobrazu, a obszary leśne stanowią także ważny czynnik kreowania zachowań społecznych, poprzez ich funkcję rekreacyjną.

Tab. Liczba gospodarstw rolnych indywidualnych na obszarze LGD. (Spis rolny 2010 r.)

Gmina	**Liczba gospodarstw rolnych indywidualnych**		Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego (w ha)
	Ogółem	**w tym powyżej 1 ha użytków rolnych**	
Baranów Sandomierski	2210	1280	2,53
Gorzyce	1564	924	2,59
Grębów	1534	1216	3,6
Nowa Dęba	1601	981	4,42
Bojanów	1351	865	3,11
Pysznica	1747	909	2,32

Radomyśl nad Sanem	1126	838	3,37
Zaklików	795	546	5,03
Zaleszany	2164	1117	1,93
Razem	**14092**	**8676**	3,21*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

- średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na obszarze LGD

Znaczny udział użytków rolnych, wpływa na rozwój rolnictwa. W 2013 r. na obszarze LGD zlokalizowanych było ponad 14 tys. gospodarstw rolnych, w tym powyżej 1 ha użytków rolnych ponad 8,6 tys. gospodarstw. Ich największy udział występuje w gminach Baranów Sandomierski (15,7%), Zaleszany (15,4%), Pysznica (12,4%), najmniejszy w gminie Zaklików (5,6%). W strukturze wielkości **dominują gospodarstwa najmniejsze**: średnia wielkość gospodarstwa rolnego na terenie obszaru LGD wynosi 3,21 ha.

Na ogólna liczbę 11 912 osób pracujących w sektorze związanym z rolnictwem pracuje tylko 215 osób tj. 1,80%. Dla wielu osób pracujących gospodarstwo rolne jest tylko dodatkowym źródłem utrzymania.
W ostatnich latach w województwie podkarpackim, jak i w całej Polsce, zauważalny jest wzrost konsumpcji zdrowej i bezpiecznej żywności. Rolnictwo ekologiczne stanowi więc prężnie rozwijający się model gospodarowania w produkcji rolniczej. Tendencję tą widać również na obszarze LGD: w 2013 r. istniał tylko jeden producent ekologiczny, w 2014 r. jest ich już 13.
Ponadto, rolnicy **unowocześniają swoje gospodarstwa** poprzez zakup środków trwałych oraz modernizację budynków gospodarczych. W związku z tym, iż ten dział gospodarki należy do wrażliwych, następuje również **powolny rozwój agroturystyki** i związana z tym produkcja zdrowej, tradycyjnie wytwarzanej żywności.

Tab. Producenci ekologiczni na obszarze LGD.

Gmina	Liczba gospodarstw ekologicznych certyfikowanych	Uwagi
Baranów Sandomierski	6	
Gorzyce	2	
Grębów	3	
Zaklików	1	producent zbiorów ze stanu naturalnego (runo leśne, zioła, grzyby etc.)
Zaleszany	1	
RAZEM	**13**	

Źródło: Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

III.11. Charakterystyka demograficzna.

Omawiany obszar charakteryzuje się ciekawymi **trendami demograficznymi**. W 2013 r. liczba ludności obszaru LGD wynosiła 98 890 osób. W porównaniu do roku 2010, gdy liczba mieszkańców tego obszary wynosiła 98 969, oznacza to nieznaczny spadek o 79 osób. Jednocześnie w tym samym czasie populacja województwa podkarpackiego wzrosła. Warto dodać, że udział mieszkańców LGD w ogólnej populacji mieszkańców województwa podkarpackiego wynosi 4,6%. Odbiega również od średniej wojewódzkiej (119 osób na km^2) gęstość zaludnienia obszaru LGD wynoszący 85 osób na km^2.

Obszar realizacji LSR obejmuje 98 890 mieszkańców, podczas gdy średnia liczba mieszkańców objętych LSR w latach 2007-2013 w województwie podkarpackim wyniosła 45 772 osób, a więc ta liczba jest dwukrotnie większa.

Źródło: „Oś IV PROW 2007 – 2013 Lokalne Grupy Działania i Lokalne Strategie Rozwoju" wyd. MINROL, Warszawa 2009.

Najbardziej zaludnione są gminy Nowa Dęba i Gorzyce, w których zamieszkuje odpowiednio 18,8% i 13,6% ludności całego obszaru LGD. Natomiast najmniejsza część tej populacji mieszka w gminach Radomyśl nad Sanem (7,5%) i Bojanów (7,6%).

Tab. Liczba ludności i powierzchnia gmin na obszarze LGD.

Gmina	Liczba ludności wg zameldowania na 31.12.2006	Liczba ludności na 31.12.2013 wg zamieszkania			Powierzchnia [ha]	Gęstość zaludnienia [liczba osób/1 km²]
		Ogółem	kobiety	mężczyźni		
Baranów Sandomierski	12159	12051	6070	5981	12155	99
Gorzyce	13743	13464	6773	6691	6890	195
Grębów	9692	9852	4938	4914	18720	53
Nowa Dęba	18650	18551	9553	8998	14341	129
Bojanów	7258	7482	3666	3816	17933	42
Pysznica	9616	10480	5313	5167	14669	71
Radomyśl nad Sanem	7496	7397	3721	3676	13390	55
Zaklików	8628	8709	4446	4263	20213	43
Zaleszany	10769	10904	5474	5430	8717	125
RAZEM	**98011**	**98890**	**49954**	**48936**	**127028**	**Średnia 90,22**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

W latach 2010-2013, z dziewięciu gmin obszaru LGD, w czterech odnotowano wzrost liczby ludności. Największy nastąpił w gminie Pysznica o 3,4%, najmniejszy w Zaleszanach – o 0,4%. Z kolei ubytek ludności odnotowano w pięciu gminach obszaru LGD. Najwyższy odsetek zaobserwowano w Gorzycach (-1,5%) i Baranowie Sandomierskim (-1,3%), najmniejszy w Zaklikowie (-0,4%) i Radomyślu nad Sanem (-0,5%).

Tab. Przyrost naturalny na obszarze LGD.

Gmina	Rok					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Baranów Sandomierski	-19	-14	30	-22	2	-56
Gorzyce	17	34	26	20	39	18
Grębów	28	-25	-1	-10	-8	-18
Nowa Dęba	15	6	2	17	-37	-8
Bojanów	22	26	20	27	16	8
Pysznica	14	7	-10	8	2	-17
Radomyśl nad Sanem	-26	-49	-24	-18	-16	-32
Zaklików	-4	6	12	-12	-39	-20
Zaleszany	-31	-1	-26	-18	-19	-24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Na opisaną tendencję składa się m.in. przyrost naturalny, który w 2013 r. tylko w dwóch gminach był dodatni (Gorzyce i Bojanów). W pozostałych odnotowano **ujemny przyrost naturalny**, przy czym największy zaobserwowano w Baranowie Sandomierskim (-56). Nieco lepszą tendencję wykazuje saldo migracji. W czterech gminach występowało **ujemne saldo migracji** (najwyższe w Gorzycach wynoszące -95), w jednej na poziomie 0, natomiast w pozostałych było dodatnie (najwyższe w Pysznicy 112 osób).

Zarówno na obszarze LGD, jak i województwa podkarpackiego występuje "zjawisko suburbanizacji – wzrosła liczba mieszkańców wsi, pomimo zmniejszenia się liczby miejscowości wiejskich, zmniejszyła się gęstość zaludnienia w miastach. Procesy urbanizacyjne nasiliły się w otoczeniu miast oraz wzdłuż dróg, następuje rozproszenie zabudowy"[6].

W strukturze ludności obszaru LGD zachowana jest **równowaga płciowa** z niewielką dominacją kobiet, co pokazuje także współczynnik feminizacji, który wynosi 101,5. Jedynie w gminie Bojanów jest niższy i wynosi 96. W województwie podkarpackim te proporcje były nieco inne i na 100 mężczyzn przypadało 104 kobiety.

Struktura wieku, a właściwie jej tendencje w latach 2007-2013 są **mało korzystne**. O ile w 2007 roku osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 17% mieszkańców, to już w 2013 ten odsetek wynosił 14,9%, czyli spadł o ponad 2%. Z kolei w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym ten trend jest odwrotny i rośnie. W 2007 roku zanotowaliśmy go na poziomie 15,3% ogółu mieszkańców obszaru LGD, a w 2013 roku wyniósł już 18,8%. Widać więc, że w tym okresie następowała tendencja spójna z trendami krajowymi dotyczącymi starzenia się społeczeństwa: zmniejsza się udział grupy w wieku przed- i produkcyjnym, na korzyść grupy w wieku poprodukcyjnym.

[6] Źródło: "Raport o stanie zagospodarowania województwa podkarpackiego", Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego, Rzeszów 2014.

Średnia wieku mieszkańca obszaru LGD wynosząca 40,35 lat jest wyższa od średniej województwa podkarpackiego (39,5 lat) i niższa od ogólnokrajowej (40,5 lat).

III.12. Charakterystyka edukacji.

Na analizowanym obszarze, struktura ludności według wykształcenia jest nieco odmienna niż dla regionu jako całości. O ile z wykształceniem wyższym LGD dysponuje 14,1% mieszkańców, to w województwie ta liczba wynosi 15,7%, a w kraju 17,9%. **Najmocniej dominującą grupą są osoby z wykształceniem średnim i policealnym**, które wynoszą 45,6% (województwo podkarpackie 46,9%, Polska 48,4%). Mieszkańcy z wykształceniem średnim zawodowym również niewiele odbiegają od tendencji wojewódzkich czy krajowych: LGD – 17,5%, województwo – 18,7%, Polska – 18,1%. Nieco powyżej średniej wygląda struktura osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, która na obszarze LGD wynosi 24,6% (województwo – 23,5%, Polska – 22,9%). Bardzo zbliżony do średnich jest odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym (5,8%) w stosunku do województwa (6%) czy kraju (5,2%). Z kolei osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym stanowią 22,5% ogółu, gdy w województwie wynoszą 20,6%, zaś w kraju - 19,3%.
W gminach tworzących obszar LGD występuje utrudniony dostęp do edukacji przedszkolnej, o czym świadczy wyższy wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na 1 miejsce w przedszkolu. Na omawianym obszarze wynosi on 1,84. Najgorsza sytuacja jest na terenie gminy Pysznica (4,63), a najlepsza w Baranowie Sandomierskim (0,71). Dla porównania w Polsce wskaźnik ten oscyluje w granicach 1,24, a województwie podkarpackim 1,40. Wskaźnikiem potwierdzającym ową tendencję jest liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. Dla obszaru LGD wynosi on 639, gdy dla Podkarpacia 682, a Polski 741.
W latach 2007-2013 w gminach LGD współczynniki skolaryzacji[7] netto, zarówno dla szkół podstawowych, jak i gimnazjów spadły. Oznacza to, że do tych szkół w danej gminie uczęszcza mniej dzieci w wieku typowym dla tych etapów kształcenia. Jest to również tendencja obserwowana zarówno w Polsce jak i województwie podkarpackim. W żadnej z badanych gmin nie zaobserwowano wzrostu a jedynie mniejsze lub większe spadki. Największy, bo 11% spadek odnotowano w gminie Radomyśl nad Sanem w przypadku szkół podstawowych. Wiąże się to częściowo z faktem, iż część dzieci w wieku edukacji podstawowej nie uczęszcza do szkoły w swojej gminie. Dzieci te zaczynają uczęszczać do szkół w gminach miejskich i w miastach na prawach powiatu, gdzie wskaźniki skolaryzacji netto często przekraczają 100%.
Na obszarze LGD występuje względnie dobra sytuacja pod względem komputeryzacji w szkołach podstawowych i gimnazjach. Przy czym lepiej wygląda ten wskaźnik jeśli chodzi o szkoły podstawowe, gdyż udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu wynosi 96,3%, a w przypadku gimnazjów 92,9%. Niechlubne miejsce w tym rankingu zajęła Nowa Dęba, gdzie wskaźnik ten wynosi 60%.
Z oceny aktualnego stanu edukacji należy stwierdzić, iż sieć placówek oświaty można uznać za dobrze rozwiniętą. Baza oświatowa jest funkcjonalnie zlokalizowana w sieci osadniczej i adekwatna do potrzeb społecznych.

III.13. Spójność.

Jedną z najważniejszych cech charakterystycznych dla społeczności obszaru jest jej trwały charakter, co wzmacnia ciągłość kulturową.
Obszar LGD jest spójny pod względem administracyjnym, ponieważ tworzą go gminy powiatu tarnobrzeskiego i stalowowolskiego. Wcześniej wszystkie należały do byłego województwa tarnobrzeskiego. Uczestnictwo w LGD jednostek z tych powiatów jest podyktowane pozytywnymi doświadczeniami współpracy pomiędzy poszczególnymi jednostkami samorządowymi oraz tym, że procesy rozwoju nie zamykają się na poziomie powiatu, a wiele czynników rozwojowych sumuje się dopiero na poziomie ponadlokalnym.
Obszar LGD jest kulturowo i historycznie przesiąknięty tradycją lasowiacką. Większość terenu LGD położona jest w Widłach Wisły i Sanu, które pod nazwą Puszczy Sandomierskiej są historyczną krainą Lasowiaków. Mieszkańcy puszczy byli od zawsze ludźmi wolnymi, nie dzielącymi się na poddanych i szlachtę, którzy na terenach mało urodzajnych pracowali ciężko i wytrwale, co do dziś stanowi ważne dziedzictwo i cechę mieszkańców tego terenu.
Tereny tworzące LGD posiadając unikatowy kapitał społeczny, kulturę, tradycję pracy mogą stanowić atrakcyjny teren zarówno dla mieszkańców, turystów jak i potencjalnych inwestorów. Osiągnąć można to poprzez współpracę oraz prowadzenie zintegrowanych i zaplanowanych działań ukierunkowanych na odnowę i rozwój społeczno-gospodarczy obszaru LGD.

[7] Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (GUS-BDL).

Rozdział IV. Analiza SWOT

Przedstawiona poniżej analiza SWOT jest efektem prac społeczności lokalnej, która uczestniczyła w konsultacjach społecznych jakie miały miejsce we wszystkich Gminach obszaru objętego LSR tj.: w Baranowie Sandomierskim (termin konsultacji: 24.08.2015r. , liczba uczestników: 38 os.), w Bojanowie (termin konsultacji: 25.08.2015r., liczba uczestników: 22 os.), w Gorzycach (termin konsultacji: 26.08.2015r., liczba uczestników: 46 os.), w Grębowie (termin konsultacji: 27.08.2015r., liczba uczestników: 25 os.), w Nowej Dębie (termin konsultacji: 28.08.2015r., liczba uczestników: 14 os.), w Pysznicy (termin konsultacji: 02.09.2015r., liczba uczestników: 13 os.), w Radomyślu nad Sanem (termin konsultacji: 03.09.2015r., liczba uczestników: 13 os.), w Zaklikowie (termin konsultacji: 08.09.2015r., liczba uczestników: 22 os.), w Zaleszanach (termin konsultacji: 07.09.2015r., liczba uczestników: 32 os.). Łącznie w spotkaniach tych uczestniczyło 225 osób.

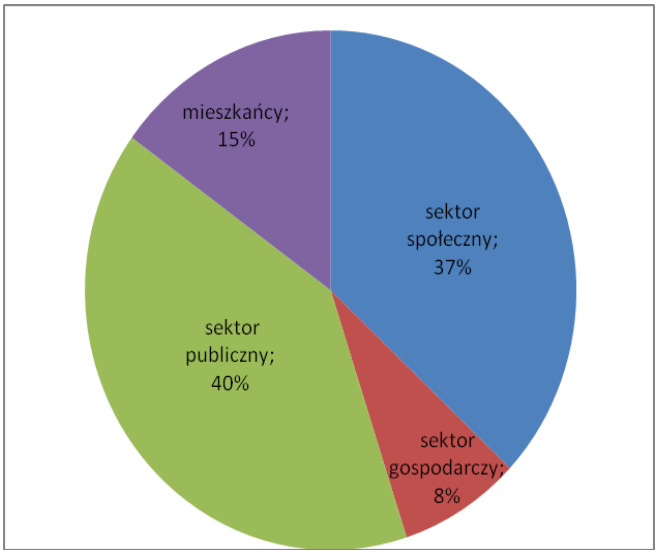

Osoby o których mowa wyżej, to przedstawiciele: mieszkańców – 34 os., sektora społecznego – 84 os., gospodarczego - 18 os., publicznego – 89 os. *(wykres)*.

Uczestnicy konsultacji społecznych w trakcie prac zgłaszali uwagi i rekomendacje dotyczące tworzonej analizy SWOT i wypracowywanych celów. Przyjmowanie uwag i rekomendacji zgłaszanych w trakcie realizowanych spotkań było poprzedzone przedstawieniem ww., dyskusją i przy akceptacji uczestników poszczególnych spotkań uwzględniane w zapisach jakie znalazły się w analizie. Opracowując analizę SWOT, uwzględniano specyfikę obszaru jak również specyficzne uwarunkowania lokalne występujące w tzw. mikroskali np. charakterystyczne dla wsi, miejscowości, gminy.

ANALIZA SWOT obszaru Lasowiackiej Grupy Działania			
Mocne strony	**Odniesienie do diagnozy**	**Słabe strony**	**Odniesienie do diagnozy**
Liczne, czyste zasoby wód powierzchniowych (rzeki, stawy) oraz zasoby leśne obfitujące w unikatową faunę i florę, opierające swą bioróżnorodność na pozostałościach dawnej Puszczy Sandomierskiej, objętej w większości obszarem Natura 2000.	Roz. III.6 str. 23	Słabo rozwinięty sektor usług na rzecz obsługi ruchu turystycznego (zbyt mała ilość miejsc noclegowych, gospodarstw agroturystycznych, ścieżek rowerowych oraz małej infrastruktury im towarzyszącej, miejsc rekreacji prowadzonych na rzecz turystów, gastronomii oferującej produkty regionalne).	Roz. III.8 str.25
Dogodne uwarunkowania przyrodnicze i ekologiczne sprzyjające rozwojowi agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz rekreacji.	Roz. III.8 str. 25 i str.26	Słabo rozwijający się sektor usług, który nie potrafi wykorzystać uwarunkowań lokalnych.	Roz. III.2 str.13
Spójność społeczna i kulturowa regionu LGD.	Roz. III.13 str.31	Mała innowacyjność przedsięwzięć gospodarczych prowadzonych i uruchamianych na obszarze LGD.	Roz. III.2 str.15
Liczne zrzeszenia mieszkańców: sportowe, ludowe i folklorystyczne integrujące społeczeństwo i promujące sport, edukację, kulturę, folklor i tradycję.	Roz. III.4 str.20 i str.21	Mało zamożne społeczeństwo, występowanie problemów społecznych związanych z grupami tzw. podwyższonego ryzyka zagrożonych wykluczeniem społecznym;	Roz. III.1 str.12 i str.13
Bogate zasoby tradycji i lokalnej kultury materialnej i niematerialnej w postaci: tradycji kulinarnych, obrzędowości lasowiackiej, elementów architektury sakralnej, zabytków etc.	Roz. III.7 str.24 Roz. III.9 str.27	Brak elastyczności na rynku pracy – etatyzm oraz ograniczenia w dostępie do rynku pracy szczególnie przez grupy kobiet powracających na ten rynek;	Roz. III.3
Występowanie dużej liczby plenerowych imprez kulturalno – rekreacyjno - sportowych.	Roz. III.4 str.20 i str.21	Niski poziom zatrudnienia na terenach wiejskich oraz nisko-opłacalna praca na małych, niedochodowych gospodarstwach rolnych;	Roz. III.10 str.28
Duże zagęszczenie publicznych obiektów społeczno - kulturalnych.	Roz. III.7 str.24	Migracja, szczególnie młodego pokolenia poza granice regionu i kraju, wywołana brakiem pracy i niskim poziomem wynagrodzeń;	Roz. III.11 str.30
Położenie w sąsiedztwie stref ekonomicznych, sprzyjające rozwojowi istniejących w sąsiedztwie obszaru LGD ośrodków przemysłowych, będących odbiorcami towarów i usług (korzystne warunki dla rozwoju sektora usług).	Roz. III.2 str.13	Niewystarczający kapitał, fundusze pomocowe oraz wsparcie merytoryczne na rzecz tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw.	Roz. III.2 str.14
Dobrze rozwinięta infrastruktura energetyczna, internetowa, telefoniczna i gazowa oraz komunikacyjna.	Roz. III.6 str. 21	Niedostateczna sieć punktów skupu produktów rolnych i innych zagospodarowujących zasoby lokalne.	Roz. III.10 str.28
Liczne zasoby wykwalifikowanych i wykształconych pracobiorców.	Roz. III.3 str. 16	Brak wystarczających form promocji lokalnych produktów i dóbr konsumpcyjnych.	Roz.III.9 str.27
Istniejące rezerwy terenowe dla różnych funkcji zagospodarowania przestrzennego.	Roz. III.6 str. 21	Zbyt mała liczba przedsięwzięć oraz niska jakość imprez integrujących społeczność lokalną oraz form aktywności mieszkańców w wiejskich ośrodkach kultury, świetlicach	Roz. III.4 str.20

		i placówkach edukacyjnych.	
		Ograniczony dostęp do oferty kulturalnej skierowanej do mieszkańców a szczególnie do grup dzieci i młodzieży z terenów wiejskich LGD (kino, teatr, koła zainteresowań i rozwoju pasji, etc.).	Roz. III.1 str.13
		Baza sportowo-rekreacyjna ograniczająca oczekiwania mieszkańców co do uprawiania sportu i rekreacji.	Roz. III.4 str.21

Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
Efektywniejsze i racjonalne (zgodne ze zrównoważonym rozwojem) wykorzystanie istniejącego potencjału zasobów leśnych.	Roz. III.8 str.25	Zanikająca aktywność społeczna mieszkańców związana z brakiem animacji, małą liczbą realizowanych projektów społecznych przez sektor samorządowy i pozarządowy oraz spadkiem liczby liderów (animatorów) społecznych.	Roz. III.4
Pobudzenie wzrostu aktywności lokalnej społeczności poprzez stworzenie profesjonalnej oferty wykorzystania środków pomocowych, połączonej z fachowym doradztwem i mentoringiem .	Roz. III.3 str.14	Postępująca emigracja młodych, wykształconych mieszkańców obszaru LGD za pracą i wykształceniem. Postępujące zjawisko niżu demograficznego.	Roz. III.3 str.16
Odzyskanie kapitału ludzkiego – powrót wykształconej kadry zza granicy i stwarzanie alternatyw dla powracających grup.	Roz. III.11 str. 30	Zanik tradycji regionalnych spowodowany brakiem funduszy inicjatyw służących jego pielęgnowaniu.	Roz. III.9. str. 25
Wzrost aktywności społecznej seniorów i tworzenie dla nich sprzyjającego klimatu dla reintegracji społecznej.	Roz. III.1 str.13	Pogłębiające się zjawisko bezrobocia – szczególnie na obszarze wiejskim LGD – mała aktywność zawodowa mieszkańców oraz marazm w zakresie przekwalifikowania zawodowego.	Roz. III.3 Roz.III.10 str.29
Tworzenie infrastruktury i pozytywnego klimatu wsparcia na rzecz zrzeszania się, tworzenia grup działających dla dobra wspólnego lokalnych społeczności.	Roz. III.4 str.20	Rozwój dużych sieci handlowych na obszarze LGD lub w jego sąsiedztwie wypierających rodzime produkty i stanowiących dużą konkurencję dla sektora małych firm handlowo-usługowych.	Roz. III.2 str.14
Zachęcenie dzieci i młodzieży do aktywnego spędzania wolnego czasu (rozwój klubów sportowych i innych form na rzecz aktywności dzieci i młodzieży).	Roz. III.1 str.13 Roz.III.4 str.20	Zanik kultywowania tradycji kulinarnych i produktów regionalnych.	Roz. III.9 str.27
Rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej poprzez wyposażenie tych miejsc w zasoby umożliwiające prowadzenie aktywnej działalności.	Roz. III.4 str.21	Niewystarczające przygotowanie mieszkańców, firm, organizacji i instytucji do możliwości pozyskania funduszy na rozwój sektora społecznego i gospodarczego.	Roz. III.2 str.14
Rozwój bazy hotelowej, gospodarstw agroturystycznych i noclegowych przy wykorzystaniu finansowego i merytorycznego wsparcia pomocowego.	Roz. III.8 str.25	Ograniczone możliwości budżetowe związane z finansowaniem różnego rodzaju przedsięwzięć.	Roz. III.2 str.14
Wzrost popytu na usługi turystyczne - moda na odpoczynek poza miastem - zwiększające się trendy na „eko-aktywny" wypoczynek oraz wzrost popytu na zdrową żywność.	Roz. III.8 str.25	Zagrożenie wystąpieniem powodzi szczególnie ze strony dużych rzek: Wisły i Sanu.	Roz. III.6 str.23

Dynamiczny rozwój Specjalnych Stref Ekonomicznych leżących w pobliżu obszaru LGD.	Roz. III.6 str.23	Brak perspektyw rozwojowych dla młodych ludzi związanych z pracą na terenach wiejskich.	Roz. III.3 str.16
Stworzenie atrakcyjnych warunków funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie LGD (dotacje wspierające powstawanie i rozwój mikro-przedsiębiorstw, niskie podatki, pomoc i wsparcie władz lokalnych).	Roz.III.2 str.14	Brak wsparcia na rzecz grup podwyższonego ryzyka zagrożonych wykluczeniem społecznym – pogłębianie się procesu wykluczania i idące za tym problemy społeczne (bezrobocie trwałe, patologie, spadek poczucia bezpieczeństwa społecznego, etc.)	Roz.III.1 str.13
Wzrost aktywności zawodowej i edukacyjnej (mobilność zawodowa i przekwalifikowanie) mieszkańców i spadek bezrobocia na obszarze LGD.	Roz. III. 3		
Aktywna, skuteczna i wielotorowa promocja regionu LGD prowadzona w kontekście wykorzystywania wieloaspektowego tutejszych zasobów.	Roz.III. 8 str.25 Roz.III.9 str.27		
Rozwój sektora usług generującego miejsca pracy.	Roz.III. 2 str.13		
Wzrost popytu zewnętrznego na ofertę turystyczno - wypoczynkową w ciągu całego roku.	Roz.III.8 str.25		
Wykorzystanie imprez sportowych i kulturalno-folklorystycznych do promowania walorów gospodarczych i wypoczynkowych.	Roz.III.4 str.20		

Rozdział V. Cele i wskaźniki.

Cele i wskaźniki jakie są charakterystyczne dla obszaru i przyjęte w LSR są efektem zastosowania metody czterech kroków tj.:

- zebranie informacji o potrzebach (problemach) mieszkańców obszaru;
- analiza zebranego w trybie konsultacji materiału, konfrontacja z diagnozą obszaru oraz analizą SWOT, uwzględnienie zebranych w trakcie konsultacji społecznych informacji przy definiowaniu celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć;
- uzupełnienie diagnozy obszaru i analizy SWOT po konsultacjach ze społecznością lokalną na podstawie zgłaszanych uwag,
- wyznaczenie w trakcie realizowanych konsultacji oraz prac zespołu roboczego ds. opracowania LSR celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania.

Efektem tak zastosowanego podejścia są wypracowane cele, przedsięwzięcia i wskaźniki. Uznano, iż najbardziej adekwatne do problemów i specyfiki obszaru tym samym oczekiwań społecznych, są następujące cele ogólne:

I. **Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.**
II. **Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.**
III. **Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.**

Tak sformułowane cele ogólne stanowiły podstawę do wypracowania wg. powyższej metodologii celów powiązanych tj. szczegółowych, przypisanych do każdego z celów ogólnych i w dalszej konsekwencji poszczególnych przedsięwzięć. Poprzez realizację przyjętych do realizacji celów, LSR będzie sprzyjać osiąganiu celów przekrojowych PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjności.

Cel ogólny I	**Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.**
Cele szczegółowe:	I.1. Działania na rzecz powstawania i rozwoju sektora usług na obszarze LGD.
	I.2. Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości na obszarze LGD z wykorzystaniem innowacji.
	I.3. Rozwój turystyki przyjaznej środowisku, opartej na wykorzystaniu naturalnych zasobów obszaru LGD.
	I.4. Wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach.
Cel ogólny II	**Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.**
Cele szczegółowe:	II.1. Wzrost aktywności społecznej sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz podnoszenia jakości społecznej, sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej, edukacyjno-oświatowej i materialnej życia mieszkańców obszaru LGD.
	II.2. Poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zastosowanie niezbędnych elementów infrastruktury.
Cel ogólny III	**Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.**
Cele szczegółowe:	III.1. Poprawa stanu infrastruktury publicznej na rzecz rozwoju usług społecznych kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, opiekuńczych i rekreacyjnych.
	III.2. Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz realizacji inwestycji lub inicjatyw służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.
	III.3. Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego z wykorzystaniem zasobów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD.
	III.4. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz aktywnego jej wykorzystywania przez społeczeństwo obszaru LGD.

V.1. Matryca logiczna dla celów i wskaźników LSR.

I.0	Cel ogólny I	Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania				
I.1	Cele szczegółowe	Działania na rzecz powstawania i rozwoju sektora usług na obszarze LGD				
I.2		Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości na obszarze LGD z wykorzystaniem innowacji				
I.3		Rozwój turystyki przyjaznej środowisku, opartej na wykorzystaniu naturalnych zasobów obszaru LGD				
I.4		Wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych
W I.0	Wzrost aktywności ekonomicznej wraz z poprawą sytuacji społeczno - gospodarczej na obszarze LGD		%	100% (960,70 PLN)[8]	104% (999,13 PLN)	Źródło danych: GUS, ogólne dane statystyczne, raporty i analizy (dane dla wskaźnika G)
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych
W.I.1.a	Liczba utworzonych miejsc pracy.		osoba	0	26	Raporty beneficjentów operacji, raporty monitoringu okresowego, raport monitoringu końcowego.
W.I.1.b	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw przez osoby z grupy osób defaworyzowanych w kontekście dostępu do rynku pracy.		osoba	0	19	Raporty beneficjentów operacji, raporty monitoringu okresowego, raport monitoringu końcowego.
W.I.2.a	Liczba wprowadzonych na rynek nowych lub znacząco ulepszonych innowacyjnych produktów, usług, realizowanych procesów, sposobów organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.		sztuka	0	4	Raporty beneficjentów operacji, raporty monitoringu okresowego, raport monitoringu końcowego.
W.I.2.b	Liczba osób defaworyzowanych zatrudnionych w projektach wprowadzających na rynek nowe lub znacząco ulepszone innowacyjne produkty, usługi, procesy, sposoby organizacji lub wykorzystujących lub mobilizujących istniejące lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe czy społeczne.		sztuka	0	8	Raporty beneficjentów operacji, raporty monitoringu okresowego, raport monitoringu końcowego.
W.I.3	Liczba nowych usług na rzecz obsługi turystów wykorzystujących naturalne zasoby i zgodnych w swym działaniu ze zrównoważonym rozwojem.		sztuka	0	5	Dane GUS nt. liczby sprzedanych noclegów w obiektach świadczących te usługi na obszarze LGD. Raporty beneficjentów operacji, raporty monitoringu okresowego, raport monitoringu końcowego.

[8] Wskaźnik (wartość) ustalony na podstawie Raportu Otwarcia Wskaźników (dot. analizy obszaru w którym dokona się interwencja poprzez planowane operacje)

W.I.4	Liczba utworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach wykorzystujących potencjał rolniczy i gospodarczy LGD			osoba	0	3	Raporty beneficjentów operacji, raporty monitoringu okresowego, raport monitoringu końcowego.	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych / sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2022 rok	
I.1.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD.	*Bezpośredni*: mikro i mali przedsiębiorcy *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
I.1.2	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane.	Osoby bezrobotne z grupy osób defaworyzow. *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	19	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
I.2.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne.	mikro i mali przedsiębiorcy *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	Konkurs	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	4	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
I.2.2	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grupy osób	*Bezpośredni*: mikro i mali przedsiębiorcy *Pośredni*: mieszkańcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.

	defaworyzowanych.	obszaru i turyści						
I.3.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD.	*Bezpośredni*: mieszkańcy obszaru, *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
I.3.2	Tworzenie, rozwój i promocja turystyki.	*Bezpośredni*: mikro i mali przedsiębiorcy mieszkańcy obszaru *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści, organizacje pozarządowe	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
I.4.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD.	*Bezpośredni*: mieszkańcy obszaru, mikro i mali przedsiębiorcy *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
SUMA						0	59	

II.0	Cel ogólny II	Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.				
II.1	Cele szczegółowe	Wzrost aktywności społecznej sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz podnoszenia jakości społecznej, sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej, edukacyjno-oświatowej i materialnej życia mieszkańców obszaru LGD.				
II.2		Poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zastosowanie niezbędnych elementów infrastruktury.				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych
W.II.0	Wzrost jakości życia społecznego, kulturowego		Odsetek osób	23%	33%	Raport z badań ankietowych, sondaż,

	i ekonomicznego mieszkańców obszaru LGD.		deklarujących wzrost			wywiady z mieszkańcami
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych
W.II.1	Wzrost aktywności społecznej na rzecz wdrażania inicjatyw adresowanych do mieszkańców obszaru LGD inicjowanych przez sektor NGO.		Liczba uczestników	0	3 000	Lista zrealizowanych inicjatyw społecznych, analizy własne, raporty, ankiety, listy osób.
W.II.2	Liczba osób, uczestniczących w działaniach na rzecz poprawy jakości życia i bezpieczeństwa mieszkańców obszaru LGD poprzez wzrost ilości nowych obiektów i zmodernizowanych na obszarze.		Liczba osób w tym z grup defaworyzowanych które objęto wsparciem	0	300	Lista zrealizowanych inicjatyw społecznych, analizy własne, raporty, ankiety.

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	jednostka miary	wartość		Źródło danych / sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2022 rok	
II.1.1	Organizacja i realizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych , wykorzystujących potencjał LGD.	*Bezpośredni*: organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i pozostałe podmioty	projekt grantowy	Liczba zrealizowanych wydarzeń	szt.	0	30	Sprawozdania beneficjentów i biura LGD. Raport z monitoringu realizowanych działań.
II.1.2	Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD.	*Bezpośredni*: organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i pozostałe podmioty	projekt grantowy	Liczba zrealizowanych wydarzeń	szt.	0	27	Sprawozdania beneficjentów i biura LGD. Raport z monitoringu realizowanych działań.
II.2.1	Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.	*Bezpośredni*: organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru	projekt grantowy,	Liczba zrealizowanych inicjatyw	szt.	0	20	Listy obecności. Raport z monitoringu realizowanych działań.

SUMA					0	77	

III.0	Cel ogólny III	Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.				
III.1	Cele szczegółowe	Poprawa stanu infrastruktury publicznej na rzecz rozwoju usług społecznych kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, opiekuńczych i rekreacyjnych;				
III.2		Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz realizacji inwestycji lub inicjatyw służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.				
III.3		Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego z wykorzystaniem zasobów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD.				
III.4		Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz aktywnego jej wykorzystywania przez społeczeństwo obszaru LGD.				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych
W III.0	Zwiększony poziom zadowolenia mieszkańców obszaru LGD z powodu poprawy warunków bytowania, uwarunkowanych odnową i rozwojem społeczno – gospodarczym obszaru zgodnym z zasadą zrównoważonego rozwoju.		Odsetek osób deklarujących wzrost	16%	20%	Raport z badań ankietowych, wywiady i sondaże
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych
W.III.1	Liczba osób korzystających z zagospodarowanych miejsc przestrzeni publicznej oraz obiektów społeczno-kulturalnych, edukacyjno-oświatowych opiekuńczych i rekreacyjnych na obszarze LGD, służących mieszkańcom i ich potrzebom.		Liczba osób	0	1100	Raporty beneficjantów operacji, ankiety, monitoring realizowanych działań w ramach LSR
W.III.2.a	Liczba osób korzystająca z ogólnodostępnej infrastruktury publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska.		Liczba osób	0	300	Raporty beneficjentów operacji, ankiety, monitoring realizowanych działań w ramach LSR
W.III.2.b	Liczba osób uczestnicząca w inicjatywach społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.		Liczba osób	0	300	Raporty beneficjentów operacji, ankiety, monitoring realizowanych działań w ramach LSR
W.III.3	Liczba podmiotów z terenu LGD objętych projektem współpracy.		Liczba podmiotów z terenu LGD objętych projektem współpracy	0	27	Raporty beneficjentów operacji, ankiety, monitoring realizowanych działań w ramach LSR
W.III.4	Wzrost ilości działań służących ochronie środowiska naturalnego oraz zapobiegających zmianom w klimacie.		Ilość działań ukierunkowanych na ochronę środowiska/zapobiegających zmianom w klimacie	0	7	Raporty beneficjentów operacji, ankiety, monitoring realizowanych działań w ramach LSR

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych / sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2022 rok	
III.1.1	Poprawa funkcjonalności ogólnodostępnych obiektów użyteczności publ. świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub rekreacyjne.	*Bezpośredni*: JST, organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	konkurs	Liczba obiektów objętych działaniami	obiekt	0	14	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
III.1.2	Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych.	*Bezpośredni*: JST, organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	konkurs	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	0	18	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
III.2.1	Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców	*Bezpośredni*: JST, organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	konkurs	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.

	obszaru LGD;							
III.2.2	Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.	*Bezpośredni*: JST, organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	konkurs	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
III.3.1	Utworzenie produktu turystycznego budowanego w oparciu o zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD[9].	Bezpośredni: LGD, *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści, przedsiębiorcy i org. pozarządowe	projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	1	Sprawozdanie z zrealizowanego projektu współpracy. Raport z monitoringu realizowanych działań.
III.4.1	Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.	*Bezpośredni*: JST, organizacje pozarządowe *Pośredni*: mieszkańcy obszaru i turyści	konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.	szt.	0	15	Sprawozdania beneficjentów. Raport z monitoringu realizowanych działań.
SUMA						0	54	

[9] "Szlak kulinarno turystyczny - smak tradycji - częścią bogactwa kulinarnego północnego Podkarpacia". Realizowane w ramach proj. współpracy wspólnie z trzema Lokalnymi Grupami Działania. Przewidziane zadania: wytypowanie miejsc o potencjale kulinarno - turystycznym wytyczenie szlaków wykorzystujących istniejące trasy / szlaki turystyczne, oznakowanie / zagospodarowanie miejsc związanych z kulinariami i atrakcjami turystycznymi, tabliczki z informacjami, drobna infrastruktura np., wiata z ławką, oznakowanie karczmy serwującej potrawy tradycyjne, gospodarstwa agroturystyczne podające posiłki tradycyjne, oznakowanie sieci punktów o potencjale turystycznym, kulinarnym, rolno - spożywczych produktów lokalnych, dziedzictwa lokalnego. Wprowadzenie potraw tradycyjnych do listy dań karczm, gospodarstw agroturystycznych, restauracji. Promocja (w tym: publikacje, artykuły, internet np. wspólna strona internetowa "szlak kulinarny ...", artykuły prasowe, mapka kulinarna obszaru, spójny kalendarz imprez, katalog potraw) oraz imprezy i wydarzenia promocyjne.

V.2 Matryca logiczna dla celów i wskaźników związanych z kosztami bieżącymi i aktywizacją.

A	Cel ogólny A	Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażanej na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.			
A.1	Cele szczegółowe	Realizacja działań na rzecz wsparcia administracyjnego umożliwiającego wdrożenie LSR;			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan począt 2016 rok	Plan na 2022 rok	Źródło danych
A.0	Osiągnięcie założeń przyjętych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez społeczność na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.	wskaźniki LSR	0	100%	Raport z badań własnych i raportu ewaluacji LSR
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan począt 2016 rok	Plan na 2022 rok	Źródło danych
A.1.1	Liczba beneficjentów którzy otrzymali wsparcie po uprzednim udzieleniu im indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD.	Szt.	0	50	Raporty beneficjentów operacji, ankiety, monitoring realizowanych działań w ramach LSR
A.1.2	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych.	Os.	0	450	Ankiety beneficjentów, monitoring realizowanych działań biura LGD
A.1.3	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD.	Os.	0	300	Ankiety beneficjentów, monitoring realizowanych działań biura LGD

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych / sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2022 rok	
A.1.1.1	Działalność biura LGD[10]	Wszyscy beneficjenci LSR	Koszty bieżące	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	200	Listy potwierdzające realizację doradztwa. Sprawozdania z monitoringu biura LGD,
A.1.2.1	Prowadzenie działań animacyjnych na rzecz zapewnienia sprawnego wdrożenia LSR	Wszyscy beneficjenci LSR	Animacja	Liczba spotkań informacyjno - konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	0	45	Listy obecności. Dokumentacja towarzysząca (zdjęcia, plakaty, printscreeny). Sprawozdania z monitoringu biura LGD.

[10] W ramach przedsięwzięcia związanego z działaniami prowadzonymi przez biuro nastąpi: zorganizowanie biura czynnego 5 dni w tygodniu, w tym uruchomienie biura zamiejscowego, zapewnienie niezbędnego wyposażenia jakim jest podstawowy sprzęt biurowy i media (komputer, drukarka, telefon, faks, dostęp do Internetu). Zapewnione zostanie średniomiesięczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełny etat: 4. Prowadzona będzie strona internetowa LGD. W ramach działalności biura nastąpi realizacja planu komunikacji przedstawionego w zał. do LSR tj. planie komunikacji.

Tab. Typy przedsięwzięć LSR planowane do finansowania w ramach poszczególnych Działań.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Typy przedsięwzięć	Typy działań[11]			
			K	G	OW[12]	PW
I. Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD.	I.1. Działania na rzecz powstawania i rozwoju sektora usług na obszarze LGD;	I.1.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD;				
		I.1.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane;				
	I.2. Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości na obszarze LGD z wykorzystaniem innowacji;	I.2.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne;				
		I.2.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grupy defaworyzowanych;				
	I.3. Rozwój turystyki przyjaznej środowisku, opartej na wykorzystaniu naturalnych zasobów obszaru LGD;	I.3.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD;				
		I.3.2 Tworzenie, rozwój i promocja turystyki				
	I.4. Wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach;	I.4.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD				
II. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy	II.1. Wzrost aktywności społecznej sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz podnoszenia jakości społecznej, sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej, edukacyjno-oświatowej i materialnej życia mieszkańców obszaru LGD;	II.1.1 Organizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych , wykorzystujących potencjał LGD.				
		II.1.2 Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD.				

[11] Oznaczenia symboli: K- konkurs, G – grant, OW – operacja własna, PW – projekt współpracy,
[12] Operacje własne zostaną uruchomione (w oparciu o kryteria wyboru dla projektów grantowych) w przypadku braku ze strony grantobiorców projektów realizujących poszczególne typy przedsięwzięć.

Działania.	II.2. Poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zastosowanie niezbędnych elementów infrastruktury	II.2.1. Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.				
III. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.	III.1. Poprawa stanu infrastruktury publicznej na rzecz rozwoju usług społecznych kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, opiekuńczych i rekreacyjnych;	III.1.1 Poprawa funkcjonalności ogólnodostępnych obiektów użyteczności publicznej świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub rekreacyjne;				
		III.1.2 Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych;				
	III.2. Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz realizacji inwestycji lub inicjatyw służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.	III.2.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD;				
		III.2.2 Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.				
	III.3. Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego z wykorzystaniem zasobów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD.	III.3.1 Utworzenie produktu turystycznego budowanego w oparciu o zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD.				
	III.4. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz aktywnego jej wykorzystywania przez społeczeństwo obszaru LGD;	III.4.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.				
Łączna liczba możliwych do realizacji przedsięwzięć			**12**	**3**	**3**	**1**

Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

VI.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Rozwiązania formalno - instytucjonalne zawarte zostały w: LSR, Regulaminie Rady, Procedurze wyboru i oceny operacji LSR, Procedurze wyboru i oceny grantobiorców, wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitoringu i kontroli oraz Kryteriach wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów i Kryteriach wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów. Wszystkie przyjęte rozwiązania zostały opracowane z wykorzystaniem metod partycypacyjnych zgodnie z opisem rozdziału II. Walne Zebranie Członków LGD odpowiedzialne jest za przyjęcie LSR i Regulaminu Rady. Zmiany w dokumentach tych mogą zostać wprowadzone tylko z uwzględnieniem procesu konsultacji z wykorzystaniem minimum trzech metod partycypacyjnych. Zwolnienie z tego obowiązku następuje wyłącznie w przypadku zmian, które podyktowane są opinią Samorządu Województwa.
W przypadku procedur wyboru i oceny oraz kryteriów wyboru decyzję o zatwierdzeniu podejmuje Zarząd LGD zgodnie z informacjami zawartymi w pkt. VI.3 Ustalenie kryteriów wyboru.

Przyjęte rozwiązania, tj. procedury wyboru, zostały opracowane w oparciu o przeprowadzone konsultacje społeczne, w które zaangażowani zostali członkowie LGD oraz mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Celem ich opracowania i wdrożenia jest zapewnienie zgodności z przepisami obowiązującymi dla RLKS oraz zapewnienie przejrzystych i niedyskryminujących procedur wyboru. Przyjęte procedury były udostępnione na stronie internetowej LGD oraz do wglądu w Biurze LGD.

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania" w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przewidziała możliwość realizacji zaplanowanych celów za pośrednictwem tzw.: projektów konkursowych, grantowych oraz operacji własnych.

Zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. d Rozporządzenia nr 1303/2013 jednym z zadań Lokalnej Grupy Działania jest ogłaszanie naborów wniosków w ramach działania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PROW 2014-2020". Operacje tzw. konkursowe realizowane będą na podstawie zawartych umów z beneficjentami na tzw. operacje indywidualne w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa. W ramach ogłaszanych przez LGD naborów wniosków pomoc będzie przyznawana na operacje w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, wspierania współpracy między podmiotami wykonującymi działalność gospodarczą na obszarze LGD objętym LSR, zachowania dziedzictwa lokalnego, budowy lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej oraz promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych. Pomoc w ramach tego typu operacji skierowana jest do osób fizycznych i osób prawnych, spełniających kryteria dostępu określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach RLKS objętego PROW 2014-2020".

Na projekty związane z „podejmowaniem działalności gospodarczej" (objętych procedurą konkursową) przyjęta wartość pomocy finansowej wynosi 50 tys. złotych. Kwota wsparcia dla tego typu przedsięwzięć została określona na podstawie danych historycznych (pozyskanych z Tarnobrzeskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, dane dot. wartości i ilości udzielonego wsparcia na działania związane z podejmowaniem dział. gosp.) jak również na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD, gdzie potwierdzono słuszność stosowania ww. wartości.

W przypadku „***rozwijania przedsiębiorczości oraz dywersyfikacji źródeł dochodu", poziomy finansowania zostały utrzymane na poziomie i w zakresie tam wskazanym jednakże wskazano preferencje dla operacji, które posiadają udział wkładu własnego na poziomie wyższym niż średnia dla naboru, wkład własny przekraczający intensywność pomocy pow. 10% wartości kosztów kwalifikowanych oraz takich, których koszt utworzenia 1 miejsca pracy jest niższy od średniego kosztu dla operacji poddanych ocenie wg kryteriów wyboru w ramach realizowanego naboru.***

Dla „pozostałych operacji konkursowych" wskazanych w ww. rozporządzeniu, poziomy finansowania zostały utrzymane na poziomie i w zakresie tam wskazanym.

Kolejnym typem operacji jaki LGD zamierza realizować są projekty grantowe, które stanowią jedną z metod wdrażania LSR w okresie 2014-2020. Zgodnie z definicją, projekt grantowy jest operacją, której beneficjent, będący LGD udziela innym podmiotom wybranym przez LGD, zwanym dalej „grantobiorcami", grantów będących środkami finansowymi programu powierzonymi na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji. Szczegółowe rozwiązania formalno - instytucjonalne zawarte zostały w „Procedurze wyboru i oceny operacji LSR" oraz w „Procedurach wyboru i oceny grantobiorców, wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitoringu i kontroli".

VI.2 Informacja o realizacji PG i/lub OW.

Stowarzyszenie "Lasowiacka Grupa Działania" kierując się wynikami diagnozy i analizy SWOT, oraz wynikami przeprowadzonych konsultacji społecznych w trakcie których okazało się, iż jedną z silniejszych stron obszaru jest coraz większa aktywność organizacji pozarządowych, zadecydowała iż ***jednymi uprawnionymi grantobiorcami***

w ramach poszczególnych projektów grantowych będą jedynie organizacje pozarządowe. Jednocześnie mając na uwadze doświadczenia z okresu programowania 2007-2013,w którym organizacje te z powodu braku własnych środków finansowych były praktycznie wykluczone z możliwości ubiegania się o wsparcie, ***przyjęto rozwiązanie zapewniające wypłatę pomocy w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych zadania grantowego***.
Zakres realizacji projektów grantowych jest zgodny z § 2 ust. 1 oraz § 29 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Wiejskich na lata 2014-2020 i dotyczy zadań realizowanych w ramach: wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego, budowy, przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej oraz promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów i usług lokalnych.
Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania" przewidziała również możliwość realizacji operacji własnych dla przedsięwzięć obejmujących zakres przewidziany dla projektów grantowych, których realizacja ze względów organizacyjno – technicznych nie będzie mogła być przeprowadzona przez beneficjentów ww. operacji. Dla operacji własnych, które zostaną przeprowadzone w oparciu o założenia procedur dla projektów grantowych ***przewidziany będzie finansowy wkład własny w wysokości min. 20% środków przewidzianych na realizację zadania***, pochodzących ze źródeł innych niż krajowe środki publiczne i środki pochodzące z PROW.

VI.3 Ustalenie kryteriów wyboru.

Określone kryteria wyboru operacji oraz punktacja są obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste oraz powiązane z diagnozą obszaru. Czytelnie określony jest też przedział minimum-maksimum.
Formułowanie kryteriów wyboru operacji wraz z opracowaniem zasad wyboru operacji jest jednym z kluczowych etapów opracowywania LSR i obydwa procesy były przeprowadzane równolegle. Na potrzeby przejrzystości zapisów LSR procesy te zostały scharakteryzowane oddzielnie.
Podobnie jak w przypadku procedur, w pierwszej kolejności zespół roboczy uwzględniając doświadczenia okresu programowania 2007-2013, przeprowadzając wnikliwą analizę wniosków z przeprowadzonej analizy SWOT oraz założonych do realizacji celów i przedsięwzięć przygotował propozycję kryteriów wyboru operacji wraz z wartościami punktowymi. W dalszej kolejności przystąpiono do angażowania społeczności lokalnej z wykorzystaniem czterech metod partycypacji społecznej.
Procedura zmiany kryteriów wyboru operacji została zapisana w Regulaminie Rady i otwiera możliwość wpływu na ich brzmienie zarówno członkom LGD jak i potencjalnym beneficjentom. Kryteria wyboru operacji są ściśle powiązane z wnioskami z analizy SWOT oraz diagnozą obszaru oraz zakresem wsparcia dla grup defaworyzowanych. Z uwagi na zdefiniowane grupy defaworyzowane oraz ich problemy, premiowane będą operacje polegające na wspieraniu ww. grup.
Mając na uwadze założone przez ustawodawcę cele podejścia Leader w okresie programowania 2014-2020, ***LGD premiować będzie operacje, których realizacja zakłada: wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań, pozytywne oddziaływanie w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, wykorzystanie lokalnych zasobów oraz tych, których realizacja przyczyni się do włączenia społecznego grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.***
Kryteria wyboru operacji przewidują premiowanie operacji innowacyjnych, które przedstawiono w punkcie „VI.4 Sposób wyboru operacji innowacyjnych oraz zasady jej oceny".
Projektując kryteria wyboru operacji dążono do ich sformułowania w sposób umożliwiający zapewnienie realizacji założonych do osiągnięcia wskaźników, które wynikają z przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT.
W ramach wdrażania LSR dopuszcza się możliwość zmiany lokalnych kryteriów. Sytuacja taka może mieć miejsce w wyniku: uwag zgłoszonych przez Instytucję Wdrażającą, uwag zgłoszonych przez kontrolę, wniosków wynikających z praktycznego stosowania kryteriów wyboru operacji i grantów oraz monitoringu i przeprowadzonej ewaluacji oraz aktualizacji LSR. Uprawnieni do występowania o zmiany lokalnych kryteriów są wszyscy członkowie LGD, Rady i Zarząd LGD. Zgłaszają oni pisemną propozycję zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem. Propozycja zmian kryteriów przedstawiana jest wszystkim członkom LGD oraz lokalnej społeczności poprzez organizację spotkania informacyjnego oraz w formie ogłoszenia na stronie. Uczestnicy konsultacji społecznych w terminie 14 dni będą mieli prawo zgłoszenia uwag i wniosków do propozycji zmian kryteriów. Przed przyjęciem zmian decyzję o przyjęciu uwag i wniosków będzie opiniował w formie głosowania zarząd wraz ze specjalistą ds. monitoringu, dyrektorem biura LGD lub jego zastępcy oraz Rada LGD. Propozycje zmian będą uchwalane przez Zarząd LGD po wcześniejszym poinformowaniu o tym fakcie członków LGD za pośrednictwem poczty elektronicznej (osoby, które udostępniły w deklaracji członkowskiej adres e-mail) i strony internetowej LGD. W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian, a Biuro przygotuje uaktualnione karty oceny.

VI.4 Sposób wyboru operacji innowacyjnych oraz zasady jej oceny.

Zespół roboczy pracujący nad propozycją celów i przedsięwzięć w swoich pracach uznał, iż kluczową kwestią dla efektywnej lokalnej animacji będzie zainicjowanie bardziej skutecznych działań, jak również wdrożenie nowych mechanizmów współpracy czy relacji pomiędzy partnerami LGD jak też innymi lokalnymi instytucjami a LGD. Przyjęto przy tym, iż uzyskanie efektywniejszej animacji lokalnej wymagać będzie wdrażania kreatywnych i innowacyjnych metod działania czy przedsięwzięć. W związku z powyższym uznano, iż każde przedsięwzięcie może osiągać, różne poziomy innowacyjności w tym w różnym zakresie.

W związku z powyższym uznano, iż operacja innowacyjna***, to taka, która m.in. przewiduje zastosowanie nowych rozwiązań w dziedzinie produktu, technologii, technik organizacji lub urządzeń i sprzętu nie stosowanych do tej pory na tym obszarze***. Wykorzystywanie tych rzeczy spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą innowacyjne, w zależności od tego na ile te zasoby są unikalne i charakterystyczne tylko na danym obszarze. W związku z powyższym, uznano, iż w***ysoko punktowane będą operacje których innowacyjność projektu będzie dotyczyła jak największego obszaru (zarówno pod względem geograficznym jak i organizacyjnym - integracja podmiotów, uzasadniona w rozdziale X. „zintegrowanie" podrozdz. X.2 i X.3) oraz nawiązujących do uszczegółowienia definicji innowacyjności zawartych w tabeli „kryteria innowacyjności dla przedsięwzięć zawartych w LSR"***.

Tabela. „Kryteria innowacyjności dla przedsięwzięć zawartych w LSR".

Nr przeds.	Nazwa przedsięwzięcia	Innowacyjny charakter operacji / uszczegółowienie definicji.
I.1.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw - ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD.	- przedsięwzięcie rozwija nowe rodzaje usług nie występujące co najmniej na obszarze gminy w której realizowane będzie przedsięwzięcie, - przedsięwzięcie odpowiada na zidentyfikowane potrzeby społeczności lokalnej, - przedsięwzięcie ma wpływ na rozwój nowych metod, narzędzi, nowego podejścia i udoskonalenie już istniejących (innowacyjność ukierunkowana na proces).
I.1.2	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane.	- rozwój nowych rodzajów usług nie występujących na obszarze gminy, - nowatorski sposób wykorzystania lokalnych zasobów.
I.2.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne.	- przedsięwzięcie ma wpływ na rozwój nowych metod, narzędzi, nowego podejścia i udoskonalenie już istniejących (innowacyjność ukierunkowana na proces), - rozwój nowych rodzajów usług dotychczas nie występujących na co najmniej obszarze gminy w której realizowane będzie przedsięwzięcie, - przedsięwzięcie wykorzystuje zasoby lokalne, tradycje, oraz przyczynia się do pozytywnych zmian na obszarze
I.2.2	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grup defaworyzowanych.	- przedsięwzięcie ma wpływ na rozwój nowych metod, narzędzi, nowego podejścia i udoskonalenie już istniejących (innowacyjność ukierunkowana na proces).
I.3.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD.	- przedsięwzięcie rozwija nowe rodzaje usług turystycznych dotychczas nie występujących na co najmniej obszarze gminy w której realizowane będzie przedsięwzięcie.
I.3.2	Tworzenie, rozwój i promocja turystyki.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje lokalne zasoby turystyczne, - przedsięwzięcie realizuje działania integrujące co najmniej trzy branże działające na rzecz tworzenia, rozwoju i promocji turystyki na obszarze LGD, - przedsięwzięcie wykorzystuje zasoby kulturowe, w tym związane z lokalnym dziedzictwem kulinarnym lub tradycjami rzemieślniczymi.
I.4.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane	- przedsięwzięcie realizuje działania integrujące co najmniej trzy podmioty z branży turystycznej, gastronomicznej i rolnictwa,

	na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD.	- przedsięwzięcie ma wpływ na rozwój nowych metod, narzędzi, nowego podejścia i udoskonalenie już istniejących (innowacyjność ukierunkowana na proces).
II.1.1	Organizacja i realizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, wykorzystujących potencjał LGD.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje zasoby lokalne, tradycje, oraz przyczynia się do pozytywnych zmian na obszarze.
II.1.2	Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD.	- przedsięwzięcie ma wpływ na umocnienie i upowszechnienie działań i zjawisk już zapoczątkowanych na danym obszarze w bardzo ograniczonej skali.
II.2.1	Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje zasoby lokalne, tradycje, oraz przyczynia się do pozytywnych zmian na obszarze, - przedsięwzięcie ma wpływ na umocnienie i upowszechnienie działań i zjawisk już zapoczątkowanych na danym obszarze w bardzo ograniczonej skali, - przedsięwzięcie przyczynia się do włączenia społecznego, - przedsięwzięcie przyczynia się do ograniczenia ubóstwa.
III.1.1	Poprawa funkcjonalności ogólnodostępnych obiektów użyteczności publ. świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub sportowo – rekreacyjne.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje lokalne zasoby, - przedsięwzięcie ma wpływ na umocnienie i upowszechnienie działań i zjawisk już zapoczątkowanych na danym obszarze w bardzo ograniczonej skali, - przedsięwzięcie przyczynia się do włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa.
III.1.2	Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych.	- nowatorski sposób wykorzystania lokalnych zasobów, - przedsięwzięcie ma wpływ na umocnienie i upowszechnienie działań i zjawisk już zapoczątkowanych na danym obszarze w bardzo ograniczonej skali, - przedsięwzięcie przyczynia się do włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa.
III.2.1	Tworzenie infrastruktury publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje lokalne zasoby, - przedsięwzięcie ma wpływ na umocnienie i upowszechnienie działań i zjawisk już zapoczątkowanych na danym obszarze w bardzo ograniczonej skali.
III.2.2	Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje lokalne zasoby.
III.4.1	Tworzenie infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.	- przedsięwzięcie w nowatorski sposób wykorzystuje lokalne zasoby, - przedsięwzięcie ma wpływ na umocnienie i upowszechnienie działań i zjawisk już zapoczątkowanych na danym obszarze w bardzo ograniczonej skali;

Rozdział VII. Plan działania.

Przyjęty w LSR plan działania stanowiący załącznik do niniejszej strategii prezentuje etapy osiągania poszczególnych wskaźników jakie zostały założone dla poszczególnych celów i przedsięwzięć. Powyższe zostało zaprezentowane z uwzględnieniem przedziałów czasowych obejmujących ww. wyrażone w kolejno następujących po sobie latach, tj.: 2016 – 2018, 2019 – 2021, 2022 – 2023 (etap I, II i III).

Dla ww. przedziałów czasowych tj. etapów zaplanowano na podstawie zaplanowanych naborów wniosków / konkursów osiąganie poszczególnych wskaźników, tj. produktu, rezultatu oraz wskaźników oddziaływania jakie zostaną osiągnięte nie później jak w 2023.

Większość operacji zaplanowanych do realizacji, została zaplanowana w I i II etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyka związanego z osiąganiem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu wdrażania LSR.

Przygotowując LSR ***zadbano, by strategia mogła realizować cele dot. ochrony środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność***. Powyższe nastąpi za pośrednictwem przyjętych celów, wybranych dla nich przedsięwzięć jak również odpowiadających im kryteriów wyboru operacji, w tym określonych dla każdego przedsięwzięcia kryteriów innowacyjności.

Cel szczegółowy	Nazwa przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika produktu	Docelowa wartość wskaźnika w 2022 roku.	Łączna kwota wsparcia na przedsięwzięcie
	Cel ogólny 1. Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD.			
I.1	I.1.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD;	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	12	2 227 249,00
	I.1.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane;	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	19	950 000,00
I.2	I.2.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne;	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	4	783 647,00
	I.2.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grupy defaworyzowanych;	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8	1 009 106,00
I.3	I.3.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD;	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	10	500 000,00
	I.3.2 Tworzenie, rozwój i promocja turystyki	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	3	444 998,00
I.4.	I.4.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD	Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju nowego przedsiębiorstwa	3	450 000,00
Suma			59	6 365 000,00

Cel szczegółowy	Cel ogólny II. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania			
II.1	II.1.1 Organizacja i realizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych , wykorzystujących potencjał LGD.	Liczba zrealizowanych wydarzeń	30	150 000,00
	II.1.2 Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD.	Liczba zrealizowanych wydarzeń	27	150 000,00
II.2	II.2.1 Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.	Liczba zrealizowanych inicjatyw	20	300 000,00
Suma			77	600 000,00

Cel szczegółowy	Cel ogólny 3. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.			
III.1	III.1.1 Poprawa funkcjonalności ogólnodostępnych obiektów użyteczności publ. świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub rekreacyjne;	Liczba obiektów objętych działaniami	14	2 000 000,00
	III.1.2 Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych,	Liczba zrealizowanych działań	18	300 000,00
III.2	III.2.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastr. publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD;	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej	3	635 000,00
	III.2.2 Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej	3	90 000,00
III.3	III.3.1 Utworzenie produktu turystycznego budowanego w oparciu o zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD.	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1	209 000,00
III.4	III.4.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.	15	1 600 000,00
Suma			54	4 834 000,00

Rozdział VIII Budżet LSR

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głownie z 3 źródeł, w tym:

1. Budżet EFRROW,
2. Budżet państwa,
3. Wkład własny pochodzący z innych źródeł.

Poniższa tabela (VIII.1. Budżet) prezentuje montaż finansowy, dla LSR wdrażanej przez Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania", uwzględniający źródła finansowania wymienione w ww. pkt. 1 - 2, uwzględniające podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych. Zaprezentowany poniżej budżet zostanie powiększony o wkład finansowy wnioskodawców operacji konkursowych z wyłączeniem osób „podejmujących działalność gospodarczą". ***Założenia powyższe zostaną zrealizowane za pośrednictwem „Lokalnych kryteriów wyboru operacji" w ramach których premiowane będą operacje zakładające w jej finansowaniu wkład własny przekraczający intensywność pomocy pow. 10% wartości kosztów kwalifikowanych***.

W przypadku realizacji operacji własnych LGD przewiduje się udział środków z PROW na poziomie 80%, tj. zgodnie z przyjętymi założeniami w tabeli „Typy przedsięwzięć LSR planowane do finansowania w ramach poszczególnych Działań" (str. 42). W przypadku zaistnienia potrzeb związanych z uruchomieniem operacji własnych Stowarzyszenie uruchomi procedury związane z ogłoszeniem naboru wniosków na realizację operacji własnych. Powyższe nastąpi nie wcześniej niż po zakończeniu naborów wniosków na realizację projektów grantowych w ramach których realizacja nie będzie rokowała osiągnięcia wszystkich zaplanowanych dla ww. wskaźników. Ogłoszenie naboru na operacje grantowe, poprzedzi realizacja działań związanych z aktualizacją LSR uwzględniającą powyższą sytuację.
Wydatki na realizację LSR w wys. 11,59 mln, z czego 6,365 mln. przeznaczone na działania o charakterze gosp., 0,6 mln. zostanie przeznaczone na projekty grantowe, w których jedynym odbiorcą jest III-ci sektor, oraz pozostałe projekty konkursowe adresowane do III-ciego sektora i JST.

VIII.1. Budżet.

ZAKRES WSPARCIA	WSPARCIE FINANSOWE (W PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	FUNDUSZ WIODĄCY	RAZEM EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013);	11 590 000,00	0,00	0,00	0,00		11 590 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013);	209 000,00			0,00		209 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013);	2 000 000,00	0,00	0,00	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013);	327 500,00	0,00	0,00	0,00	327 500,00	327 500,00
RAZEM	14 126 500,00	0,00	0,00	0,00	2 327 500,00	14 126 500,00

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami i przedsięwzięciami zawartymi w LSR, które mają przyczynić się do osiągnięcia wszystkich zaplanowanych wskaźników w ramach wdrażania LSR, tym samym zrealizowania oczekiwań mieszkańców obszaru LGD pod kątem jego rozwoju, określonego w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Nr celu szczegółowego	Rodzaj przedsięwzięcia	Budżet na cel ogólny	Budżet na przedsięwzięcie	Wartość budżetu w % na przeds.	Uzasadnienie alokacji i powiązanie z celami
I.1	I.1.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD;	6365000,00	2 227 249,00	35%	Zaplanowane do realizacji zadania odpowiadają poszczególnym celom szczegółowym jak również wpisują się w cel ogólny, którym jest: **Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD**. W ramach celu ogólnego przewidziano do realizacji 4 cele szczegółowe. Uzasadnieniem alokacji środków w zaplanowanych wartościach są wyniki zawarte w „Raporcie dot. kierunków rozwoju obszaru LGD". W opracowanym raporcie 64% respondentów wskazało rynek pracy, jako obszar szczególnej interwencji. W opiniach mieszkańców jak i zgromadzonych materiałach z badań wyraźnie widać nacisk na poprawę ekonomicznych obszarów życia mieszkańców regionu. Sprzyjać temu będą inwestycje ukierunkowane przede wszystkim na tworzenie miejsc pracy oraz rozwój inicjatyw gospodarczych służących zarówno mieszkańcom jak i obszarowi LGD. Ankietowani w cyt. raporcie podkreślali potrzebę wspierania innowacyjnych działań (23%, kryteria innowacyjności zostały określone dla każdego przedsięwzięcia) oraz zakładania działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości (23%) w związku z powyższym budżet na ww. wynosić będzie ok 20%. Powyższe oczekiwania zarówno te z badań jak i zrealizowanych konsultacji zostały uwzględnione w poszczególnych alokacjach środków. Dodatkowo na podstawie zgromadzonych danych historycznych z zrealizowanych na obszarze LGD projektów wspierających tzw. Starterów określono na etapie konsultacji poziom wsparcia pojedynczego projektu tworzącego mikroprzedsiębiorstwa tj. wartość 50 tys. zł (pow. dane pozyskano z Tarnobrzeskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, uwzględniały one 295 przyznanych dotacji w kwocie ok. 50 tys. zł) .
	I.1.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane;		950 000,00	15%	
I.2	I.2.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne;		783 647,00	12%	
	I.2.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grupy defaworyzowanych;		1 009 106,00	16%	
I.3	I.3.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD;		500 000,00	8%	
	1.3.2 Tworzenie, rozwój i promocja turystyki		444 998,00	7%	
I.4.	1.4.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD		450 000,00	7%	

II.1	II.1.1 Organizacja i realizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych , wykorzystujących potencjał LGD.	600 000,00	150 000,00	25%	Zaplanowane do realizacji zadania odpowiadają poszczególnym celom szczegółowym, jak również wpisują się w cel ogólny, którym jest: **Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania**. W ramach celu ogólnego przewidziano do realizacji 3 cele szczegółowe ukierunkowane w głównej mierze na realizację projektów grantowych, mających bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców LGD. Uzasadnieniem alokacji środków w zaplanowanych wartościach są wyniki zawarte w „Raporcie dot. kierunków rozwoju obszaru LGD". W opracowanym raporcie respondenci wskazywali obszary wymagającej pilnej interwencji ze strony LGD w następującej kolejności: wspieranie lokalnych inicjatyw, działania na rzecz dzieci i młodzieży (wskazane w trakcie konsultacji społ. jako grupy defaworyzowane), poprawa infrastruktury turystycznej, kulturalnej i rozrywkowej, aktywizacja mieszkańców, promocja regionu oraz produktów lokalnych, działania na rzecz seniorów (wskazanych w trakcie konsultacji społ. jako grupy defaworyzowane). Mieszkańcy bardzo źle oceniają działania na rzecz poprawy zbytu i jakości produktów oraz podnoszenia wiedzy mieszkańców dotyczącej działalności gospodarczej. Z raportu wyraźnie wynika, że element ten stanowi w tej chwili największą bolączkę obszaru. W związku z powyższym zaplanowane typy przedsięwzięć wpisują się w obszary problemowe (interwencji) i jak to wyżej przedstawiono powiązane są z celem ogólnym, dla którego zaplanowano niniejszy zestaw przedsięwzięć.
	II.1.2 Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD.		150 000,00	25%	
II.2	II.2.1 Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.		300 000,00	50%	
III.1	III.1.1 Poprawa funkcjonalności ogólnodostępnych obiektów użyteczności publ. świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub rekreacyjne;	4834000,00 [13]	2 000 000,00	41%	Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia odpowiadają poszczególnym celom szczegółowym, jak również wpisują się w cel ogólny, którym jest: **Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania**. W ramach celu ogólnego przewidziano do realizacji 4 cele szczegółowe ukierunkowane w głównej mierze na realizację projektów konkursowych, mających bezpośredni wpływ na Odnowę i rozwój społeczno - gospodarczy LGD z wyłączeniem projektu współpracy przypisanego do celu szczegółowego III.3. Uzasadnieniem alokacji środków w zaplanowanych wartościach są wyniki zawarte w „Raporcie dot. kierunków rozwoju obszaru LGD". Poszczególne przedsięwzięcia łączą zasoby infrastruktury
	III.1.2 Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych,		300 000,00	6%	
III.2	III.2.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastr. publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska		635 000,00	13%	

[13] Wartość uwzględniająca dodatkowo środki finansowe przeznaczone na realizację projektu współpracy tj. 209 000,00 zł. (III.3.1.);

	ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD;				publicznej z potrzebami społecznymi mieszkańców jakie zostały zgłoszone na etapie konsultacji społecznych, oraz wynikające z badań ankietowych. W cytowanym raporcie respondenci wskazywali obszary wymagającej pilnej interwencji za pośrednictwem LGD w następującej kolejności: wspieranie lokalnych inicjatyw, działania na rzecz dzieci i młodzieży (wskazane w trakcie konsultacji społ. jako grupy defaworyzowane), poprawa infrastruktury turystycznej, kulturalnej i rozrywkowej, aktywizacja mieszkańców, promocja regionu oraz produktów lokalnych, działania na rzecz seniorów (wskazanych w trakcie konsultacji społ. jako grupy defaworyzowane). W związku z powyższym zaplanowane typy przedsięwzięć wpisują się w obszary problemowe (interwencji) i jak to wyżej przedstawiono powiązane są z celem ogólnym, dla którego zaplanowano niniejszy zestaw przedsięwzięć. Alokacja środków na poziomie 42% w ramach przedsięwzięcia III.1.1. oraz 33% w ramach przedsięwzięcia III.4.1 wynika z typów projektów jak i ustaleń poczynionych w trakcie konsultacji społecznych (jak to wskazano w rozdz. Partycypacyjny charakter LSR).
	III.2.2 Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.		90 000,00	2%	
III.3	III.3.1 Utworzenie produktu turystycznego budowanego w oparciu o zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD.		209 000,00	4%	
III.4	III.4.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.		1 600 000,00	33%	

VIII.2. Plan finansowy.

	Wkład EFRROW	**Budżet państwa**	**Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych**	**RAZEM**
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych.	4 431 829,50	2 533 170,50		6 965 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych.	2 942 887,50		1 682 112,50	4 625 000,00
RAZEM	7 374 717,00	2 533 170,50	1 682 112,50	11 590 000,00

Plan finansowy w przypadku beneficjentów inni niż jednostki sektora finansów publicznych obejmuje środki przeznaczone na działania realizowane przez sektor gospodarczy w kwocie 6 365 000,00 oraz społeczny 600 000,00. Wartość środków ogółem przeznaczonych dla ww. kategorii beneficjentów wynieść może 6 965 000,00 zł.
Pozostałe środki finansowe w kwocie 4 625 000,00 obejmują przedsięwzięcia realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych, przy czym uczestnictwo JST w realizacji operacji może być niższe niż w planowanym powyżej zakresie.

Rozdział IX Plan komunikacji.

IX.1. Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych.

W celu opracowania planu komunikacji w miesiącach lipiec – sierpień 2015r. przeprowadzono badania ankietowe dot. zaplanowania działań komunikacyjnych, które wykorzystywane będą w trakcie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Tematyka badania dotyczyła różnych aspektów komunikacji prowadzonej przez LGD wobec mieszkańców obszaru Stowarzyszenia. W toku badania zastosowano nielosowy dobór próby. Realizatorom badania zależało na dotarciu do osób i podmiotów, które w największym stopniu korzystały do tej pory ze środków finansowych w ramach LSR (lokalne władze, pracownicy sektora publicznego, przedsiębiorcy, działacze trzeciego sektora, lokalni liderzy, sołtysi, mieszkańcy etc.) a także do osób, które do tej pory nie współpracowały ze Stowarzyszeniem (osoby z kategorii grup defaworyzowanych). Ich opinie zostały uznane za najcenniejsze w procesie tworzenia nowej LSR.
Na podstawie uzyskanych odpowiedzi tj. zebranych 187 ankiet, a także uwag zgłaszanych w trakcie konsultacji społecznych przeprowadzonych w dniach 24 sierpnia – 21 września 2015r. uznano, iż celem realizowanych działań komunikacyjnych w ramach zaplanowanych w tym zakresie działań jest podniesienie poziomu świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat LGD, wdrażanych za jej pośrednictwem działań, jak również odpowiednie przygotowanie, pod względem merytorycznym i formalnym interesariuszy do korzystania ze wsparcia finansowanego oferowanego w ramach PROW 2014 – 2020 na obszarze objętym LSR, co przyczyni się do wsparcia realizacji celów określonych w LSR, jak również pośrednio celów Narodowej Strategii Spójności. Dla tak określonego celu zaplanowano następujące cele szczegółowe:

1. stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku LSR;
2. wsparcie doradcze interesariuszy w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR;
3. edukacja interesariuszy w zakresie uczestnictwa we wdrażaniu LSR w tym efektywnego wykorzystywania środków finansowych,
4. informowanie o stanie realizacji LSR, w tym planowanych do realizacji naborach wniosków oraz wykorzystania środków w poszczególnych celach ogólnych i szczegółowych LSR;
5. bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w LSR;
6. popularyzowanie, prezentacja oraz promocja przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR;
7. upowszechnianie współpracy z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz środowiskami opiniotwórczymi na rzecz przejrzystego i efektywnego wykorzystania pomocy z PROW 2014 – 2020;
8. edukacja osób zaangażowanych w proces zarządzania, informowania i wdrażania LSR.

IX.2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane są do poszczególnych adresatów.

W ramach realizowanych działań komunikacyjnych uwzględniono jn.:

1. ***informowanie opinii publicznej*** (ogółu społeczeństwa) – jako komunikacja jednostronna ⇨ celem informowania opinii publicznej jest dotarcie do szerokich kręgów społeczeństwa z informacjami na temat LSR i LGD oraz zainteresowanie ich w.w.. Działania związane z tym obszarem ukierunkowane są na promocję realizowanych działań w tym RLKS. Założono, iż przekazywanie wiadomości do odbiorców jest jednostronne, jednakże zakłada się otrzymywanie w niektórych sytuacjach komunikat zwrotny. W większości przypadków będzie to jedynie przekaz i dotarcie z informacją. Działanie odpowiada celowi szczegółowemu nr: 1, 4, 5, 6.
    a. Stosowane środki przekazu w ramach realizowanych działań:
        i. ogłoszenia / informacje na stronach internetowych JST oraz LGD,
        ii. ogłoszenia w siedzibach JST i LGD,
        iii. bezpośrednie spotkania w trakcie wydarzeń promocyjnych,
        iv. portal społecznościowy - facebook (dotychczasowo niestosowane narzędzie – potrzeba wykorzystania tego nośnika informacji została zgłoszona w trakcie badań ankietowych poświęconych komunikacji),
        v. publikacje promocyjne.
2. ***komunikacja służąca tworzeniu i lepszej realizacji projektów*** – jako komunikacja dwustronna obejmująca dodatkowe elementy monitoringu projektów i realizowanych działań ⇔ Następna ważna część działań związanych z działaniami komunikacyjnymi ukierunkowana jest na zapewnienie wysokiej jakości projektów składanych do dofinansowania w ramach LSR. Działania komunikacyjne w tym obszarze obejmują pełen zestaw informacji, jakich potrzebują w celu skutecznego opracowania, złożenia i realizacji projektów. Realizacja powyższego jest jednym z kluczowych działań związanych z zarządzaniem LSR, dodatkowo

objętym monitoringiem i ewaluacją zewnętrzną. Komunikacja ta wkracza w roboczy obszar działań z beneficjentami oraz innymi uczestniczącymi w tym procesie podmiotami. Skuteczny przepływ informacji odegra istotną rolę w zapewnieniu realizacji celów i wskaźników określonych w LSR. Działanie odpowiada celowi szczegółowemu nr: 2, 3, 4, 5, 6, 7.

3. ***komunikacja na rzecz skutecznej realizacji LSR*** – komunikacja wielokierunkowa obejmująca m.in.: ogół społeczeństwa, członków LGD, organów decyzyjnych i zarządzających LSR, IZ oraz innych instytucji zaangażowanych we wdrażanie PROW 2014 - 2020. ⇔ działania związane z procesami w ramach zarządzania i wdrażania LSR, w szczególności ze sposobami rozpowszechniania informacji w ramach samego LSR oraz pomiędzy LGD, a głównymi partnerami zaangażowanymi w działania oraz proces decyzyjny. Działanie odpowiada celowi szczegółowemu nr: 1, 5, 6, 7, 8.

IX.3. Główni adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych.

Adresaci działań związanych z wdrażaniem LSR wynikają z przyjętych w niej celów oraz określonych typów przedsięwzięć i korespondują z celami przyjętymi dla Planu Komunikacji[14], grupy o których mowa wyżej to:

1. ***Społeczeństwo*** / zarówno z terenu LGD jak i spoza obszaru /
   a) opinia publiczna powinna być świadoma możliwości i korzyści wynikających z finansowego wsparcia z funduszy Unii Europejskiej jaką dysponuje LGD w ramach PROW 2014 - 2020,
   b) grupy defaworyzowane powinny być świadome możliwości i korzyści wynikających z finansowego wsparcia z funduszy Unii Europejskiej jaką dysponuje LGD w ramach PROW 2014 - 2020, w tym zaplanowanych dla nich działań, opracowanych i przyjętych lokalnych kryteriów wyboru przedsięwzięć oraz preferencji odnoszących się do ww. grupy;

2. ***Interesariusze / Beneficjenci LSR*** (potencjalni i faktyczni):
   a) mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane;
   b) osoby odwiedzające obszar / turyści;
   c) jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe;
   d) zakładający działalność gospodarczą;
   e) mikro i mali przedsiębiorcy;
   f) organizacje pozarządowe;
   g) grupy nieformalne;
   h) instytucje otoczenia biznesu;

3. ***Pracownicy, współpracownicy, członkowie, przedstawiciele władz Stowarzyszenia oraz organu decyzyjnego zaangażowanych we wdrażanie LSR*** - Wyniki przeprowadzonych przez LGD badań wskazują, że jest ona stosunkowo dobrze rozpoznawalną organizacją wśród mieszkańców. Wielu mieszkańców zna i pozytywnie ocenia efekty projektów realizowanych dzięki LGD w poszczególnych gminach, ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby poprawić ten wskaźnik. Te ustalenia wskazują na konieczność przygotowania planu komunikacyjnego, który pomoże zwiększyć rozpoznawalność oraz poprawić jej wizerunek. Dla większości ankietowanych mieszkańców obszaru, którzy znają LGD, najważniejszym źródłem informacji o jego działalności byli lokalni liderzy, członkowie LGD oraz znajomi. Realizując działania komunikacyjne w ramach LSR będzie to ważna grupa odbiorców mających wpływ na upowszechnianie informacji nt. LGD i realizowanych przez nią działań.

4. ***Media*** kształtują bardzo silnie wizerunek jak również pozwalają dotrzeć z informacjami do szerokiego grona odbiorców. Jednocześnie, są istotną grupą będącą zarówno odbiorcą działań informacyjnych i promocyjnych oraz szkoleniowych, jak również same inspirują proces komunikacji w środkach masowego przekazu. Planowane do zaangażowania media to przede wszystkim media społecznościowe i tzw. media lokalne, które wykorzystują zarówno tradycyjną formę komunikacji (prasa codzienna i tygodniki) w połączeniu z komunikacją drogą elektroniczną. Wykorzystanie mediów społecznościowych tj. zgodnie z oczekiwaniami (10% respondentów wskazujących portale społecznościowe i 2% prasę lokalną) mieszkańców obszaru LGD (na podstawie „Raport z badań ankietowych - Plan Komunikacji Lasowiackiej Grupy Działania") powinno koncentrować się na mediach społecznościowych zapewniających: zasięg, dostępność, użyteczność przekazu, szybki czas oddziaływania oraz trwałość informacji.

[14] Na podstawie raportu z badań ankietowych: „Plan Komunikacji Lasowiackiej Grupy Działania", sierpień 2015.

Rozdział X Zintegrowanie

X.1. Opis komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami.

Najważniejszym dokumentem strategicznym Unii Europejskiej jest *Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Strategia Europa 2020 stanowi długofalowy program społeczno-gospodarczy Unii Europejskiej, który zastąpił obowiązującą od 2000 r. *Strategię Lizbońską*. Programowanie rozwoju UE winno być podporządkowane tejże strategii. Trzy nadrzędne priorytety nowej strategii unijnej to:

- rozwój inteligentny (*smart growth*) rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach;
- rozwój zrównoważony (*sustainable growth)* - promowanie gospodarki zrównoważonej – efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej, zdolnej do trwałego rozwoju;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (*inclusive growth)* – wzmacnianie gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną.

LSR wraz ze swymi celami w pełni wpisuje się w w/w priorytety, gdyż ukierunkowana jest na wsparcie rozwoju gospodarczego regionu LGD (*smart growth)*, wykorzystującego innowacyjne metody i rozwiązania, sprzyjającemu włączeniu społecznemu (*inclusive growth)* poprzez objęcie wsparciem w ramach LSR szczególnie grup defaworyzowanych (mające na celu aktywizację zawodową i społeczną tychże grup) oraz uwzględniający zrównoważony rozwój (*sustainable growth).*

Istotnym odniesieniem w sprecyzowaniu celów LSR jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Został on opracowywany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności *rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005* oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Zgodnie z celami w/w dokumentu istotną rolę odgrywają tzw. cele przekrojowe – tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność. Zgodność w/w celów z celami LSR uwidacznia się w zapisach wszystkich sprecyzowanych celów LSR, które w swym brzmieniu uwzględniają ochronę środowiska naturalnego, przeciwdziałanie niekorzystnym czynnikom warunkującym zmiany w klimacie oraz propagują innowacyjne metody w działalności gospodarczej na obszarze LGD.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) została przyjęta uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 roku. Stanowi ona odniesienie dla nowej generacji dokumentów strategicznych przygotowywanych w Polsce na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020. W nowym modelu administrowania dążącym do unifikowania dokumentacji nie występuje już dokument programowy taki jak Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. Strategia Rozwoju Kraju tworzy więc zasadnicze ramy dla interwencji strukturalnej w Polsce, podejmowanej w ramach poszczególnych polityk europejskich w kolejnym okresie programowania 2014 – 2020.
Celem głównym Strategii Rozwoju Kraju 2020 staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Działania strategiczne uwzględnione w SRK koncentrują się wokół trzech obszarów strategicznych: Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna.
Powyższe zapisy współbrzmią z celami ogólnymi LSR, gdyż ukierunkowane są one na wykorzystanie potencjału zasobów obszaru LGD na rzecz zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia zamieszkujących tu ludzi.

Kolejnym, istotnym dokumentem planistycznym kompatybilnym z celami określonymi w LSR jest *Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020 (SRW).* Dokument ten stanowi Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXVII/697/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 26 sierpnia 2013 r. i określa główne założenia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020.
Celem głównym w/w Strategii jest: „*Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców***.** Cel ten w pełni utożsamia się z brzmieniem celów głównych określonych w LSR, gdyż zarówno w SRW jak i LSR mowa jest **o rozwoju społeczno-gospodarczym** warunkującym **poprawę życia mieszkańców** obszaru woj. podkarpackiego, którego składową jest m.in. obszar oddziaływania i interwencji LSR.

LSR wdrażana jest na obszarze dwóch powiatów: stalowowolskiego oraz tarnobrzeskiego. Z tych dwóch powiatów Strategię Rozwoju do roku 2020 posiada powiat tarnobrzeski (SRP). W poniższej tabeli zestawiono wybrane cele ze strategii powiatu tarnobrzeskiego, które posiadają współbrzmienie zgodne z celami LSR.

Ostatni z dokumentów planistycznych, którego cele są spójne z celami LSR to Wojewódzki Program Pomocy Społecznej (WPPS) na lata 2016-2023. Wdrażanie tego Programu spoczywa na Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Rzeszowie. Cel strategiczny owego dokumentu brzmi: **Zwiększenie efektywności systemu pomocy i integracji w województwie.** Cel ten jest spójny z celem ogólnym II LSR: „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD", gdzie w śród celów szczegółowych znajdują się następujące zapisy: *„Cel szczegółowy II.2. Podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych w tym grup defaworyzowanych".*

X.1.1. Zgodność celów ogólnych LSR z innymi dokumentami strategicznymi.

Cele LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Województwa spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Powiatu spójne z celami LSR	Wybrane cele JST spójne z celami LSR	Wybrane cele PROW spójne z celami LSR	Wybrane cele PO WER spójne z celami LSR	Wybrane cele WPPS spójne z celami LSR
Cel ogólny I Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD	Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej	Cel 1 Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej Priorytet 1.3. Turystyka Cel: Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu. Priorytet 1.4. Rolnictwo Cel: Poprawa konkurencyjności sektora rolno – spożywczego	Cel strategiczny nr 4: Zwiększone znaczenie gospodarcze Powiatu w skali wojewódzkiej Cel operacyjny 1.2. Rozwój infrastruktury technicznej na obszarze powiatu, jako jeden ze sposobów przyciągania inwestorów tworzących nowe miejsca pracy Cel operacyjny 1.1.Utworzenie konkurencyjnej innowacyjnej oferty rynkowej opartej na potencjale turystycznym Powiatu.	Stymulowanie rozwoju gospodarczego gminy, rewitalizacja oraz wykorzystanie możliwości wynikających ze współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego.	Cel przekrojowy: ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność Priorytet 5 Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu. Cel tematyczny WRS: CT 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników Cel szczegółowy: 6A. Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych	Cel szczegółowy Działania 1.3. Wsparcie osób młodych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji. Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET).	Brak zapisów tematycznych

Cele LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Województwa spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Powiatu spójne z celami LSR	Wybrane cele JST spójne z celami LSR	Wybrane cele PROW spójne z celami LSR	Wybrane cele PO WER spójne z celami LSR	Wybrane cele WPPS spójne z celami LSR
					przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.		
Cel ogólny II Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD.	CelIII.1. Integracja społeczna III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Cel 4 Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa Priorytet 4.2. Ochrona środowiska Cel: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa	Cel strategiczny nr 2. Harmonijny ład przestrzenny Cel operacyjny: 2.1. Udoskonalony ład przestrzenny Powiatu; 2.2. Poprawa estetyki przestrzeni na terenie Powiatu; 3.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu.	Zapewnienie mieszkańcom gminy Gorzyce dobrych warunków życia z racjonalnym wykorzystaniem zasobów oraz poszanowaniem środowiska naturalnego.	Cel przekrojowy: ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność Priorytet 5 Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu. Priorytet 6 Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. Cel tematyczny WRS	Brak zapisów tematycznych	Cel operacyjny I: „Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie”

Cele LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Województwa spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Powiatu spójne z celami LSR	Wybrane cele JST spójne z celami LSR	Wybrane cele PROW spójne z celami LSR	Wybrane cele PO WER spójne z celami LSR	Wybrane cele WPPS spójne z celami LSR
					CT 9.Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Cel szczegółowy: 6B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.		
Cel ogólny III Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru LGD.	Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela I.3.2.Rozwój kapitału społecznego. I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela. *Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego* II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej. II.4.2. Poprawa jakości kapitału	Cel 2. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców. Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe Cel: Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu Cel 3 Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu Priorytet 3.4. Funkcje	Cel strategiczny nr 3. Wysoka jakość szkolnictwa, usług medycznych, usług publicznych i dostępność kultury. Cel operacyjny: 1.6. Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez m.in. zwiększenie dostępności do obiektów sportowo-rekreacyjnych; 1.8. Wszechstronny rozwój psycho – fiz. wszystkich mieszkańców Powiatu w każdym wieku; Cel strategiczny nr 3: Kompleksowe wsparcie mieszkańców powiatu w	Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy poprzez poprawę standardu usług publicznych, rewitalizację oraz włączenie społeczne.	Cel przekrojowy: ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność Cel tematyczny WRS CT 9.Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Cel szczegółowy: 6B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich	Oś priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji 15. Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczenie społecznym.	Brak zapisów tematycznych

Cele LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Województwa spójne z celami LSR	Wybrane cele Strategii Rozwoju Powiatu spójne z celami LSR	Wybrane cele JST spójne z celami LSR	Wybrane cele PROW spójne z celami LSR	Wybrane cele PO WER spójne z celami LSR	Wybrane cele WPPS spójne z celami LSR
	ludzkiego. II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej.	obszarów wiejskich Cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku	rozwiązywaniu problemów społecznych. Cel operacyjny: 2.2. Wsparcie osób i rodzin Zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym pozostających w kryzysie.				

X.2. Integracja podmiotów różnych sektorów w ramach planowanych przedsięwzięć.

Typy planowanych przedsięwzięć do wdrożenia w ramach LSR w ramach poszczególnych celów: Cel ogólny I. Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD Cel ogólny II. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD. Cel ogólny III. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru LGD.		**Integracja podmiotów reprezentujących różne miejscowości i różne sektory na rzecz aktywnego włączenia się w realizację przedsięwzięć.**	**Integracja obszaru –sposób realizacji przedsięwzięć w kontekście zapewnienia swoim zasięgiem całościowego obszaru LSR.**
I.1.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD;	mieszkańcy obszaru, mikro i mali przedsiębiorcy,	Konkurs ogłoszony na obszarze całego LGD – przedsięwzięcia obligatoryjnie realizowane na obszarze LGD.
I.1.2	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane;	Osoby bezrobotne z grupy osób defaworyzowanych.	Miejsce powstawania przedsiębiorstw w oparciu o udzielone wsparcie w ramach LSR – obszar LGD.
I.2.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne;	mikro i mali przedsiębiorcy, osoby bezrobotne z grupy osób defaworyzowanych	Miejsce realizacji projektów inwestycyjnych – obszar LGD.
I.2.2	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grupy defaworyzowanych;	mikro i mali przedsiębiorcy, osoby bezrobotne z grupy osób defaworyzowanych	Zatrudnianie osób w ramach dotacji udzielanych dot. mieszkańców całego obszaru LGD.
I.3.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD;	mieszkańcy obszaru, kooperujące mikro i małe przedsiębiorstwa,	Dotacje wspierające rozwój obszaru LGD warunkowane wykorzystaniem potencjału turystycznego tylko i wyłącznie tegoż obszaru.

I.3.2	Tworzenie, rozwój i promocja turystyki	mieszkańcy obszaru, mikro i mali przedsiębiorcy, JST, organizacje pozarządowe	Projekty finansowane w ramach LSR odnosić się będą tylko i wyłącznie do obszaru LGD. Oczekiwane będą te operacje, które kompleksowo będą promować i rozwijać turystykę całego obszaru LGD.
I.4.1	Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD	mieszkańcy obszaru, mikro i mali przedsiębiorcy,	Premiowanie tych typów operacji, które wykorzystują potencjał rolniczy i gospodarczy w obszarze przedsiębiorczości, całego i kompleksowego terytorium LGD.
II.1.1	Organizacja i realizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych , wykorzystujących potencjał LGD.	mieszkańcy obszaru LGD, osoby odwiedzające obszar w tym turyści	Dobór operacji, które w sposób kompleksowy obejmują cały obszar LGD w kontekście wydarzeń społecznych i edukacyjno-oświatowych.
II.1.2	Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD.	mieszkańcy obszaru LGD, osoby odwiedzające obszar w tym turyści	Pierwszeństwo doboru operacji, które w sposób kompleksowy obejmują obszar LGD w w/w zakresie.
II. 2.1	Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.	Mieszkańcy obszaru LGD, JST, organizacje pozarządowe	Równomierne rozłożenie wsparcia na cały obszar.
III.1. 1	Poprawa funkcjonalności budynków użyteczności publicznej świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub sportowo - rekreacyjne;	JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Dobór operacji, które w sposób kompleksowy obejmują cały obszar LGD w kontekście poprawy funkcjonalności publicznej budynków o charakterze: kulturalnym lub edukacyjno-oświatowym lub opiekuńczym lub sportowo - rekreacyjnym
III.1. 2	Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych,	JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Dobór tych inicjatyw zgłoszonych w ramach konkursu, które w sposób kompleksowy obejmują wsparciem cały obszar LGD.
III.2. 1	Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD	mieszkańcy obszaru LGD, osoby odwiedzające obszar w tym turyści, organizacje pozarządowe	Dobór operacji, które w sposób kompleksowy obejmują cały obszar LGD
III.2. 2	Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu	Organizacje pozarządowe	Animacja na rzecz włączenia się jak największej ilości NGO z całego obszaru na rzecz realizacji operacji.
III.3. 1	Utworzenie produktu turystycznego budowanego w oparciu o zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD.	mieszkańcy obszaru LGD, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, JST, osoby odwiedzające obszar w tym turyści	Realizacja projektu współpracy obejmującego cały obszar LGD, przy zaangażowaniu podmiotów z sektora gospodarczego, społecznego i publicznego.
III.4. 1	Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej	mieszkańcy obszaru LGD, osoby odwiedzające obszar w tym turyści	Dobór operacji, które w sposób kompleksowy obejmują cały obszar LGD w kontekście poprawy funkcjonalności infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej.

X.3. Integracja zasobów – sposób realizacji zaplanowanych przedsięwzięć a wykorzystanie różnych zasobów obszaru w celu rozwiązania w sposób kompleksowy zdiagnozowanego problemu.

Newralgiczny obszar problemowy wykazany w SWOT	**Przedsięwzięcie odpowiadające na obszar problemowy**	**Sposób jego realizacji, metody, włączanie poszczególnych obszarów na rzecz wdrażania przedsięwzięcia/rozwiązania zdiagnozowanego problemu**	**Zintegrowanie min. 3 branż działalności gospodarczej w ramach LSR**
Słabo rozwinięty sektor usług na rzecz obsługi ruchu turystycznego (zbyt mała ilość miejsc noclegowych, gospodarstw agroturystycznych, ścieżek rowerowych oraz małej infrastruktury im towarzyszącej, miejsc rekreacji prowadzonych na rzecz turystów, gastronomii oferującej produkty regionalne).	1.3.1. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD; 1.3.2. Tworzenie, rozwój i promocja turystyki 1.4.1. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD 3.4.1. Tworzenie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej lub turystycznej.	***Sposób:*** konkursy w ramach LSR, projekt współpracy, ***Metody:*** poprzez udzielenie wsparcia (dotacja), Bazowanie na zasobach przyrodniczych, społecznych i kulturowych obszaru LGD. ***Działania*** na rzecz włączania poszczególnych obszarów będzie się dokonywać poprzez realizację projektu współpracy, który ukierunkowany będzie w swym założeniu na rzecz rozwoju turystyki wykorzystującej zasoby przyrodnicze, kulturowe (dziedzictwo kulinarne), oraz rolnicze (zdrowa żywność). ***Weryfikacja*** włączenia poszczególnych obszarów w realizację przedsięwzięcia warunkowana kartą oceny projektu.	Branża: Turystyczna - sektor usług na rzecz obsługi ruchu turystycznego – PKD 91.03.Z, 79.12.Z Gastronomiczna, PKD – 56.29.A, 56.10.A Usługi w zakresie rekreacji: PKD. 77.21.Z, 91.04.Z, 91.03.Z, 90.04.Z
Słabo rozwijający się sektor usług, który nie potrafi wykorzystać uwarunkowań lokalnych.	1.1.1. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne istniejących mikroprzedsiębiorstw i małych ukierunkowane na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD; 1.3.1. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD; 1.4.1. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD	***Sposób:*** konkursy w ramach LSR, ***Metody:*** poprzez udzielenie wsparcia (dotacja), Bazowanie na zasobach przyrodniczych, społecznych i kulturowych obszaru LGD, ***Działania*** na rzecz włączania poszczególnych obszarów będzie się dokonywać poprzez realizację projektów które ukierunkowane będą w swych założeniach na rzecz rozwoju sektora usług opartego na zasobach przyrodniczych, kulturowych, rolniczych oraz kapitale ludzkim (wykształcone kadry). ***Weryfikacja*** włączenia poszczególnych obszarów w realizację przedsięwzięcia warunkowana kartą oceny projektu.	Przedsięwzięcia aprobują branże: Gastronomiczną PKD – 56.29.A, 56.10.A, producentów rolnych (żywności) PKD – 01.11.Z, 01.13.Z, 01.19.Z, przetwórców PKD – 10.11.Z, 10.13.Z, 10.12.Z, 10.32.Z, 10.39.Z, branżę turystyczną: PKD 91.03.Z, 79.12.Z.

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

XI.1. Monitoring.

Wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju w sposób ciągły towarzyszyć będzie proces systematycznego zbierania i analizowania informacji zarówno pod względem jakości jak i ilości realizowanych działań. Pod tym względem badany będzie poziom osiągniętych celów i rezultatów, jakość realizowanych działań oraz proces wydatkowania środków, przeznaczonych na poszczególne zamierzenia (operacje, działania własne LGD).
LGD, dbając o swoją stabilną sytuację finansową będzie także uważnie badać realizację operacji wybranych do dofinansowania i podejmować działania interwencyjne, jeśli monitoring będzie wskazywał na możliwość niepowodzenia realizacji danej operacji.
System monitorowania działań LGD będzie zawierać następujące elementy:

- analizę celów projektu wraz z oceną stopnia osiągnięcia wskaźników określonych w strategii (matryca logiczna),
- analizę wniosków o zmiany w LSR zgodnie z procedurą jej aktualizacji;
- coroczny przegląd procedur wdrażania poszczególnych działań LSR,
- monitoring skuteczności realizowanych przez personel LGD działań doradczych,
- monitoring budżetu LGD z oceną poprawności wydatkowania środków na poszczególne przedsięwzięcia i działania własne LGD;
- ocenę poprzez wizje lokalne, zgodności z zawartymi umowami przedsięwzięć realizowanych przez beneficjentów LSR;

Szczegółowa analiza i ocena prowadzonej przez LGD działalności będzie się odbywać:

- w czasie spotkań grupy zarządzającej LGD (Zarząd + Rada LGD), organizowanych min. dwukrotnie w ciągu roku;
- na podstawie szczegółowej analizy i oceny procesu wdrażania LSR, zawartej w raportach.

Na koniec każdego roku kalendarzowego w okresie funkcjonowania LGD, zostanie przygotowany pisemny raport z działalności LGD, który będzie zawierał:

- opis zrealizowanych zadań,
- opis zgodności działań z celami,
- opis osiągniętych wskaźników,
- dane dot. dofinansowania i poniesionych kosztów,
- opis występujących problemów, niezgodności odnośnie planów zawartych w LSR,

Raport ten, przygotowany i zaakceptowany przez Zarząd LGD zostanie przedstawiony członkom i partnerom LGD oraz upubliczniony poprzez zamieszczenie na stronach www LGD i jej członków.

Opisane powyżej raporty będą uwzględniały także wszystkie postulaty, wnioski, artykuły i informacje podawane do publicznej wiadomości dotyczące wdrażania LSR. Zostaną one zaprezentowane i omówione na spotkaniu grupy zarządzającej, organizowanym w pierwszym kwartale roku kalendarzowego, następującego po okresie sprawozdawczym. Dzięki temu działaniu możliwe będzie systematyczne monitorowanie występujących problemów i rozbieżności w realizacji planów i osiąganiu celów. Na podstawie corocznej analizy działań LGD będą dokonywane ewentualne modyfikacje i zmiany w LSR.
Naczelną zasadą przy dokonywaniu tego rodzaju zmian będzie uspołecznienie, polegające na odwołaniu się do opinii członków LGD, partnerów lokalnych oraz mieszkańców i wykorzystanie zgłaszanych przez nich uwag i wniosków.
LGD przygotuje również dla każdego roku funkcjonowania strategii Plan Wdrażania dla Systemu Monitorowania, który będzie obejmował opis form zdobywania informacji o sposobie i efektach realizacji LSR (kontrola, analiza dokumentów, raporty, sprawozdania, wywiady i sondaże).
W.w. Plan Wdrażania zawierać będzie elementy o których mowa powyżej, czyli m.in.: opis zrealizowanych zadań, opis zgodności działań z celami, opis osiągniętych wskaźników, dane dot. dofinansowania i poniesionych kosztów, opis występujących problemów, niezgodności odnośnie planów zawartych w LSR, wnioski i zalecenia konieczne do wdrożenia w kolejnych latach funkcjonowania LGD.
Realizowane w zakresie monitoringu działania będą wykonywane przez specjalistę ds. monitoringu. Osoba zatrudniona na tym stanowisku w sposób ciągły i na bieżąco poprzez kontrolę zgodności poszczególnych przedsięwzięć z założeniami zawartymi w strategii dokonywać będzie monitorowania i ewaluacji realizowanych w ramach LSR czynności.

XI.2. Ewaluacja.

Realizowana przez podmiot zewnętrzny w ramach LSR ewaluacja odnosić się będzie do następujących elementów wynikających z założeń strategicznych:

- ukierunkowanie na poprawę planowania procesu wdrażania LSR poprzez zagwarantowanie racjonalnego uzasadnienia dla realizowanej interwencji;
- wzmacnianie partnerstwa i poczucia współwłasności przez realizowanie zasady empowerment, aktywizowanie i wzmacnianie powiązań, relacji, współpracy, interakcji między mieszkańcami obszaru i uczestnikami realizowanych działań;
- poprawa procesu wdrażania i kontroli jakości m.in. istniejącej struktury LGD, procedur i procesu zarządzania LSR;

Celem zminimalizowania ryzyka popełnienia błędu przy realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, LGD będzie dokonywać ewaluacji swojej działalności. Obejmować ona będzie ocenę ex ante – dotyczy operacji, które są dopiero w fazie planowania i podejmowania decyzji o ich realizacji oraz ocenę ex post – dotyczy działań zrealizowanych w minionym okresie.

Ewaluacja ex ante będzie odbywać się poprzez ocenę planowanych do realizacji przedsięwzięć. Analiza ta będzie wymaganym elementem dokumentacji danego przedsięwzięcia, rozpatrywanego przez organ podejmujący decyzję o jego realizacji i będzie obejmować opis spodziewanych efektów, oraz jego ocenę pod kątem wpływu na osiąganie celów zakładanych w LSR.

Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej ewaluacja obejmie następujące aspekty projektu:

- adekwatność projektu,
- przygotowanie projektu i jego planu,
- efektywność projektu,
- skuteczność projektu,
- oddziaływanie projektu,
- trwałość projektu.

Ewaluacja ex ante zostanie przeprowadzona w ramach konsultacji wewnętrznych realizowanych przez personel i zarząd LGD.

Ewaluacja ex post będzie się natomiast odbywać poprzez ocenę działań zrealizowanych w ciągu rocznych i dwu – letnich okresów czasowych. Ewaluacja ex post obejmie analizę wszystkich działań i operacji zrealizowanych w danym okresie czasowym pod kątem określenia efektów tych przedsięwzięć, a także wpływu, jaki miała ich realizacja na osiągnięcie celów zakładanych w LSR. Ewaluacja ex post będzie się odbywać w oparciu o przygotowywane na koniec każdego roku raporty z działalności LGD. Będzie ona obejmować ocenę jakości partnerstwa oraz ocenę sprawności funkcjonowania LGD (funkcjonowanie biura i jego pracowników, organów LGD, efektywność stosowanych procedur, przepływ informacji, skuteczność działań promocyjno – informacyjnych, sprawność podejmowania decyzji).
Za ewaluację ex post będzie odpowiedzialna Komisja Rewizyjna i Zarząd LGD, która wykorzystując raport ewaluatora zewnętrznego do końca I kwartału roku następującego po okresie objętym ewaluacją sporządzi pisemny raport obejmujący:

- wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w okresie objętym ewaluacją, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich,
- opis bezpośrednich efektów przedsięwzięć i porównanie ich z efektami, które były zakładane w fazie projektowania,
- analizę dotyczącą wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR,
- wnioski w formie uwag i rekomendacji dotyczących zmian w sposobie funkcjonowania LGD i zmian w LSR, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Lokalna Grupa Działania w ramach prac nad opracowaniem LSR przeprowadziła jej analizę pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących ją do opracowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wyniki tej analizy zaprezentowano poniżej.

Przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 ze zmianami) określają jakie dokumenty wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w przedmiotowej sprawie są to dokumenty określone w art. 46. pkt 1.

W wyniku przeprowadzonej analizy uznano, iż Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru gmin: Baranów Sandomierski, Bojanów Gorzyce, Grębów, Nowa Dęba, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Zaklików, Zaleszany, która została opracowywana przez Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania" dla okresu programowania 2014-2020 stanowi instrument realizacji założeń:

- „Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackiego 2020", która została poddana procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z opinią RDOŚ (pismo z dnia 16 lipca 2012 roku znak: WOOŚ.411.2.3.2012. AP-2),
- „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020", który został poddany procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z opinią RDOŚ (pismo z dnia 7 sierpnia 2013 roku, znak: WOOŚ.411.2.4.2013. AP-6),

i jest ona uszczegółowieniem powyższych dokumentów dla określonych w LSR obszarów. Jej uszczegółowienie będzie polegało na wskazaniu możliwych do realizacji zadań zgodnie z wytycznymi odnoszącymi się do perspektywy finansowej 2014-2020.

Planowana do realizacji Lokalna Strategia Rozwoju, zakłada realizację przedsięwzięć, które wdrażane będą bezpośrednio przez LGD lub przez beneficjentów realizujących te operacje za jego pośrednictwem LGD. Operacje te będą wdrażane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW). Założenia zawarte w LSR stanowią z punktu widzenia ochrony środowiska niewielką modyfikację ustaleń zawartych w przyjętych, wyżej wskazanych dokumentach.

Wymienione w LSR przedsięwzięcia (zadania) stanowią jedynie koncepcję, a ich skonkretyzowanie nastąpi stosownie do etapu realizacji. Zadania wdrażane zarówno przez beneficjentów jak i samą LGD będą realizowane w taki sposób, by nie zagrażały zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku naturalnemu. Nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Działania takie jak np. inwestycje infrastrukturalne, modernizacyjne, rewitalizacyjne ze względu na swój charakter, będą obowiązkowo poddane niezbędnym wymaganym prawem procedurom, np. uzyskanie niezbędnych pozwoleń (na budowę, na wykonanie prac konserwatorskich), w związku z czym inwestycje te będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania takich decyzji/opinii, co wyeliminuje wystąpienie negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze.

Realizacja niektórych przedsięwzięć (części kierunków wsparcia projektów) wyznaczonych w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego wymagała będzie przeprowadzenia procedury administracyjnej (ooś) zakończonej uzyskaniem decyzji określającej środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Wobec powyższego można prognozować, iż realizacja projektów, w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, będzie zgodna z obowiązującymi wymogami dotyczącymi ochrony środowiska.

Każdy projekt starający się o dofinansowanie musi zgodnie z prawem przejść osobną, indywidualną procedurę badania jego wpływu na środowisko w ramach m.in. opracowania raportów oddziaływania na środowisko, które badają wpływ konkretnego przedsięwzięcia na zdrowie, życie ludzi i na środowisko. Ze względu na brak szczegółowych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych, takich jak ich lokalizacja, typ oraz skala czy też powierzchnia zabudowy inwestycji, nie jest możliwym wykonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko. Z tego względu niemożliwa jest również pełna kwantyfikacja oddziaływań.

W szczególności realizacja każdego przedsięwzięcia zostanie poprzedzona postępowaniem zapewniającym wybór najkorzystniejszych dla środowiska wariantów lokalizacyjnych i technicznych, a także wskazaniem właściwych zabezpieczeń środowiska. Ograniczanie oddziaływań na środowisko przyrodnicze oraz warunki życia ludzi winno być prowadzone również w fazie budowy i późniejszej eksploatacji ewentualnych inwestycji.

Nie występuje zatem zasadność powielania procedury oceny, mając na względzie w szczególności stopień ogólności informacji zawartych w przedmiotowym dokumencie. Ponadto, biorąc pod uwagę uwarunkowania wskazane w art. 49 cyt. ustawy, uznano, iż realizacja założeń tego opracowania **nie będzie znacząco oddziaływać na środowisko**, co potwierdza pismo RDOŚ znak WOOS.410.1.96.2015.BK.2.

Wykaz wykorzystanej literatury.

1. „Partycypacja krok po kroku. Antologia tekstów.” Fundacja Inicjatyw Społecznych, Warszawa 2014.
2. Prognoza ludności na lata 2014-2050, GUS, Warszawa 2014.
3. "Szara strefa w polskiej gospodarce w 2015 roku", Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2015.
4. Raport z badań ankietowych: „Plan Komunikacji Lasowiackiej Grupy Działania”, sierpień 2015.
5. "Raport o stanie zagospodarowania województwa podkarpackiego", Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego, Rzeszów 2014.
6. Zestawienie zabytków nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych/stan%20na%2030.09.2015/PDK-rej.pdf
7. „Oś IV PROW 2007 – 2013 Lokalne Grupy Działania i Lokalne Strategie Rozwoju”, wyd. MINROL, Warszawa 2009.
8. Raport z badań ankietowych: „Plan Komunikacji Lasowiackiej Grupy Działania”, sierpień 2015.
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
10. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005;
11. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Warszawa 2014

ZAŁĄCZNIK: Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Mieszkańcy obszaru, przedstawiciele sektora publicznego, społecznego, gospodarczego z obszaru LGD, organy LGD i jej pracownicy mają możliwość składania wniosków, uwag i propozycji zmian w zapisach Lokalnej Strategii Rozwoju.
Propozycje zmian i uwagi zgłaszane są do biura LGD na udostępnionych przez nie formularzach. Wszystkie te uwagi są zbierane i analizowane w biurze Lokalnej Grupy Działania.

Cel procedury: Celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w Lokalnej Strategii Rozwoju, tak by zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.

Zakres procedury: Procedura obejmuje czynności, formularze i schemat działań związanych ze zgłaszaniem, analizowaniem i przyjmowaniem zmian w zapisach LSR.

Założenia ogólne:
Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR.
Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku z wyłączeniem nadzwyczajnych okoliczności związanych z wprowadzaniem korekt / zmian LSR.

Przebieg procedury:
1. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać: członkowie LGD; organy Stowarzyszenia; wszyscy mieszkańcy obszaru.
2. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Przyjmowane jest na formularzu – udostępnianym przez biuro LGD – dostępnym w biurze w wersji papierowej oraz w wersji elektronicznej na stronie LGD.
3. Zarząd Stowarzyszenia dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu: zgłaszanych do LGD wniosków; zmian regulacji prawnych mających wpływ na LSR, uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany; wniosków zawartych w raportach z realizowanego monitoringu i ewaluacji.
4. Co najmniej raz w roku LGD dokonuje ewaluacji własnej i przygotowuje „Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju" wraz z ewentualnymi rekomendacjami zmian zapisów w LSR.
6. Zarząd przygotowuje projekty uchwał dotyczące zmian w zapisach LSR.
7. Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą zgodną ze Statutem LGD.

Schemat procedury aktualizacji

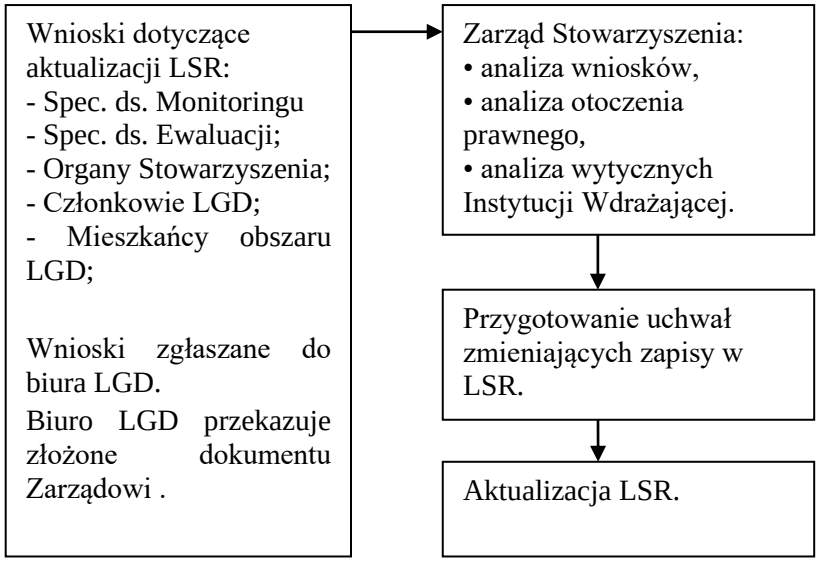

Formularz zmian / aktualizacji.

Formularz proponowanych zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lasowiacka Grupa Działania.	
Obecny zapis:	Proponowany zapis:
Uzasadnienie zmiany zapisu (o ile dotyczy, proszę wskazać wpływ zmiany na wskaźniki produktu i rezultatu jakie zostały określone w LSR):	
Dodatkowe uwagi:	
Imię i nazwisko:	
Dane kontaktowe (telefon, e-mail):	
Reprezentowany sektor:	
Data i podpis:	

ZAŁĄCZNIK: Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.

1. Zarząd LGD powołuje zespół ds. monitoringu i ewaluacji tj.: specjalistę ds. monitoringu oraz eksperta zewnętrznego ds. ewaluacji.
2. Zespół ds. monitoringu i ewaluacji współpracuje z Zarządem LGD.
3. Zakres corocznej ewaluacji obejmuje m.in.: ocenę realizacji przedsięwzięć, ocenę realizacji celów, ocenę przeprowadzonych konkursów, ocenę otoczenia (szans i zagrożeń), przegląd procedur, przegląd wskaźników, ocenę realizacji planu rzeczowo-finansowego LGD, ocenę postrzegania LGD w środowisku, przegląd kryteriów wyboru operacji, przegląd wniosków o dokonanie zmiany w LSR;
4. Zespół przygotowuje plan oceny realizacji strategii oparty o zestaw wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania:
    a. stopień osiągania celów
    b. stopień realizacji przedsięwzięć
    c. uzyskiwane efekty rozwoju społecznego, gospodarczego i poprawy jakości życia.
4. Podstawowym narzędziem ewaluacji własnej jest ankieta, wypełniana co roku.
5. Zespół dokonuje weryfikacji analizy SWOT i aktualności opisu obszaru.
6. Zakres działań Zespołu obejmuje także wszystkie czynności monitorujące działania i oddziaływania LGD na obszar.
7. Coroczna praca Zespołu kończy się „Raportem z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju", w którym zamieszczone są także ew. wnioski do zmian zapisów w LSR, regulaminach, procedurach itp.
8. „Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju" przestawiany jest członkom LGD i jest dokumentem jawnym.

1. Działania realizowane w ramach czynności / zadań ewaluacyjnych.

Obszar działań ewaluacyjnych	***Realizator***	***Sposób wykonania***	***Okres realizacji***	***Elementy podlegające ocenie***	***Sposób wykorzystania wyników ewaluacji***
Ukierunkowanie na poprawę planowania procesu wdrażania LSR poprzez zagwarantowanie racjonalnego uzasadnienia dla realizowanej interwencji;	Zewnętrzny niezależny ekspert	Analiza dokumentacji z przeprowadzonego monitoringu w tym z: wyboru operacji, działań realizowanych przez biuro LGD	Rokrocznie w pierwszym kwartale kolejnego roku – począwszy od 2017r. Ewaluacja ex post obejmie analizę wszystkich działań i operacji zrealizowanych w danym okresie czasowym pod kątem określenia efektów tych przedsięwzięć, a także wpływu, jaki miała ich realizacja na osiągnięcie celów zakładanych w LSR,	Dostępność do LSR oraz wynikających z niej dokumentach dla beneficjentów / interesariuszy w tym procedur aktualizacji. Stopień realizacji poszczególnych celów i przedsięwzięć. Stopień wykorzystania budżetu. Zgodność realizowanych działań z określonym w LSR harmonogramem. Stopień rozpoznawalności LGD w środowisku lokalnym	Poprzez kontrolę liczby realizowanych przez beneficjentów LSR operacji, dokonywane będą zmiany w LSR mające wpływ na aktualizację zapisów w niej zawartych (np. przy osiągniętych wskaźnikach dokonywane będą działania ograniczające przekroczenie wartości bazowych. W przypadku zagrożenia braku możliwości osiągnięcia założonych wskaźników LGD wzmocni wagi punktowe w kartach oceny dla nieosiągniętych wskazanych w LSR wskaźników. W.w. skutkować będą aktualizacją zapisów w LSR).

Wzmacnianie partnerstwa i poczucia współwłasności przez realizowanie zasady empowerment, aktywizowanie i wzmacnianie powiązań, relacji, współpracy, interakcji między mieszkańcami obszaru i uczestnikami realizowanych działań;	Zewnętrzny niezależny ekspert	Analiza danych poprzez wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny – działanie przeprowadzone wśród pracowników, członków Rady oraz beneficjentów i mieszkańców obszaru LGD.	Czynności realizowane w okresach dwuletnich (pierwsze badanie w 2018r).	Ocena działań związanych z wdrażaniem oraz nabywaniem umiejętności i aktywizacją w tym działań promocyjnych i szkoleniowych.	Ukierunkowanie działań na rzecz wzrostu społecznych i ekonomicznych zdolności jednostek i społeczności, poprzez wzrost wydatków na rzecz nabywania umiejętności i aktywizacji mieszkańców obszaru LGD w tym działań promocyjnych.
Poprawa procesu wdrażania i kontroli jakości m.in. istniejącej struktury LGD, procedur i procesu zarządzania LSR;	Zewnętrzny niezależny ekspert	Analiza dokumentacji LGD	Rokrocznie w pierwszym kwartale kolejnego roku – począwszy od 2017r.	Dokumentacja własna LGD w tym: dok. z wyboru operacji, wnioski o płatność, protokoły z posiedzeń rady i zarządu, efekty rzeczowe realizowanych przez biuro LGD działań.	Wprowadzenie zaleceń lub programu naprawczego mającego na celu wyeliminowanie błędów jakościowych i proceduralnych.

2. Działania realizowane w ramach czynności / zadań monitoringowych.

Obszar działań monitorujących	***Realizator***	***Sposób wykonania***	***Okres realizacji***	***Elementy podlegające ocenie***	***Sposób wykorzystania wyników monitoringu***
Analiza celów projektu oraz poziomu osiągnięcia wskaźników określonych w LSR, działania związane z aktualizacją LSR zgodnie z przyjętą procedurą	Specjalista ds. monitoringu, Zarząd LGD	Analiza dokumentacji z wyboru operacji oraz działań realizowanych przez biuro LGD	Pierwszy kwartał po zakończeniu roku kalendarzowego lub każdorazowo po zgłoszeniu wniosku o aktualizację LSR	wnioski o dofinansowanie operacji, plan działania biura LGD, harmonogram i zakres realizowanych naborów, sprawozdania i raporty przygotowane przez biuro LGD, wnioski o zmianę LSR;	Poprzez kontrolę liczby realizowanych przez beneficjentów LSR operacji, dokonywane będą zmiany w LSR mające wpływ na aktualizację zapisów w niej zawartych (np. przy osiągniętych wskaźnikach dokonywane będą działania ograniczające przekroczenie wartości bazowych. W przypadku zagrożenia braku możliwości osiągnięcia założonych wskaźników LGD wzmocni wagi punktowe w kartach oceny dla nieosiągniętych wskazanych w LSR wskaźników. W.w. skutkować będą aktualizacją zapisów w LSR).

Coroczny przegląd procedur wdrażania poszczególnych działań LSR,	Specjalista ds. monitoringu,	Analiza dokumentów własnych LGD	Pierwszy kwartał po zakończeniu roku kalendarzowego	Procedury wyboru operacji w tym karty oceny operacji, harmonogram i zakres realizowanych naborów, sprawozdania i raporty przygotowane przez biuro LGD	Wnioskowanie o wprowadzenie zmian i dokonanie zmian w procedurach wyboru operacji,
Skuteczność realizowanych przez personel LGD działań doradczych,	Specjalista ds. monitoringu, Zarząd LGD	Analiza dokumentacji złożonych przez beneficjentów,	Każdorazowo po zakończonych naborach wniosków o dofinansowanie operacji	Analiza ocen projektów dokonanych przez Radę, które konsultowane były w biurze LGD	W przypadku negatywnej oceny, zostaną zorganizowane dodatkowe spotkania zespołu roboczego (pracowników / doradców) w celu podniesienia jakości realizowanych usług doradczych. Czynności realizowane poprzez dodatkowe szkolenia lub zmianę osób świadczących doradztwo na rzecz beneficjentów / interesariuszy.
Budżet LGD połączony z oceną poprawności wydatkowania środków na poszczególne przedsięwzięcia i działania własne LGD;	Specjalista ds. monitoringu, Zarząd LGD, Komisja Rewizyjna,	Analiza dokumentów własnych LGD w tym preliminarz wydatków za monitorowany rok	Pierwszy kwartał po zakończeniu roku kalendarzowego	Zgodność i zasadność realizowanych wydatków oraz stopień wykorzystania środków finansowych	Wprowadzenie programu naprawczego mającego na celu wyeliminowanie błędów wynikających z zarządzania budżetem LGD.
Ocena poprzez wizje lokalne, zgodności z zawartymi umowami przedsięwzięć realizowanych przez beneficjentów LSR	Specjalista ds. monitoringu, Zarząd, przedstawiciel biura LGD	Analiza dokumentacji z stanem faktycznym / zastanym	Działania realizowane na bieżąco po podpisaniu umowy z beneficjentem / interesariuszem i rozpoczęciu przez niego działań projektowych	Zgodność i zasadność realizowanych działań w stosunku do przedstawionych we wniosku o dofinansowanie operacji.	Wprowadzenie programu naprawczego przez beneficjenta / interesariusza lub rozwiązanie umowy w przypadku naruszenia istotnych postanowień zawartych w umowie pomiędzy stronami.

Załącznik. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu.

CEL OGÓLNY nr 1	Lata	2016 – 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem plan wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1 Działania na rzecz powstawania i rozwoju sektora usług na obszarze LGD;.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie I.1.1	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	6 szt.	50	1 313 475,00	6 szt.	100	913 774,00	0	0,00	0,00	12 szt.	2 227 249,00	PROW	konkurs
Przedsięwzięcie I.1.2	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	9 szt.	50	450 000,00	10 szt.	100	500 000,00	0	0,00	0,00	19 szt.	950 000,00	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy 1				1 763 475,00			1 413 774,00			0,00		3 177 249,00		
Cel szczegółowy 2 Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości na obszarze LGD z wykorzystaniem innowacji.													prow / rpo	

Przedsięwzięcie I.2.1	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	4 szt.	100	783 647,00	0	100	0,00	0	0,00	0,00	4 szt.	783 647,00	PROW	konkurs
Przedsięwzięcie I.2.2	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8 szt.	100	1 009 106,00	0	100	0,00	0	0,00	0,00	8 szt.	1 009 106,00	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy 2				1 792 753,00			0,00			0,00		1 792 753,00		
Cel szczegółowy 3. Rozwój turystyki przyjaznej środowisku, opartej na wykorzystaniu naturalnych zasobów obszaru LGD.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie I.3.1	Liczba operacji polegająpole na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	6 szt.	60	300 000,00	4 szt.	100	200 000,00	0	100	0,00	10	500 000,00	PROW	konkurs

Przedsięwzięcie I.3.2	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	3 szt.	100	444 998,00	0	100	0,00	0	100	0,00	3 szt.	444 998,00	PROW	Konkurs, aktywizacja, projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 3				744 998,00			200 000,00			0,00		944 998,00		
Cel szczegółowy 4. Wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie I.4.1	Liczba operacji polegają pole na utworzeniu lub rozwoju nowego przedsiębiorstwa	0	0	0,00	3 szt.	100	450 000,00	0	100	0,00	3	450 000,00	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy 4				0,00			450 000,00			0,00		450 000,00		
Razem cel ogólny I				4 301 226,00			2 063 774,00			0,00		6 365 000,00		

CEL OGÓLNY nr II	Lata	2016 – 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie / zakres
	Nazwa	Wartość	% realiz.	Planowa	Wartość z	% realiz.	Planowan	Wartość	% realiz.	Planowa	Razem	Razem		

	wskaźnika	z jednostką miary	wskaźnika narastająco	ne wsparcie w PLN	jednostką miary	wskaźnika narastająco	e wsparcie w PLN	z jednostką miary	wskaźnika narastająco	ne wsparcie w PLN	wartość wskaźników	planowane wsparcie w PLN		Programu
Cel szczegółowy 1. Wzrost aktywności społecznej sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz podnoszenia jakości społecznej, sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej, edukacyjno-oświatowej i materialnej życia mieszkańców obszaru LGD.													prow / rpo	
Przeds II.1.1	Liczba zrealizow. wydarzeń	30 szt.	100	150 000,00	0	100	0,00	0	100	0,00	30	150 000,00	PROW	projekt grantowy,
Przeds II.1.2	Liczba zrealizow. wydarzeń	27 szt.	100	150 000,00	0	100	0,00	0	100	0,00	27	150 000,00	PROW	projekt grantowy,
Razem cel szczegółowy 1				300 000,00			0,00			0,00		300 000,00		

Cel szczegółowy 2. Poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zastosowanie niezbędnych elementów infrastruktury.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie II.2.1	Liczba zrealizowanych inicjatyw	0	0	0,00	20 szt.	100	300 000,00	0	100	0,00	20	300 000,00	PROW	projekt grantowy,
Razem cel szczegółowy 2				0,00			300 000,00			0,00		300 000,00		
Razem cel ogólny II				300 000,00			300 000,00			0,00		600 000,00		

CEL OGÓLNY nr III	Lata	2016 – 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem plan wsparcie w PLN		

Cel szczegółowy III.1 Poprawa stanu infrastruktury publicznej na rzecz rozwoju usług społecznych kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, opiekuńczych i rekreacyjnych;													prow / rpo	
Przedsięwzięcie III.1.1	Liczba obiektów objętych działaniami	12 szt.	86	1 594 110,00	2 szt.	100	405 890,00	0	100	0,00	14 szt.	2 000 000,00	PROW	konkurs
Przedsięwzięcie III.1.2	Liczba zrealizowanych działań	0	0	0,00	18 szt.	100	300 000,00	0	100	0,00	18 szt.	300 000,00	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy III.1				1 594 110,00			705 890,00			0,00		2 300 000,00		
Cel szczegółowy III.2 Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz realizacji inwestycji lub inicjatyw służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie III.2.1	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastr. publicz.	0	0	0,00	3 szt.	100	635 000,00	0	100	0,00	3	635 000,00	PROW	konkurs
Przedsięwzięcie III.2.2	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastr. publicz.	0	0	0,00	3 szt.	100	90 000,00	0	100	0,00	3	90 000,00	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy III.2				0,00			725 000,00			0,00		725 000,00		
Cel szczegółowy III.3 Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego z wykorzystaniem zasobów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie III.3.1	Liczba zrealiz. projektów współpracy	1 szt.	100	209 000,00	0,00	100	0,00	0	100	0,00	1	209 000,00	PROW	projekt współracy
Razem cel szczegółowy III.3				209 000,00			0,00			0,00		209 000,00		

Cel szczegółowy III.4 Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz aktywnego jej wykorzystywania przez społeczeństwo obszaru LGD.													prow / rpo	
Przedsięwzięcie III.4.1	Liczba nowych lub zmoderniz. obiek. infrastr. rekreacyjnej lub turyst.	14 szt.	94	1 095 323,00	~~0~~ 1	100	504 677,00	0	100	0,00	15	1 600 000,00	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy III.4				1 095 323,00			504 677,00			0,00		1 600 000,00		
Razem cel ogólny III				2 898 433,00			1 935 567,00			0,00		4 834 000,00		

Plan działania dla celów i wskaźników związanych z kosztami bieżącymi i aktywizacją.

CEL OGÓLNY nr A	Lata	2016 – 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			Razem 2016 - 2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźn narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realiz. wskaźnika narast.	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem plan wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy A.1													prow / rpo	
Przedsięwzięcie A.1.1	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	100 szt.	50	1 000 000,00	80 szt.	80	900 000,00	20 szt.	100	100 000,00	200	2 000 000,00	PROW	koszty bieżące
Przedsięwzięcie A.1.2	Liczba spotkań inform. - konsult. LGD z mieszkańcami	20 szt.	44	150 000,00	22 szt.	93	150 000,00	3 szt.	100	27 500,00	45	327 500,00	PROW	aktywizacja

Załącznik. Plan komunikacji.

Budżet przewidziany na realizację wydatków związanych z wdrażaniem działań objętych „Planem Komunikacji" powiązany jest z budżetem na realizację działania jakim jest „Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji".

W strukturze zatrudnienia personelu LGD przewidziano stanowiska powiązane z działaniami promocyjnymi i informacyjnymi. W związku z powyższym zaplanowane wydatki na ww. plan obejmują oprócz wydatków dedykowanych na ten cel, wydatki powiązane w sposób pośredni z wypłacanymi w ramach kosztów bieżących wynagrodzeń wraz z ich pochodnymi. Przedstawiony poniżej w kolumnie 7 budżet na realizację planu komunikacji jest budżetem szacunkowym określonym na podstawie wydatków jakie były ponoszone przez biuro Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania" w ramach PROW 2007 – 2013.

Termin	Cel komunikacji	Nazwa dział. komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe):	Środki przekazu	Wskaźniki realizacji i efekty działań komunikacyjnych	Budżet na realizację planu:
06.2016 – 12.2022	stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku LSR i LGD;	Akcja informacyjno-promocyjna połączona z kampanią medialną.	mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane; osoby odwiedzające obszar / turyści; jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe; zakładający działalność gospodarczą; mikro i mali przedsiębiorcy; organizacje pozarządowe; grupy nieformalne; instytucje otoczenia biznesu; media;	- mailing (członkowie LGD i lokalni liderzy), - strona internetowa LGD, - strony internetowe JST, - portal społecznościowy (faceebook), - wydarzenia o charakterze promocyjnym, - publikacje promocyjne,	- liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań – min. 1 inf./kwartał; - liczba informacji przekazanych do publicznej wiadomości dot. realizowanych i planowanych do realizacji działań – min. 2 inf./m-sc; - liczba użytkowników odwiedzających stronę www LGD – 5 tys.; - liczba wydarzeń o charakterze promocyjnym finansowanych przez LGD lub w których LGD uczestniczy – min. 1 wydarzenie / kwartał; - liczba publikacji promocyjnych finansowanych lub dofinansowanych przez LGD – 1 publikacja / rok;	80 000,00
06.2016 – 12.2022	wsparcie doradcze interesariuszy w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR;	Działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne.	mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane; osoby odwiedzające obszar / turyści; jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe; zakł. dział. gospodarczą; mikro i mali przedsiębiorcy; organizacje pozarządowe;	- mailing (członkowie LGD i lokalni liderzy), - strona internetowa LGD, - strony internetowe JST, - portal społecznościowy (faceebook),	- liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań – min. 2 inf./nabór wniosków; - liczba informacji zamieszczonych na stronie internetowej LGD dot. planowanych naborów wniosków – min. 2 inf./nabór wniosków; - liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych JST dot. planowanych naborów wniosków –	120 000,00

			grupy nieformalne; instytucje otoczenia biznesu;		min. 9 inf./nabór wniosków; - liczba informacji dot. planowanych naborów wniosków zamieszczonych na facebooku - min. 1 /nabór wniosków	
06.2016 – 12.2020	edukacja interesariuszy w zakresie uczestnictwa we wdrażaniu LSR w tym efektywnego wykorzystywania środków finansowych,	Działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne	mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane; osoby odwiedzające obszar / turyści; JST oraz jednostki im podległe; zakł. dział. gosp.; mikro i mali przedsięb.; org. pozarządowe; grupy nieformalne; instytucje otoczenia biznesu;	- poradnictwo LGD - spotkania bezpośrednie indywidualne i grupowe, telefoniczne, - informacje na stronie internetowej LGD,	- liczba udzielonego doradztwa / porad / informacji nt. realizowanego wsparcia – min. 30 dotyczących realizowanych naborów; - liczba spotkań informacyjnych dla interesariuszy – min. 9 dotyczących realizowanych naborów;	120 000,00
01.06.2016 – 31.12.2022 (dział. realiz. każdorazowo po zakończ naboru wniosków oraz każdorazowo po zakończeniu rocznego planu działania / raport z monitoringu)	informowanie o stanie realizacji LSR, w tym planowanych do realizacji naborach wniosków oraz wykorzystania środków w poszczególnych celach ogólnych i szczegółowych LSR;	Akcja informacyjno-promocyjna.	współpracownicy, członkowie oraz przedstawiciele organu decyzyjnego LGD; mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane; osoby odwiedzające obszar / turyści; jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe; zakł. dział. gospodarczą; mikro i mali przedsiębiorcy; organizacje pozarządowe; grupy nieformalne; instytucje otoczenia biznesu; media;	- mailing (członkowie LGD i lokalni liderzy – w celu upowszechnienia informacji), - strona internetowa LGD, - strony internetowe JST, - portal społecznościowy (faceebook), - badania wraz z raportami z badań dot. poziomu satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości działań komunikacyjnych w tym efektywności działań służących wdrażaniu LSR w jak i diagnoza zasobów lokalnych i rekomendacji;	- liczba osób z którymi przeprowadzono badania – min. 100 os./rok - liczba badań efektywności działań służących wdrażaniu LSR w tym również diagnoza zasobów lokalnych i rekomendacji – min. 1 badanie / rok; - publikacja raportu i jego kolportaż w nakładzie min. 300 szt./rok.	220 000,00
06.2016 – 12.2020	bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w LSR uwzględniające procedurę jej aktualizacji;	Akcja informacyjno-promocyjna.	współpracownicy, członkowie oraz przedstawiciele organu decyzyjnego LGD; mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane; osoby odwiedzające obszar / turyści; jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im	Strona internetowa LGD oraz strony internetowe JST, portal społecznościowy (faceebook),	- liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. aktualizacji LSR – min. 2 inf./aktualizację LSR; - liczba informacji zamieszczonych na stronie internetowej LGD dot. aktualizacji LSR – min. 1 inf./aktualizację LSR;	4 000,00

			podległe; zakł. dział. gospodarczą; mikro i mali przedsiębiorcy; organizacje pozarządowe; grupy nieformalne; instytucje otoczenia biznesu; media;		- liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych JST dot. aktualizacji LSR – min. 1 inf./aktualizację LSR; - liczba informacji dot. aktualizacji LSR zamieszczonych na facebooku - min. 1 / aktualizację	
06.2016 – 12.2022 (działanie realizowane w trybie ciągłym)	popularyzowanie, prezentacja oraz promocja przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR;	Akcja informacyjno-promocyjna połączona z kampanią medialną.	współpracownicy, członkowie oraz przedstawiciele organu decyzyjnego LGD; mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym grupy defaworyzowane; osoby odwiedzające obszar / turyści; jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe; zakł. dział. gospodarczą; mikro i mali przedsiębiorcy; organizacje pozarządowe; grupy nieformalne; instytucje otoczenia biznesu; media;	- mailing (członkowie LGD i lokalni liderzy), - strona internetowa LGD, - strony internetowe JST, - portal społecznościowy (faceebook), - wydarzenia o charakterze promocyjnym, - publikacje promocyjne,	- liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań – min. 1 inf./rok; - liczba wydarzeń o charakterze promocyjnym finansowanych przez LGD lub w których LGD uczestniczy – min. 1 wydarzenie; - liczba publikacji promocyjnych finansowanych lub dofinansowanych przez LGD – 1 publikacja;	40 000,00
06.2016 – 12.2022 (działanie realizowane w trybie ciągłym)	upowszechnianie współpracy z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz środowiskami opiniotwórczymi na rzecz przejrzystego i efektywnego wykorzystania pomocy z PROW 2014 – 2020;	Akcja informacyjno-promocyjna. Pozostałe działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne	współpracownicy, członkowie LGD oraz przedstawiciele organu decyzyjnego LGD; jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe; organizacje pozarządowe; media;	- mailing (członkowie LGD i lokalni liderzy), - strona internetowa LGD, - portal społecznościowy (faceebook), - publikacje promocyjne,	- liczba upowszechnianych informacji dot. realizowanych przez LGD działań – min. 1 inf./rok;	7 000,00
06.2016 – 12.2022 (działanie realiz w trybie ciągłym)	edukacja osób zaangażowanych w proces zarządzania, informowania i wdrażania LSR.	Pozostałe dział informac, promocyjne oraz edukacyjne	a) pracownicy, oraz przedstawiciele władz stowarzyszenia w tym organu decyzyjnego LGD;	- spotkania informacyjne; - szkolenia, konferencje i wizyty studyjne;	- liczba odbiorców działań -ok. 15 os./rok;	35 000,00